

Doopsgezinde Bijdragen

nieuwe reeks 17 (1991)
bibliografisch aanhangsel

Doopsgezinde
Historische Kring

Piet Visser

SELECTIEVE BIBLIOGRAFIE

VAN PUBLICATIES MET BETREKKING TOT

DE GESCHIEDENIS VAN HET DOPERDOM IN DE NEDERLANDEN

VERSCHENEN TUSSEN 1975 EN 1990

aanhangsel bij *Doopsgezinde Bijdragen* 17 (1991)

Doopsgezinde Historische Kring
Amsterdam 1991

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Doopsgezinde Bijdragen / (verz. door de redactiecommissie van de Doopsgezinde Historische Kring).

- Nieuwe reeks 1 (1975) - ... - Amsterdam: Doopsgezinde Historische Kring

ISSN 0167-0441

Versijnt jaarlijks

Bijdragen nr. 17 - III.

Met lit. opg.

Met separaat bibliografisch aanhangsel

ISBN 90-70164-91-4

SISO 263 UDC 286+7(091)

Trefw.: doopsgezinden; opstellen / doopsgezinden; bibliografie

©1991 Doopsgezinde Historische Kring

Zet- en drukwerk: Drukkerij Knijnenberg, Krommenie

Eindredactie: S. Voolstra

INHOUD

Inleiding

Afkortingen van veelvuldig geciteerde tijdschriften

Bibliografie:

1.	Inleidende werken, tijdschriften, bio- en bibliografische overzichten	11
1.1	opvattingen over (doperse) historiografie	13
2.	Doperdom algemeen	15
3.	Nederlands doperdom algemeen	19
3.1.	(praktische) theologie in historisch perspectief	19
3.2.	identiteit/kenmerken/onderwijs/zending/oecumene	19
3.3.	geschiedenis	21
3.3.1.	plaatselijke geschiedenis	22
3.3.2.	familiegeschiedenis	26
3.3.3.	cultuurgeschiedenis (vnl. kunst en literatuur)	29
3.4.	overige publicaties van/over/met betrekking tot Nederlandse doopsgezinden (redes, feestbundels, etc.)	30
4.	Geschiedenis Nederlandse doopsgezinden 16e eeuw	32
4.1.	algemeen	32
4.2.	tot ca. 1535	32
4.2.1.	Münster	35
4.2.2.	radicaal doperdom elders ca. 1535	36
4.3.	doperdom en aanverwante stromingen ca. 1535 - ca. 1600	37
4.3.1.	Menno Simons	40
4.3.2.	Dirk Philips	44
4.3.3.	David Joris	44
4.3.4.	Hendrick Niclaes en Hiël	45
4.3.5.	overigen	46
4.3.6.	martelaren	47
4.3.7.	cultuurgeschiedenis	48
4.3.8.	overige aspecten	50
5.	Geschiedenis Nederlandse doopsgezinden 17e eeuw	52
5.1.	algemeen	52
5.2.	doopsgezinden tot ca. 1700	52
5.2.1.	personen	52
5.2.2.	plaatselijke geschiedenis	54
5.2.3.	cultuurgeschiedenis	54
5.2.4.	overige aspecten	60
5.3.	aanverwante stromingen	61
5.3.1.	collegiantisme, socinianisme, etc.	61
6.	Geschiedenis Nederlandse doopsgezinden 18e eeuw	63
6.1.	algemeen	63

6.2.	doopsgezinden tot ca. 1800	63
6.2.1.	personen	63
6.2.2.	plaatselijke geschiedenis	65
6.2.3.	cultuurgeschiedenis	65
6.2.4.	overige aspecten	67
6.3.	aanverwante stromingen	67
7.	Geschiedenis Nederlandse doopsgezinden 19e eeuw	69
7.1.	algemeen	69
7.2.	doopsgezinden tot ca. 1900	69
7.2.1.	personen	69
7.2.2.	plaatselijke geschiedenis	70
7.2.3.	instellingen/verenigingen	71
7.2.4.	cultuurgeschiedenis	71
7.2.5.	overige aspecten	72
8.	Geschiedenis Nederlandse doopsgezinden 20e eeuw	73
8.1.	algemeen	73
8.2.	doopsgezinden ca. 1900 tot heden	73
8.2.1.	personen	73
8.2.2.	plaatselijke geschiedenis	77
8.2.3.	instellingen/verenigingen	77
8.2.4.	cultuurgeschiedeni	78
8.2.5.	overige aspecten	79
Register:		81
I.	auteursindex	81
II.	onderwerpsindex	87
a.	personen	87
b.	plaatsen (streken/landen)	93
c.	zaken (instellingen)	95

INLEIDING

Vanaf de oprichting van de *Doopsgezinde Bijdragen nieuwe reeks* in 1975 heeft het tot het voornemen van de redactie behoord de lezers periodiek te voorzien van bibliografische overzichten van recent verschenen studies en artikelen op het terrein van de historiografie van het Nederlandse doperdom. Redacteur van het eerste uur, wijlen J.P. Jacobszoon, heeft zich in de eerste jaargangen van die taak gekweten (zie nr. 9). Zijn beredeneerde bibliografieën vormen een nuttige aanvulling op de gedrukte bibliografieën van Hillerbrand en Springer & Klassen, die 1961 als terminus hebben (zie nr. 19). Sedert Jacobszoon's laatste bibliografische actualisering tot op het jaar 1975 in *Doopsgezinde Bijdragen* 4(1978), hebben tientallen nieuwe publicaties het licht gezien. Het nieuwste bibliografische medium, de *Religion Index One* op CD-Rom (update 1990), reproduceert over deze periode slechts een kleine 70 artikelen onder de noemers 'Anabaptism / Mennonitism & Holland/Netherlands', resp. 'Menno Simons'. Dat resultaat is echter wegens de overwegend angelsaksische oriëntatie verre van voldoende, terwijl door de beperking tot het strikt theologische en kerkhistorische terrein de moderne onderzoeker op vele andere aanverwante disciplines in de steek gelaten wordt. Juist de laatste jaren zijn uiteenlopende cultuurhistorische aspecten van het rijke doopsgezinde verleden steeds meer in de belangstelling komen te staan. De noodzaak tot een bibliografisch overzicht dat ook daarmee rekening houdt, is dus des te dringender.

Het hier gepresenteerde overzicht van publicaties, dat overigens evenmin op volledigheid kan bogen, tracht in die lacune enigszins te voorzien. Niet opgenomen zijn (populariserende artikelen in) dag- en week-, c.q. gemeentebladen; evenmin zijn boekbesprekingen vermeld. Studies over algemeen bekende figuren uit de cultuurgeschiedenis (zoals Vondel, de Van Ruysdaels, Luyken, Huizinga etc.) zijn hoofdzakelijk beperkt gebleven tot publicaties met directe verwijzingen naar hun doperse achtergrond, terwijl ook andersoortige werken van auteurs van mennisten huize ontbreken. Bovendien is slechts een beperkt aantal tijdschriften buiten het strikt kerkhistorische gebied op bijdragen van c.q. over doopsgezinden 'gescreend'. Tot slot is de rubriek 'Doperdom algemeen' (zie rubriek 2) beperkt gebleven tot enkele voor de bestudering van het Nederlandse doperdom meest relevante monografieën en artikelen¹.

¹ Het voornemen bestaat om een aparte, algemene en dus niet uitsluitend historische bibliografie over het doperdom in de Nederlanden samen te stellen die, in aansluiting op de *Mennonite Bibliography* van Springer en Klassen, alle publicaties vanaf 1961 zal dienen te omvatten. De redactie houdt zich dan ook ten zeerste aanbevolen in kennis te worden gesteld van aanvullingen op en verbeteringen van de hier gepresenteerde historische bibliografie, dan wel haar te voorzien van sedert 1961 verschenen titels en publicaties - van ingezonden brief tot proefschrift. Al uw suggesties en zendingen zijn welkom bij de Doopsgezinde Bibliotheek, Universiteitsbibliotheek van Amsterdam, Singel 425, 1012 WP Amsterdam (fax nr. 020-5252311).

Om de gebruikers een eerste systematische ingang te bieden, is per eeuw een grofmazige onderwerpsindeling gehanteerd, die onvermijdelijk overlappingsen impliceert. Raadpleging van meerdere onderafdelingen is derhalve raadzaam. Omdat elke periode verschillende accenten in de ontwikkeling van het doperdom kent, zijn de rubrieken bovendien niet in alle opzichten eenduidig. Studies die de hele periode betreffen of minstens twee eeuwen bestrijken, m.n. historische overzichten en bijdragen van lokaal-historische aard, zijn onder de rubriek 'Nederlands doperdom algemeen' gerangschikt (zie onder 3.1.1., 3.1.2. en 3.1.3.). Artikelen in verzamelwerken (feestbundels, tijdschriften e.d.) worden zo veel mogelijk ook apart vermeld. Waar de titels niet voor zich spreken, wordt ter aanvulling een beknopte karakteristiek van de inhoud gegeven. De ordening binnen elke rubriek is alfabetisch op naam van de auteur(s), samensteller(s), dan wel titel in geval van anoniem of collectief auteurschap (eerste woord na het lidwoord), en daarbinnen vervolgens naar chronologie van verschijning. Titels worden zo volledig mogelijk weergegeven; de impressa zijn gereduceerd tot plaats en jaar van uitgave.

Een tweede ingang biedt tenslotte het register, dat zowel auteurs omvat als onderwerpen voorzover deze uit de titels af te leiden zijn. Om het gebruikersgemak te bevorderen is de tweede index onderverdeeld in een persoons-, plaats- en zaaknaamregister.

Veel dank ben ik verschuldigd aan Samme Zijlstra die een eerste selectie van publicaties heeft aangeleverd en voorts aan Sjouke Voolstra en Jaap Brüsewitz die daarop nog tal van aanvullingen hebben gegeven.

Afkortingen van veelvuldig geciteerde tijdschriften

- DB - *Doopsgezinde Bijdragen, nieuwe reeks*
- DJ - *Doopsgezind Jaarboekje*
- DNL - *De Nederlandsche Leeuw. Maandblad van het Koninklijk Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde*
- JA - *Jaarboek van het Genootschap Amstelodamum*
- JMS - *Journal of Mennonite Studies*
- MG - *Mennonitische Geschichtsblätter*
- ML - *Mennonite Life*
- MQR - *The Mennonite Quarterly Review*
- NAK - *Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis*
- NP - *Nederland's Patriciaat. Genealogieën van bekende geslachten*
- NTg - *De Nieuwe Taalgids. Tijdschrift voor Neerlandici*
- OH - *Oud Holland. Driemaandelijks tijdschrift voor Nederlandse kunstgeschiedenis*
- Qr - *Quaerendo. A Quarterly Journal from the Low Countries Devoted to Manuscripts and Printed Books*
- SCJ - *The Sixteenth Century Journal. A Journal for Renaissance and Reformation Students and Scholars*
- SpH - *Spiegel Historiae. Maandblad voor geschiedenis en archeologie*
- TNTL - *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, uitgegeven vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*
- ZE - *De zeventiende eeuw. Cultuur in de Nederlanden in interdisciplinair perspectief*

BIBLIOGRAFIE

1. INLEIDENDE WERKEN, TIJDSCHRIFTEN, BIO- EN BIBLIOGRAFISCHE OVERZICHTEN

- 1 *Algemeen Doopsgezind Weekblad* 30(1975)- ... (Amsterdam). Weekblad ten behoeve van alle gemeenten en gemeenteleden in Nederland, verschenen sedert 1949 als opvolger van de *Zondagsbode* (1902-42), dat uitgegeven wordt onder verantwoordelijkheid van de Algemene Doopsgezinde Sociëit. Bevat (journalistieke) artikelen over actuele zaken in de broederschap en berichten over speciale gebeurtenissen betreffende de ADS, haar geledingen en de gemeenten - deze zijn hier niet opgenomen.
- 2 *Amsterdam: centrum voor onderwijs en onderzoek in dooperse theologie en geschiedenis. Een gids.* Ook in het Engels uitgebracht: *Amsterdam: European Center of Mennonite Studies. A Guide to Institutions for Theological Training and Historical Research in the Tradition of Anabaptism and Mennonitism*, samengesteld door P. Visser en S. Voolstra (Amsterdam, 1990). Bevat beknopte (historische) beschrijvingen van het Doopsgezind Seminarium, de Doopsgezinde Bibliotheek, de Doopsgezinde Archieven, de Doopsgezinde Historische Kring, de Commissie tot de Uitgave van Documenta Anabaptistica Neerlandica en de Algemene Doopsgezinde Sociëit, met aan het slot een lijst van adressen.
- 3 *Bibliographie de la Réforme 1450-1648 VII: Benelux: Ouvrages paru de 1956 à 1975/6* (Leiden, 1982). Bevat een overzicht van de werken die tussen 1956 en 1975 verschenen zijn op het terrein van de Reformatie.
- 4 *Bulletin [van de] Commissie tot de uitgave van Documenta Anabaptistica Neerlandica* 1(1969)-13(1981) (Amsterdam). Mededelingenblad onder redactie van I.B. Horst, met incidenteel artikelen (zie de overige rubrieken) en belangrijke bibliografische overzichten op het gebied der anabaptistica in nrs. 2, 4/5, 8, 10 en 11. Nr.12/13 bevat de congresverslagen van in september te Amsterdam gehouden colloquium over 'Underground cultures in the Radical Reformation'.
- 5 *Doopsgezind Jaarboekje* 69(1975) - ... (Amsterdam). Jaarboek dat van 1902 tot 1942 onafhankelijk verscheen en sedert 1949 onder verantwoordelijkheid van de Algemene Doopsgezinde Sociëit wordt uitgegeven. Het bevat een overzicht van alle gemeenten en alle commissies, instellingen, fondsen en anderzins van de Doopsgezinde Broederschap, voorzien van namen en adressen. Voorts bevat het korte necrologieën en (populariserende) artikelen van zeer uiteenlopende aard (zie de overige rubrieken).
- 6 *Doopsgezinde Bijdragen nieuwe reeks* 1(1975)- ... (Amsterdam). Wetenschappelijk jaarboek van de Doopsgezinde Historische Kring. Voortzetting van het gelijknamige tijdschrift dat van 1861 tot 1919 verscheen. Bevat historische artikelen, tekstedities van vnl. handschriftelijke bronnen (zie de overige rubrieken), theologische reflecties, interviews, bibliografische overzichten, verenigingsnieuws, boekbesprekingen en sedert 1989 signalementen van overige voor de geschiedenis van het Nederlandse dopendom relevante publicaties.
- 7 Gleysteen, J., *Mennonite Tourguide To Western Europe* (Scottsdale/Kitchener, 1984). Amerikaanse reisgids langs dopers-historische bezienswaardigheden en gedenkplaatsen, waaronder Nederland en België (p. 193-254).
- 8 Horst, I.B. ed., *The Dutch Dissenters. A Critical Companion to their History and Ideas. With a Bibliographical Survey of Recent Research Pertain-*

- ing to the Early Reformation in the Netherlands* (Leiden, 1986). Bevat tal van artikelen op het gebied van het zestiende-eeuwse doperdom (zie de overige rubrieken), en een handzame beredeneerde bibliografie.
- 9 Jacobszoon, J.P., 'Beknopte bibliografie van doperse literatuur (1945-heden). 1. 1945-1955, 2. 1955-1965, 3. 1965-1970 en 4. 1970-1975', in resp. *DB* 1(1975) 30-36; 2(1976) 71-80; 3(1977) 41-49; 4(1978) 60-65.
 - 10 *Journal of Mennonite Studies* 1(1983)- ... (Winnipeg). Wetenschappelijk, interdisciplinair jaarboek, dat gezamenlijk wordt uitgegeven door de Chair in Mennonite Studies, Un. of Winnipeg, Canadian Mennonite Bible College, the Manitoba Mennonite Historical Society, the Mennonite Literary Society Inc. en the Mennonite Studies Centre, Un. of Winnipeg. Bevat boekbesprekingen en artikelen (zie overige rubrieken), die zich grotendeels concentreren op het (hedendaagse) Canadese doperdom, met een accent op de Russische herkomst.
 - 11 Klippenstein, L., ed., *Directory of Mennonite Archives and Historical Libraries. Verzeichnis mennonitischer Archive und historischer Bibliotheken* (Winnipeg, 1984; 1990 rev. ed.). Bevat een overzicht van alle nationale doopsgezinde archieven en bibliotheken.
 - 12 *The Mennonite Encyclopedia. A Comprehensive Reference Work on the Anabaptist-Mennonite Movement* 5 vols. (oorspr. Hillsboro/Newton/Scottdale, 1955-59; delen I, II en III in latere herdruk: 1969, 1972, 1973, 1976 en 1982). Supplementdeel V (Scottdale/Waterloo, 1990). Standaardwerk voor de geschiedenis van het doperdom, met name ook dat der Nederlanden. De lemmata zijn voorzien van bron- en literatuuropgave. Deel V bevat grotendeels nieuwe artikelen en enkele actualisaties c.q. correcties van eerdere lemmata.
 - 13 *Mennonite Life* 30(1975) - ... (North Newton). Geïllustreerd kwartaalschrift uitgegeven door Bethel College. Bevat naast (soms populariserende) artikelen over voor-namelijk het Amerikaanse doperdom (zie overige rubrieken) ook boekbesprekingen. Vijfjaarlijks een index op de inhoud in *ML* 31/1(1976): 1971-75; 36/2(1981): 1976-80; 41/1(1986): 1981-85; 46/1(1991): 1986-90. In elke jaargang is tevens opgenomen een 'Radical Reformation and Mennonite Bibliography' van publicaties over de daaraan voorafgaande jaren, die echter niet of nauwelijks systematisch toegankelijk is.
 - 14 *The Mennonite Quarterly Review. A Journal Devoted to Anabaptist-Mennonite History Thought, Life and Affairs* 49(1975) - ... (Goshen). Wetenschappelijk tijdschrift dat viermaal per jaar verschijnt en wordt uitgegeven door The Mennonite Historical Society t.b.v. Goshen College en Associated Mennonite Biblical Seminaries te Elkhart (Ind.). Bevat naast artikelen over het mondiale doperdom (met accent op het Amerikaanse continent; zie de overige rubrieken) ook boekbesprekingen. *MQR* 50(1976) en 61(1987) bevatten een cumulatieve index over de jaargangen 41-50 (1967-1976), resp. 51-60(1977-1986) samengesteld door N.P. Springer.
 - 15 *Mennonitische Geschichtsblätter* 32, Neue Folge Nr. 27 (1975) - ... (Weierhof, post Marnheim). Wetenschappelijk jaarboek van de Mennonitische Geschichtsverein. Bevat historische artikelen over voornamelijk het Duitse doperdom (zie de overige rubrieken), verslagen van lopend onderzoek, boekbesprekingen en verenigingsnieuws. Bevat tevens berichten van de Mennonitische Forschungsstelle te Weierhof.
 - 16 Nauta, D. e.a., eds., *Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlandse protestantisme* II, III. (Kampen, 1983, 1988) I (2e dr. 1983).

- Belangrijk lexicon voor het Nederlands protestantisme; voortzetting van het nimmer voltooide *Biographisch Woordenboek* van De Bie en Loosjes. Bevat tal van biografieën over doopsgezinden en aanverwanten, van Menno Simons tot Nanne van der Zijpp, met literatuuropgave.
- 17 Roussel, B. & A. Séguenny, 'Les non-conformismes aux 16e et 17e siècles: bilan d'une première enquête sur les travaux en cours' in *Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses* 2(1977) 209-22. Alfabetisch op onderzoeker geordend overzicht van lopend onderzoek.
 - 18 Spiertz, M.G. & J.A.M.M. Janssen, *Gids voor de studie van de Reformatie en de katholieke herleving in Nederland 1520-1650* (Den Haag, 1982); *Overijssel* (Den Haag, 1983); *Gelderland* (Utrecht, 1986). Belangrijk bibliografisch hulpmiddel bij de bestudering van de geschiedenis der reformatie.
 - 19 Springer, N.P. en A.J. Klassen, *Mennonite Bibliography 1631-1961* (Scottsdale, 1977). Onmisbare bibliografie voor de studie van het (Nederlandse) doperdom, voorzien van auteurs- en onderwerpsindex. Voor de daaraan voorafgaande periode is even onontbeerlijk: H.J. Hillerbrand, *A Bibliography of Anabaptism 1520-1630* (Elkhart, 1962; ook in Duitse vertaling: Gütersloh, 1962), met auteurs- en titelindex.
 - 20 *Theologie in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam. Bijdragen over de collecties en verwante verzamelingen alsmede doopsgezinde adversaria verschenen bij het afscheid van Dr. Simon L. Verheus als conservator van de kerkelijke collecties* (Amsterdam, 1985; 2e dr. 1986). Bevat 23 studies c.q. introducties op het gebied van de theologische bibliothecografie en bibliografie rond de kerkelijke collecties der Universiteitsbibliotheek van Amsterdam, met accent op de doopsgezinde collecties (zie de overige rubrieken).

1.1. OPVATTINGEN OVER (DOPERSE) HISTORIOGRAFIE

- 21 Coggins, J.R., 'Toward a Definition of Sixteenth-Century Anabaptism: Twentieth-Century Historiography of the Radical Reformers', in *JMS* 4(1986) 183-207.
- 22 Decavele, J. 'Historiografie van het zestiende-eeuwse protestantisme in België', in *NAK* 62(1982) 1-27. Beschrijft de geschiedschrijving van het protestantisme in België vanaf de tijd van P. Fredericq (eind 19e eeuw).
- 23 Horst, I.B., 'Brandpunten in de studie van de Radikale Reformatie', in *DB* 1(1975) 36-53.
- 24 Goertz, H.-J., "'Ideale Formen kränkeln". Een beschouwing over de verhouding van geschiedenis en theologie in de doperse geschiedschrijving', in *DB* 4(1978) 32-49; als 'History and theology: A major problem of Anabaptist research today', in *MQR* 53(1979). Betoogt een methodologische en historiografische herziening van het onderzoek. Zie in reactie hierop de bijdragen van J.S. Oyer, C. Lindberg, W. Klaassen, K.R. Davis, W.O. Packull, en J.M. Stayer in dezelfde jaargang van *MQR* 189-218.
- 25 Klaassen, W., 'Doperdom als revolutie: een voorbeeld van 'confessionalisme' in de doopsgezinde geschiedschrijving', in *DB* 7(1981) 109-15.
- 26 Krol, J., 'Anabaptistica - een onderzoek naar de houding van Nederlandse geschiedschrijvers na 1850 tegenover de revolutionaire dopers hier te lande

- tussen 1530 en 1540' (Amsterdam/Tilburg, 1976; typoscript).
- 27 Martin, D.D., 'Nothing New Under the Sun? Mennonites and History', in *The Conrad Grebel Review* 5(1987) 1-28. Beschouwt de historiografie vanuit het anabaptistische 'Leitmotiv' der restitutie.
 - 28 Meihuizen, H.W., 'De beoefening van de doperse geschiedenis in Nederland', in *DB* 1(1975) 9-30.
 - 29 Mellink, A.F., *De radikale reformatie als thema van sociaal-religieuze geschiedenis* (Nijmegen, 1979). Inaugurele rede, RU Groningen.
 - 30 Oosterbaan, J.A., 'De theologie en theorieën van geschiedenis en kerk-geschiedenis', in *DB* 7(1981) 31-50.
 - 31 Packull, W.O., 'Between Paradigms: Anabaptist Studies at the Crossroads', in *The Conrad Grebel Review* 8(1990) 1-22. Belangrijke beschouwing over de verschuiving van paradigma's binnen het onderzoeksterrein der radicale reformatie en de kritische benadering en herijking van de 'doperse traditie'.
 - 32 Stayer, J.M., e.a., 'From Monogenesis to Polygenesis: The Historical Discussion of Anabaptist Origins', in *MQR* 49(1975) 83-122. Belangrijk artikel dat bestaande opvattingen over de genese van het anabaptisme (ook in de Nederlanden) kritisch herijkt.
 - 33 Stayer, J.M., 'Was Dr. Kuehler's Conception of Early Dutch Anabaptism Historically sound? The Historical Discussion of Münster 450 Years Later', in *MQR* 60(1986) 261-88. Beschrijft de historiografie van het Nederlandse doperdom na "Kühler". De gestelde vraag wordt negatief beantwoord.
 - 34 Voolstra, S., 'Voortdurende beeldenstorm. Doperse geschiedschrijving en doopsgezinde identiteit', in *DB* 15(1989) 13-24. Beschouwt de doperse historiografie als een kritische, ontideologiserende en naar het Evangelie verwijzende wetenschapsbeoefening.
 - 35 Zijlstra, S., 'Menniste preutsheid? Doopsgezinde historici over het Weder-doperrijk te Munster', in *DB* 10(1984) 29-44.

2. DOPERDOM ALGEMEEN

- 36 Baergen, R., *The Mennonite Story* (Newton 1981). Popularisend overzicht van de doperse geschiedenis, vooral gericht op de Amerikaanse situatie.
- 37 Beechy, A., *The Concept of Grace in the Radical Reformation* (Nieuwkoop, 1977). Behandelt behalve Hubmaier, Denck, Marpeck en Schwenckfeld ook Hoffman, Menno Simons en Dirk Philips
- 38 Bouterse, J., *De boom en zijn vruchten. Bergrede en Bergredechristendom bij de Reformatoren, Anabaptisten en Spiritualisten in de zestiende eeuw* (Kampen, 1986). Legt de nadruk op de visie van de eerstgenoemden; behandelt anabaptisten en spiritualisten in één hoofdstuk.
- 39 Brüsewitz, J. en S. Voolstra, *Het laat je niet koud. Doperse leergang* ([Amsterdam], s.a.)
- 40 Cahill, L.S., 'Nonresistence, Defense, Violence, and the Kingdom in Christian Tradition', in *Interpretation: A Journal of Bible and Theology* 38(1984) 380-97. Schetst de traditie aan de hand van Augustinus, Thomas van Aquino, Luther, Calvijn en Menno Simons.
- 41 Calvin, John, *Treatises Against the Anabaptists and Against the Libertines*. Translation, Introduction and Notes B. W. Farley (Grand Rapids, 1982). Vertaling van enkele traktaten van Calvijn tegen de dopersen.
- 42 Colwell, J.E., 'A Radical Church: A Reappraisal of Anabaptist Ecclesiology', in *Tyndale Bulletin* 38(1987) 119-41. Behandelt ook Menno Simons en Pilgrim Marpeck.
- 43 Doerksen, V.C., 'The Anabaptist Martyr Ballad', in *MQR* 51(1977) 5-22. Behandelt het genre der ballade voor martelaarsliederen uit de *Ausbund* (1583).
- 44 Duke, A.C., *Reformation and Revolt in the Low Countries* (London etc, 1990). Bevat tal van gegevens over het anabaptisme in de Nederlanden.
- 45 Dyck, C.J., *An Introduction to Mennonite History. A Popular History of the Anabaptists and the Mennonites* (Scottsdale/Waterloo, [1981]; 2nd ed.).
- 46 Dyck, C.J., 'The Anabaptist Understanding of the Good News', in W.R. Shenk, *Anabaptism and Mission* (Scottsdale, 1984) 24-39.
- 47 Erb, P.C., 'Anabaptist Spirituality', in F. Senn, ed., *Protestant Spiritual Traditions* (1986) 80-124. Behandelt naast Denck, Hubmaier, Sattler en Marpeck ook Menno Simons.
- 48 Erbkam, H.W., *Geschichte der protestantischen Sekten im Zeitalter der Reformation* (Schaan, 1984; herdr. ed. Hamburg/Gotha, 1848).
- 49 Friesen, A., 'The Radical Reformation Revisited', in *JMS* 2(1984) 124-76. Behandelt de genese van het doperdom in de context van de radicale reformatie; staat in het derde deel uitvoerig stil bij de Nederlandse ontwikkelingen onder Menno Simons en Dirk Philips na Münster.
- 50 Friesen, A., 'Anabaptism and Monasticism: A Study in the Development of Parallel Historical Patterns', in *JMS* 6(1988) 174-97.
- 51 Friesen, J., *Mennonite through the centuries from the Netherlands to Canada* (Steinbach, 1985).
- 52 Gastaldi, U., *Storia dell'Anabattismo II: da Münster ai giorni nostri* (Torino, [1981]). Vervolg van het in 1972 verschenen eerste deel over de periode tot en met Münster.

- 53 Gerlach, H., *Bildband zur Geschichte der Mennoniten* (Ülzen-Oldenstadt, 1980).
- 54 Gerlach, H., *Geschichte und Lehre der Mennoniten von der Reformation bis zur Gegenwart in Europa* (Mannheim, 1982).
- 55 Goertz, H-J., ed., *Radikale Reformatoren. 21 biografische Skizzen von Thomas Müntzer bis Paracelsus* (München, 1978); vertaald als: *Profiles of Radical Reformers. Biographical Sketches from Thomas Müntzer to Paracelsus* (Scottsdale/Kitchener, 1982). Bevat o.a. biografieën van Melchior Hoffman (door K. Deppermann), Bernard Rothmann (door W. de Bakker) en Menno Simons (door I.B. Horst).
- 56 Goertz, H-J., *Die Täufer. Geschichte und Deutung.* (München, 1980). Het boek geeft een korte geschiedenis en een overzicht van de leer van de dopersen.
- 57 Goertz, H-J., ed., *Alles gehört allen. Das Experiment der Gütergemeinschaft vom 16. Jahrhundert bis heute* (München, 1984). Een bundel opstellen over groepen, onder meer de wederdopers, die in verleden en heden gemeenschap van goederen propage(e)r(d)en.
- 58 Grislis, E., 'The Meaning of Good Works: Luther and the Anabaptists', in *Word & World: Theology for Christian Ministry* 6(1986) 170-80. Behandelt Luther, Karlstadt, Menno Simons en Bonhoeffer.
- 59 Hillerbrand, H.J., ed., *Radical Tendencies in the Reformation: Divergent Perspectives* (Kirksville, 1988). Sixteenth Century Essays and Studies, IX. Bevat ook enkele studies over Münster (zie de overige rubrieken).
- 60 Irwin, J.L., *Womanhood in Radical Protestantism 1525-1675* (New York /Toronto, 1979). In modern Engels vertaalde capita selecta uit geschriften van de radicale hervormers, betrekking hebbende op hun visie op de vrouw.
- 61 Klaassen, W., *Anabaptism: Neither Catholic nor Protestant* (Waterloo, 1981; herz. ed.). Behandelt in helder maar kort bestek de ontwikkeling en kenmerken van het doperdom.
- 62 Klaassen, W., ed., *Anabaptism in Outline: Selected Primary Sources* (Scottsdale/Kitchener, 1981). Biedt een goed overzicht van de ontwikkeling van de doperse theologie aan de hand van bronnen van 37 auteurs tussen 1524 en 1560.
- 63 Klaassen, W., ed., *Sixteenth Century Anabaptism: Defenses, Confessions and Refutations* (Waterloo, 1981).
- 64 Koejemans, A.J., *Mennist ... Merkwaardig?* (Kollum, 1977). Populariserende schets van de doperse geschiedenis, geschreven in opdracht van de Landelijke Federatie van Doopsgezinde Zusterkringen.
- 65 Lichdi, D.G., *Ueber Zürich und Witmarsum nach Addis Abeba. Die Mennoniten in Geschichte und Gegenwart* (Maxdorf, 1983). Zowel de historische als de hedendaagse ontwikkelingen worden beschreven, waarbij de nadruk valt op de migratie van de dopers.
- 66 Lienhard, M. ed., *Croyants et Sceptiques au XVIe siècle. Le dossier des 'Epicuriens'* (Straatsburg, 1981). Neerslag van een congres uit 1978, waarbij de 'Epicuriens', een zestiende-eeuwse benaming voor nonconformisten, centraal stonden.
- 67 Meihuizen, H.W., *Van Mantz tot Menno. De verbreiding van de doperse beginselen* (Amsterdam, 1975).
- 68 Miller, M.E., 'Baptism in the Mennonite Tradition', in *MQR* 64(1990) 230-58.

- 69 Moore, J.A., *Anabaptist Portraits* (Scottsdale/Kitchener, 1984).
- 70 Mullett, M.A., *Radical Religious Movements in Early Modern Europe* (Londen, 1980). Bevat een inleiding, verschillende documenten, vooral aangaande de Quakers, en een bibliografie.
- 71 Ollenburger, B.C., 'The Hermeneutics of Obedience', in W. Swartley, ed., *Essays on Biblical Interpretation* (1984), 45-61. Behandelt o.a. Müntzer, Marpeck, Denck, Hut, Hoffman en Menno Simons.
- 72 Ozment, S., ed., *Reformation Europe. A Guide to Research* (St. Louis, 1982). Bevat een hoofdstuk over de anabaptisten van de hand van J. Stayer.
- 73 Packull, W.O., 'The sign of Thau: The Changing Conception of the Seal of God's Elect in Early Anabaptist Thought', in *MQR* 61(1987) 363-74. Behandelt voornamelijk de inzichten van Melchior Hoffman en Menno Simons.
- 74 Penner, H., *Weltweite Bruderschaft. Ein mennonitisches Geschichtsbuch*. 4. Aufl. überarbeitet von H. Gerlach und H. Quiring (Weierhof, 1984).
- 75 Rott, J.G. & S.L. Verheus, eds., *Anabaptistes et dissidents au XVIe siècle. 16th Century Anabaptism and Radical Reformation. Täuferum und radikale Reformation im 16. Jahrhundert. Actes du Colloque international d'histoire anabaptiste du XVIe siècle tenu à l'occasion de la XIe Conférence Mennonite mondiale à Strasbourg, juillet 1984* (Baden-Baden/Bouxwiller, 1987). Bibliotheca Dissidentium scripta et studia 3. Belangrijke bundel congresverslagen, waarin ook de Nederlanden ter sprake komen (zie de overige rubrieken).
- 76 Roussel, B., 'Des protestants', in G. Bedouelle, ed., *Le temps des Reformes et la Bible* (1989), 309-25. Behandelt naast Luther en Müntzer ook Menno Simons.
- 77 Schrag, D., *Erasmian Origins of Anabaptist Pacifism: A Case Study in Humanism and the Radical Reformation* (Wichita, 1984).
- 78 Séguenny, A., *Spiritualistische Philosophie als Antwort auf die religiöse Frage des XVI. Jahrhunderts*. (Wiesbaden, 1978). De auteur poogt het veel mishandelde begrip spiritualisme een plaats te geven in de theologie van de 16e eeuw, waarbij hij uitgaat van de vraag hoe God gekend kan worden.
- 79 Séguenny, A. ed., *Bibliotheca dissentium. Répertoire des non-conformistes religieux des seizième et dix-septième siècles* I, II, III, VI, VII (Baden-Baden/Bouxwiller, resp. 1980, 1981, 1982, 1985, 1986). Bevat biografische schetsen van en bibliografische gegevens over (soms met de dopers geestverwante) religieuze nonconformisten uit de 16e eeuw. (I: Johannes Campanus, Christian Entfelder, Justus Velsius en Catherine Zell-Schütz; II: Martin Borhaus (Cellarius); III: Johannes Bünderlin, Wolfgang Schultheiss, Theobald Thamer; VI: Valentin Crautwald, Andreas Fischer, Sigmund Salminger; VII: Éloy Pruystinck, Sebastian Franck, Antonio del Corro).
- 80 Smith, C.H., *Smith's Story of the Mennonites* (Newton, 1981). Vijfde door C. Krahn geactualiseerde editie.
- 81 Snyder, A., 'The Schleithem Articles in Light of the Revolution of the Common Man: Continuation or Departure?', in *SCJ* 16(1985) 419-30.
- 82 Stayer, J.M., *Anabaptists and the Sword. New Edition, Including 'Reflections and Retractions'* (Lawrence, 1976).
- 83 Vekeman, H., *Panorama van de Spiritualiteit in en om de Reformatie in de Nederlanden 1530-1800* (Nijmegen, 1982). Bevat o.a. beknopte beschouwingen over de doopsgezinden en verwante groeperingen.

- 84 Verduin, L., *Reformers and their Stepchildren* (Grand Rapids, 1980; herdr.).
- 85 Vries, O.H. de, *Leer en praxis van de vroege dopers uitgelegd als theologie van de geschiedenis* (Leeuwarden, 1982). Behandelt de ideeën van Balthasar Hubmaier, Konrad Grebel, Felix Manz, Michael Sattler, Hans Denck, Hans Hut, Melchior Hoffman.
- 86 Weaver, J.D., *Becoming Anabaptist. The Origin and Significance of Sixteenth-Century Anabaptism* (Scottsdale, 1987). Biedt een algemeen overzicht van recente visies op het vroege doperdom en de relevantie daarvan voor de huidige nazaten. Geschreven in de traditie van de Bender-these.
- 87 Wenger, J.C., *Qui sont les Mennonites? D'Où viennent ils? (Traduit et adapté de l'anglais)* (Montbeliard, 1980). Les Cahiers de Christ Seul 1.
- 88 Wenger, J.C., *Die Täuferbewegung. Eine kurze Einführung in ihre Geschichte und Lehre* (Wuppertal/Kassel, 1984).
- 89 Widmer, *Ce que croient les Mennonites!* (Montbeliard, 1981). Les Cahiers de Christ Seul 2. Behandelt o.a. de artikelen van Schleithem en de Confessie van Dordrecht (1632).
- 90 Wiesner, M.E., ed., *Women in the Sixteenth Century. A Bibliography* (St. Louis, 1983). Sixteenth Century Bibliography 23.
- 91 Williams, G.H. (A. Alatorre, transl.), *La Reforma Radical* (Mexico, 1983). Vertaling van (de voor ca. 15% herziene editie van) Williams' handboek *The Radical Reformation* (Philadelphia, 1962).
- 92 Workel, R., 'Dopersen in Denemarken en de dompeldoop' (proponents-scriptie Dg. Sem. Amsterdam, 1989).
- 93 Yoder, J.H., ed., *Textos escogidos de la Reforma Radical* (Buenos Aires, s.a.). Bevat o.a. samenvattingen van het werk van Melchior Hoffman, Obbe Philips, Anneke Jans, Menno Simons en Dirk Philips.
- 94 Zuck, L.H., ed., *Christianity and revolution. Radical Christian Testimonies 1520-1650* (Temple, 1975). Bevat o.a. artikelen over de realiteit tussen Münster en het Nederlandse Anabaptisme en de reactie van Menno Simons daarop.

3. NEDERLANDS DOPERDOM ALGEMEEN

3.1. (PRAKTISCHE) THEOLOGIE IN HISTORISCH PERSPECTIEF

- 95 Bakker, A.H.A., 'Doperse gemeente in bijbels perspectief', in *DB* 2(1976) 26-35.
- 96 Fast, H., '450 jaar "Broederlijke Vereniging"', in *DB* 3(1977) 56-58. Behandelt de betekenis van de artikelen van Schleithem (1527).
- 97 Hoover, T.B., *Mirror of the Reformation* (s.l., [1986]). Behandelt div. theologische kwesties in aansluiting bij opvattingen van Menno Simons, Dirk Philips, P.J. Twisck, C. Ganglofs en T.J. van Braght.
- 98 Horst, I.B., 'Doperse vernieuwing: realiteit en hoop. Een discussiebijdrage voor de Doopsgezinde Broederschap', in *DB* 2(1976) 9-25.
- 99 Horst, I.B., 'Geloof en praktijk', in *DB* 6(1980) 11-23. Historische beschouwing in het kader van 450 jaar doperdom.
- 100 Oosterbaan, J.A., 'De reformatie der Reformatie. Grondslagen van de doperse theologie', in *DB* 2(1976) 36-61; als: 'The Reformation of the Reformation: Fundamentals of Anabaptist Theology', in *MQR* 171-95.
- 101 Oosterbaan, J.A., 'Een doperse christologie', in *Nederlands Theologisch Tijdschrift* 35(1981) 32-47. Behandelt o.a. de opvattingen van Melchior Hoffman, Clemens Ziegler en Menno Simons.
- 102 Snyder, A., 'The Influence of the Schleithem Articles on the Anabaptist Movement: A Historical Evaluation', in *MQR* 63(1989) 323-44. Behandelt ook de werking in de Nederlanden, waar de artikelen sedert de drukken van 1550 en 1565 algemeen verspreid werden.
- 103 Thimm, P.F., 'Het dualisme "wereld-gemeente" in de doperse *Brüderliche Vereinigung* van 1527, bekend als de "Zeven artikelen van Schleithem"' (proponentsscriptie Dg. Sem. Amsterdam, 1989).
- 104 Voolstra, S., 'Gods presente gebeuren', in *DB* 5(1979) 9-18.
- 105 Voolstra, S., *Vrij en volkomen. Rechtvaardiging en heiliging in dopers perspectief* (Kampen 1985); als: 'Free and Perfect: Justification and Sanctification in Anabaptist Perspective', in *The Conrad Grebel Review* 5(1987) 221-31. Inaugurele rede Uv Amsterdam.
- 106 Vries, O.H. de, "'Ik begrijp de waarheid voorzover ik door de waarheid gegrepen ben'" (Hans Denck). Een doperse bijdrage aan de discussie over de schriftbeschouwing', in *DB* 8(1982) 11-17.

3.2. IDENTITEIT/KENMERKEN/ONDERWIJS/ZENDING/OECUMENE IN HISTORISCH PERSPECTIEF

- 107 Berg, H. G. vom, e.a., eds., *Mennonites and Reformed in Dialogue* (Geneve, 1986).
- 108 Blei, K., e.a., *Dopers-Calvinistisch gesprek in Nederland* (Den Haag, 1982). Het boekje vormt de neerslag van een twintigtal gesprekken over het Verbond, Woord en Geest, christologie, gemeente, doop en messiaans levenspatroon.

- 109 Brüsewitz, C.F. en J. Brüsewitz, 'Sociëteiten en seminarie. Organisatie en onderwijs', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 84-100.
- 110 Brüsewitz, J., e.a., ed., *Geloven vragenderwijs. Aanzet tot doopsgezind belijden* (Amsterdam, 1990).
- 111 Duin, C. van, 'De doperse gemeente - een politiek relevante zaak', in *DB* 2(1976) 62-70.
- 112 Fast, H., *Beiträge zu einer Friedenstheologie. Eine Stimme aus den historischen Friedenskirchen* (Maxdorf, 1982). Bundeling van een aantal artikelen en lezingen over het thema vrede.
- 113 Foth, P.J., 'Kinderdoop', in *DJ* 83(1989) 28-36. Behandelt de (kinder-)doop in historisch perspectief.
- 114 Goertz, H-J., 'Zwischen Zwietracht und Eintracht. Zur Zweideutigkeit täuferischer und mennonitischer Bekenntnisse', in *MG* 43/44(1986-87) 16-46. Behandelt de betekenis van belijdenisgeschriften aan de hand van o.a. de artikelen van Schleithelm (1527) en de diverse Nederlandse belijdenissen uit de 17e eeuw.
- 115 Groenveld, S., 'Het 'doopsgezind eigene' in historisch perspectief', in *DB* 7(1981) 11-30.
- 116 Groenveld, S., "'Sy laten geen en Beedelaer onder haer zyn". Diaconale zorg vóór 1900', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 119-45.
- 117 Hoekema, A.G., 'Van onderstroom naar boventoon?. Een ontijdige momentopname van het getuigenis der Doopsgezinden', in *DB* 6(1980) 37-48. Behandelt de mate van openheid der huidige broederschap in het licht der historische ontwikkeling.
- 118 Horst, I.B. en S. Voolstra, inl. & eds., *De gemeente als vertolking van de Nieuwe Tijd* (Amsterdam, 1980). Bundeling van de inleidingen door H. Fast, W. Klaassen, H.B. Kossen en L. Laurensen, gehouden op de studiedagen 15-17 mei 1980 t.g.v. 450 jaar doperdom in Nederland.
- 119 Horst, I.B., 'Het vredesgetuigenis op de Doopsgezinde Wereldcongressen', in *DB* 9(1983) 45-52. Behandelt het vredesthema dat vooral na de Tweede Wereldoorlog een belangrijke plaats innam op de Wereldcongressen.
- 120 Jacobszoon, J.P., 'Gelassenheit. Enkele historische notities', in *De Geest in het geding* (zie nr. 277), 111-26. Behandelt een uit de Duits-mystieke traditie overgeleverde notie en toetst deze aan 16e- en 17e-eeuwse doperse opvattingen.
- 121 Jacobszoon, J.P., "'Geloven met het hart en belijden met de mond". Gemeenteleven', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 101-18.
- 122 Kaufman, G.D. *Non-Resistance and Responsibility, and Other Mennonite Essays* (Kansas, 1979).
- 123 Kossen, H.B., 'De kwaliteit der eenheid als oecumenische prioriteit', in *DB* 6(1980) 78-95.
- 124 Kuipers-Postma, J.F., 'De geweldloze weg van de gemeente. In de wereld, niet van de wereld - een woord of een vuist', in *DB* 3(1977) 33-40.
- 125 Kuipers, W.H., 'Het priesterschap aller gelovigen', in *DB* 6(1980) 65-77. Behandelt diverse identiteitskwesies.
- 126 Kuipers, W.H., 'In de wereld, maar niet van de wereld. De wisselwerking

- tussen de doopsgezinden en de hen omringende wereld', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 219-39.
- 127 Laurens, L., 'Tot aan de uiteinden der aarde. De zending van het doperdom', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 146-61.
 - 128 Laurens, L., 'Zending tussen Bazel (1925) en Straatsburg (1984)', in *DB* 9(1983) 33-44.
 - 129 Meihuizen, H.W., 'De bronnen voor een geschiedenis van de eerste doperse doopstoediening', in *DB* 1(1975) 62-71.
 - 130 Meihuizen, H.W., 'De zendingsdrift der vroege Doopsgezinden', in *DJ* 74(1980) 19-31.
 - 131 Nielsen, J.T., 'Doopsgezind Belijden Nu ... na 25 jaar ...', in *DJ* 73(1979) 55-60.
 - 132 Redekop, C., *Mennonite Society* (Baltimore/London, 1989). Behandelt de 'Mennonite identity' der wereldbroederschap vanuit sociologisch standpunt, met evenwel accent op het Noordamerikaanse doperdom.
 - 133 Spijker, W. van 't, *Gereformeerden en Dopers. Gesprek onderweg* (Kampen, 1986). Behandelt de vraag naar de innerlijke verwantschap tussen de doperse en de gereformeerde traditie. Uitgaande van de 16e-eeuwse godsdienstgesprekken tussen de dopersen en gereformeerden, wordt gepoogd de kloof van de tijd te overbruggen.
 - 134 Verheus, S.L., 'Beleden vrede - omstreden vrede. Het dopers vredesgetuigenis', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 162-79.
 - 135 Visser, D., 'A Checklist of Dutch Mennonite Confessions of Faith to 1800', in *Bulletin* 6/7(1974-75) (zie nr. 4).
 - 136 Voolstra, S., *Vreemdelingen en bijwoners. Vredesgetuigenissen uit het Nederlandse Doperdom* (Amsterdam, 1979). Doperse Stemmen 3.
 - 137 Voolstra, S., 'Marcheert Menno weerloos verder? Een tegenstrijdigheid vragenderwijs toegelicht', in *DB* 6(1980) 49-64. Behandelt het vredesgetuigenis vanuit historisch-theologisch perspectief.
 - 138 Voolstra, S., 'Op weg naar een nieuwe belijdenis?', in *DJ* 79(1985) 21-28. Belicht de invloed van het negentiende-eeuwse denken op de huidige opvattingen.
 - 139 Wieringa, J., 'Zijn wij doopsgezinden zo verdraagzaam?', in *DJ* 74(1980) 58-62.
 - 140 Wijk, N. van der, 'Niettegenstaande, dus daargelaten. Een studie naar menonitische profilering in en ten opzichte van de oecumenische beweging' (doctoraalscriptie theologie RU Groningen, 1988).
 - 141 Wijk, N. van der, 'Niettegenstaande, dus daargelaten', in *DB* 15(1989) 155-59. Samenvatting van voornoemde scriptie.
 - 142 Zijpp, N. van der, 'From Anabaptist Missionary Congregation to Mennonite Seclusion', in W.R. Shenk, ed., *Anabaptism and Mission* (Scottsdale, 1984) 119-36.

3.3. GESCHIEDENIS

- 143 Friedmann, R., *Mennonite Piety Through the Centuries. Its Genius and Its Literature* (Sugarcreek, 1980; herd. ed. 1949). Inleiding over doperse zeden en

- stichtelijke literatuur door de eeuwen heen, met veel aandacht voor de Nederlandse situatie.
- 144 Groenveld, S., e.a., eds., *Wederdopers, Menisten, Doopsgezinden in Nederland 1530-1980* (Zutphen, 1980; 2e dr. 1981). Verschenen naar aanleiding van de herdenking van 450 jaar doperdom in Nederland; bevat artikelsgewijs een overzicht van de doperse geschiedenis (zie de overige rubrieken).
 - 145 *Historisch bewogen. Opstellen over de radicale reformatie in de 16e en 17e eeuw, aangeboden aan Prof. Dr. A.F. Mellink* (Groningen, 1984). Feestbundel met tal van bijdragen over de doopsgezinde historie (zie de overige rubrieken).
 - 146 Huisman, A., 'Doopsgezinden in Nederland. Een historiografische schets' (doctoraalscriptie geschiedenis Uv Amsterdam, s.a.)
 - 147 Krahn, C., *Dutch Anabaptism. Origin, Spread, Life, and Thought* (Scottsdale, 1981; herdr. ed. Den Haag, 1968).
 - 148 Meer, P. v.d., 'Doopsgezinden: waarom, hoe, wanneer' (Woerden 1980; typoscript). Beknopt populariserend historisch overzicht.
 - 149 Oosterbaan, J.A., 'Vlekken en rimpels. Over verdeeldheid en hereniging', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 62-83.
 - 150 Welcker, J.M., 'Het dagelijks brood. De doopsgezinden, de economie en de demografie', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 195-218.
 - 151 Zijp, R.P., samenst., *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (Utrecht, 1980). Geïllustreerde catalogus van de gelijknamige tentoonstelling over 450 doperdom in de Nederlanden, 27 september - 1 december 1980 Rijksmuseum het Catharijneconvent Utrecht.
 - 152 Zijpp, N. van der, *Geschiedenis der Doopsgezinden in Nederland* (Amsterdam, 1980; herdr. ed. Arnhem, 1952).

3.3.1. PLAATSELIJKE GESCHIEDENIS

- 153 Bakker, A.H., e.a., *450 jaar Doperdom in Franeker (1535-1985). 25 jaar kerkgebouw (1960-1985)* (Franeker, 1985).
- 154 Dekker, T.W. & C. Nielsen, *Kastelen, kerken en kloosters. Kerkgeschiedenis van Harlingen en Midlum* (Harlingen, 1984). Behandelt ook in ruime mate de ontwikkelingen bij de doopsgezinden.
- 155 *Doopsgez. Kerk 350 jr. Zwolle. Het menisten-brugje. Jubileumuitgave* (Zwolle, 1988). Geeft in zeer kort bestek de geschiedenis van de gemeenten Zwolle, Blokzijl, Giethoorn, Kampen, Meppel, Steenwijk en Zwartsluis.
- 156 Doornink-Hoogenraad, M.M., 'Korte geschiedenis van de Zutphense Doopsgezinde Gemeente', in *DB* 1(1975) 75-80.
- 157 Foorthuis, W. & en J. van Dijk, 'De Religies in de Veenkoloniën' (kandidaatsscriptie geschiedenis RU Groningen, ca. 1980). Hoofdzakelijk gewijd aan de doopsgezinden, waaronder de immigranten uit de Pfalz en Zwitserland.
- 158 Fortuyn Drooglever, J., 'Een doopsgezinde 'schuikerkerk' in Deventer', in *Oud Deventer* 3(1981)-2, 1-4.
- 159 Goertz, A., 'Genealogical sources of the Prussian Mennonites', in *MQR* 55(1981) 372-80. Bevat o.a. (bibliografische) gegevens over de archivalia der gemeenten te Danzig en Montau, waar tot 1785 Nederlands werd gesproken.

- 160 Haan, S. de, *Het archief van de Friesche Doopsgezinde Sociëteit* (Leeuwarden, 1975). Monumenta Frisca 22. Fryske Archyf-rige. Bevat behalve de inventaris ook een historische inleiding.
- 161 Hart, M.J. 't, *1534-1984. Vermaningen en Vermaners. 450 jaar Doperse geluiden in Aalsmeer* (Aalsmeer, 1984). Rijk gedocumenteerde geschiedenis met de nadruk op de twee laatste eeuwen.
- 162 *Historie van de Verenigde Friesch Waterlandse Doopsgezinde Gemeente Westzaan* (Westzaan, 1986). Brochure over de geschiedenis der gemeente en het kerkgebouw, met apart inlegvel: zie Leeuwen, M. van.
- 163 Hoekema, C.P., 'Doopsgezinden in en om Harlingen', in *DJ* 73(1979) 34-47. Behandelt o.a. Menno Simons, Johannes Stinstra, Simon Stijl, Wylske Broers Groenewoud, Heere Oosterbaan en Freerk Hoekstra.
- 164 Hoekema, C.P., *De Doopsgezinde Kerk in de Peuzelaarsteeg. Met een architectonische beschouwing van P.H. Cuperus* (Haarlem, [1983]). Behandelt de geschiedenis van de doopsgezinden en hun kerk te Haarlem.
- 165 Hofman, R., *Doopsgezinden in Waterland* (Den IJp/Landsmeer, 1988).
- 166 Honig, S., *300 jaar Doopsgezinde vermaning in Koog en Zaandijk* ([Koog/Zaandijk], 1980).
- 167 Hulshoff, A.L., 'Doopsgezinde Gemeente Borne' (Enschede, 1984; typescript).
- 168 'Introductieboekje Wijk Noord van de Verenigde Doopsgezinde Gemeente Amsterdam' (Amsterdam, 1990; herdr. eerdere ed.; typescript). Behandelt o.a. de geschiedenis van het kleinste kerkje in Amsterdam (Noord), Meerpad 9.
- 169 Jelsma, T. en H. Veenland, *Fermanje Drachten 200 Jier* (Drachten/Oerterp, 1990).
- 170 Jonker, W., *Driehonderd jaar Doopsgezinden in 'Het Nieuwe Huys' 1687-1987* ([Zaandam, 1987]). Beknopte geschiedenis van de gemeente te Zaandam-Westzijde.
- 171 Keuning, H. en W. Veenstra, 'De Minniste Gemeente' & 'De Doopsgezinde Gemeente Rottevalle-Witveen', in: L. Atsma e.a., ed., *De Rottefalle troch de ieuwen hinne* (De Rottefalle, 1985) 114-28.
- 172 Koorn, S., 'Inventaris van het fonds Doopsgezinde Archieven in de Provincie Groningen. I: De archieven van de Sociëteiten' (Groningen, 1975; beperkte oplage). Bevat een historische inleiding en de inventarissen van de Sociëteit der Groninger Oude Vlamingen (1738-1815) en de Sociëteit van Doopsgezinde gemeenten in Groningen, Drente en Oost-Friesland (1825-1964).
- 173 Koorn, S., 'Inventaris van het archief van de Doopsgezinde Gemeente Den Horn 1728, 1758-1968' (Groningen, 1990; beperkte oplage). Bevat ook een historisch overzicht.
- 174 Koorn, S., 'Inventaris van het archief van de Doopsgezinde Gemeente Humsterland na 1838 [&] Doopsgezinde Gemeente Noordhorn 1757-1968' (Groningen, 1990; beperkte oplage). Bevat ook een historisch overzicht.
- 175 Koorn, S., 'Inventaris van het archief van de Doopsgezinde Gemeente Pieterzijl na 1892 [&] Doopsgezinde Gemeente "Pieterzijl" te Grijpskerk 1751-1968' (Groningen, 1990; beperkte oplage). Bevat ook een historisch overzicht.

- 176 Kuiper, W., 'Drie eeuwen doopsgezind kerkgebouw in Almelo', in *DJ* 78(1984) 53-59.
- 177 Leeuw, R. de & L. Thijssen, *Zwiazki miedzy Holandia i Polska w XVI i XVII wieku. Katalog wystawy* (Gdansk, 1978). Inleidingen over en catalogus bij de tentoonstelling over Hollands-Poolse (ook doopsgezinde) betrekkingen in de 16e en 17e eeuw, gehouden te Gdansk, Pools Maritiem Museum, 29 mei - 31 juli 1978 en te Warschau, Nationaal Etnografisch Museum, 18 augustus - 1 oktober 1978.
- 178 Leeuwen, M. van, 'De Zuidervermaning te Westzaan', (inlegvel) in *Historie van de Ver. Friesch Waterl. Doopsgez. Gem. Westzaan* (zie nr. 162).
- 179 Marchiewski, W., 'The "Hollander" Settlements in Mazovia', in *ML* 41/1(1986). Biedt een beknopte beschrijving van de Hollandse immigratie en landontginning in de Weichel-delta in Polen.
- 180 *Mededelingen Vereenigde Doopsgezinde Gemeente Haarlem Jubileumnummer* (Haarlem, 1983). Uitgegeven ter herdenking van het 300-jarig bestaan van het kerkgebouw en het 200-jarig bestaan van de 'Vereenigde Gemeente'. Bevat historische bijdragen van J.P. Jacobszoon, J.J. Temminck en S.L. Verheus. Behandelt ook de diverse hofjes.
- 181 Meer, J. van der, 'Bijdragen tot de geschiedenis der Doopsgezinden te Nijmegen van 1539-1795' (proponentsscriptie Dg. Sem. Amsterdam, 1982)
- 182 Nielsen, C., *Mennisten en Vermaningen. Beelden uit de geschiedenis van de Doopsgezinde Gemeente te Harlingen* ([Harlingen], 1983).
- 183 *Ontwikkeling van het aantal leden der doopsgezinde gemeenten van Friesland, Aalsmeer, Amsterdam, Den Haag, Haarlem en de Zaanstreek* (Den Haag, 1978).
- 184 Perryck, J. & K. Florie, *De Kerken van De Rijp* (Amstelveen, 1985). Behandelt ook zaken uit het menniste verleden.
- 185 Peschar, H., *Inventaris van de archieven van de Doopsgezinde Gemeenten Lam, Toren, Lam en Toren en Verenigde Gemeente 1593-1955* (Amsterdam, 1990; beperkte oplage) 2 dln. Een geheel herziene en tot 1955 aangevulde inventarisatie van de kerkelijke archieven van de Amsterdamse gemeente, ter vervanging van: J.G. de Hoop Scheffer, *Inventaris der Archiefstukken berustende bij de Vereenigde Doopsgezinde Gemeente te Amsterdam ... Tweede Stuk, eerste afdeling. Archief der Gemeenten te Amsterdam* (Amsterdam, 1884). Bevat een korte historische inleiding en aan het slot een concordantie op de De Hoop Scheffer (B-)nummers.
- 186 Peschar, H., 'Een knipsel vertelt ...' (Amsterdam, s.a.; typoscript). Behandelt de geschiedenis en de bewoonsters van het doopsgezinde Oude Vrouwenhuis te Amsterdam (1687-1859).
- 187 Postma, J.S., ed., *Minnist, us? Vierhonderd jaar Doopsgezind lief en leed op het Friese platteland* (Leeuwarden, 1977). Behandelt in hoofdzaak de geschiedenis der gemeente Wams.
- 188 Rademaker-Helfferich, B., *Een wit vaantje op de Brink. De geschiedenis van de Doopsgezinde gemeente te Deventer* (Deventer, 1988).
- 189 Rademaker-Helfferich, B. & K.D. Prins, 'In 1988 450 jaar doperdom in Deventer; 300 jaar een eigen kerk. Lesbrief tevens Museumgids voor de tentoonstelling in de De Waag te Deventer, van 29 oktober tot 5 december 1988' (Deventer, 1988; typoscript).
- 190 Rademaker-Helfferich, B., *Ga je mee naar de brand ... De brandweer van*

- Deventer en omstreken* (Amsterdam, [1990]). Behandelt o.a. uitvoerig de menniste betrokkenheid bij het brandweerwezen, als alternatief voor militaire verplichtingen.
- 191 Reeken, E., *Zur Geschichte der Emders Taufgesinnten (Mennoniten) 1529-1750* (Aurich, 1986). Ostfriesische Familienkunde, Heft 7.
 - 192 Roep, Th.B., 'Kroniek van doperse leraren en de broederschap te Alkmaar' (Alkmaar, 1975; typoscript).
 - 193 Roep, Th.B., 'Interne en externe spanningen in de Alkmaarse Doopsgezinde Gemeente(n) tussen 1750 en 1900. Discussie over weerloosheid, modernisme en doop' (Alkmaar, 1981; typoscript).
 - 194 Roep, Th.B., *De Koningsweg te Alkmaar door de eeuwen heen* (Alkmaar, 1986). Gedenkschrift t.g.v. het 25-jarig bestaan van het Mennohuis.
 - 195 Romijn, J.M., *Drie eeuwen van het Nieuwe Huys. Lesbrief in twee delen: de gemeente Zaandam* (Zaandam, 1989).
 - 196 Schutte, O., ed., *Het trouwboek der doopsgezinde gemeente te Emden 1632-1725* ('s-Gravenhage/Emden, 1976); ook in DNL 93(1976) 302-22. Teksteditie, voorzien van historische inleiding en persoonsregisters.
 - 197 Smit, F., 'Verleden en toekomst van vier eeuwen Doopsgezinden in Wageningen en omstreken' (Wageningen, 1988; typoscript).
 - 198 Velema, B.A.C. en S. Koorn, 'Inventaris van het archief van de Doopsgezinde Gemeente Sappemeer-Hoogezand (1766)1785-1967' (Groningen, 1990; beperkte oplage). Bevat ook een historisch overzicht.
 - 199 Verheus, S.L., 'Amersfoort, oud en toch jong', in DB 1(1975) 72-74.
 - 200 Verheyden, A.L.E., 'De Noordvlaamse broederschap binnen de Zeeuwse invloedssfeer (1530-1650). Bijlage: Confrontatie van Jacob de Rore en Herman Vleckwijck met hun Brugse ondervragers (22 april - 8 juni 1569)', in DB 2(1976) 105-43.
 - 201 Voolstra, S., e.a., *Voortrekkers en Stilstaanders. Vijftien generaties dopers leven in Zeeland. Tentoonstelling in het Rijksarchief in Zeeland* (Middelburg, 1975). Catalogus voorzien van historische inleidingen bij de gelijknamige tentoonstelling, 10 november 1975 - 17 januari 1976.
 - 202 Vries, A. de, ed., *Ferbân yn ús wurk. Diel IV: Menisten - Doopsgezinden 1557-1810* (Ljouwert, 1983). Verzameling Friese archivalische data en personalia, alfabetisch geordend per burgerlijke gemeente.
 - 203 Vries, A. de, *Doopsgezinde Gemeente Drachten-Ureterp 1790-1990. Zij dienden de gemeente* (Drachten, 1990). Verzameling biografische data van alle gemeentelijke functionarissen.
 - 204 Weerheijm, T., ed., *Hofjes in Amsterdam* (Amsterdam, 1979). Behandelt beknopt de geschiedenis van de doopsgezinde hofjes: Rijpenhofje, Claes Claesz. (Anslor) Hofje, Lindenhofje, Bosschehofje, Zon's Hofje.
 - 205 Welcker, J.M., 'Doopsgezinden aan de Zaan', in DB 6(1980) 164-88. Behandelt voornamelijk de sociaal-economische ontwikkeling.
 - 206 [Wentholt, J.F.M.], *Vier Eeuwen Haagse Mennisten* ('s-Gravenhage, 1979).
 - 207 Zondervan, J.W., 'Het kleinde kuddeke. Schetsen uit de geschiedenis van de Doopsgezinde Gemeente van Gorredijk', in J.J. Spahr van der Hoek, ed., *De Vlecke Gorredyck. Haadstikken út 350 jier skiednis* (Gorredijk, 1981) 19-60. Bevat tal van bijlagen, waaronder een overzicht van alle predikanten.

- 208 Zijlstra, S., 'De Dopersen in Groningen 1530-1795', in G. van Halsema e.a., eds., *Geloven in Groningen. Capita Selecta uit de geloofsgeschiedenis van een stad* (Kampen, 1990) 119-31.
- 209 *1638-1988, 350 jaar Lokhorstkerk* ([Leiden, 1988]). Gedeeltelijk fotomechanische herdruk van een gedenkboek uit 1938 over de doopsgezinde kerk van Leiden.
- 210 *1785-1985. 200 jaar Doopsgezinde Gemeente Beemster/Oosthuizen* (Beemster, 1985).

3.3.2. FAMILIEGESCHIEDENIS

- 211 Boeke, R., *De Familie Boeke van "De Wachter" temidden van haar naamgenoten* (Rotterdam, 1975).
- 212 Boer, K.P. de, 'Een Pama-Boerderij bij de Feanster Heide', in *Genealogysk Jierboekje* (1978) 8-34. Behandelt de (doopsgezinde) bewoners en hun nakomelingen van een boerderij te Surhuisterveen: Goitsen Gabes en Gertie Jans Pama.
- 212a Boon, J.G., *Nog meer over Boon en talloze anderen. Vervolg op Dirck & Marij. 450 jaar molenaars, Doopsgezinden, Wormerveerders* (Krimpen aan de IJssel, 1991).
- 213 Briët, C.P. en A. Snethlage, 'Het geslacht Hartjens', in *DNL* 99(1982) 378-89. Behandelt de aanvankelijk doopsgezinde familie te Doetinchem en Amsterdam.
- 214 Cate, C.L. ten, *Genealogie van de Friese takken der (van oorsprong doopsgezinde) familie Ten C(K)ate uit Borne* (Utrecht, 1985).
- 215 Cate, C.L. ten, *De (van oorsprong doopsgezinde) familie ten C(K)ate uit Borne; (Een speurtocht naar de oudste generaties en de onderlinge samenhang der al bekende takken, met een proeve van één genealogie voor alle leden van deze Twentse familie* (Utrecht, 1986).
- 216 Cate, C.L. ten, *Genealogie van de Groningse takken der (van oorsprong doopsgezinde) familie Ten C(K)ate uit Borne* (Utrecht, 1988).
- 217 Cate, C.L. ten & W.E.M. Blaupot ten Cate, *Genealogie van de Goors/Hengelose tak der (van oorsprong Doopsgezinde) familie Ten Cate uit Borne* (Utrecht, 1988).
- 218 'Cleyndert' in *NP* 68(1984) 9-44. Vele Cleynderts uit de Zaanstreek waren tot in de negentiende eeuw doopsgezind.
- 219 Douwes, T.A.E., 'Kwartieren van Beitj Tymens uit Hindeloopen', in *Genealogysk Jierboekje* (1977) 114-23. In 1754 gedoopt in de doopsgezinde gemeente te Hindeloopen.
- 220 'Douwes Dekker', in *NP* 71(1987) 133-69. Behandelt voornamelijk de nazaten van de uit Oost- en West-Zaandam afkomstige doopsgezinde Piet Douwes en Engel Douwes Dekker.
- 221 Dudok van Heel, S.A.C., 'De Familie van Pieter Cornelisz. Hooft', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 35(1981) 68-108. Behandelt op p. 100-03 de doopsgezinde tak.
- 222 *Familien Chronik der Familien Van der Smissen* (s.l., 1981; herdr. ed. Dantzig, 1875). Bevat ook een Engelse vertaling.

- 223 Feitsma, F., 'Fantasy en feiten by de famyljelist Teenstra', in *Genealogysk Jierboekje* (1988) 64-75. Behandelt o.a. de doopsgezinde voorouders te Grouw.
- 224 'Fontein I' en 'Fontein II', in *NP* 64(1978-79) 121-78. Behandelt de Harlinger en Leeuwarder takken, waaronder tal van doopsgezinden voorkomen.
- 225 Fox, J., 'Wielinga, Rinkes en Ament', in *DNL* 103(1986) 329-39. Behandelt doopsgezinde (leraars-)families in de 18e en 19e eeuw te Joure, waarbij ook nog de families Taconis en Cath.
- 226 Fox, J., 'De ouders van Abraham Adriaens van Nispen', in *DNL* 107(1990) 2-21. Behandelt de Vlissingse en Dordtse familie Van Nispen en de familie van martelaar Hans Marinusz van Oosten, in reactie op de artikelen van Kruimel en Van Wimersma Greidardus (zie nrs. 229 en 254, 255).
- 227 'Halbertsma', in *NP* 71(1987) 201-62.
- 227a Halbertsma, Tj., ed., 'Familiiekroniek Halbertsma in 1858 geschreven door ds. Joost Halbertsma' (Grouw, 1981; typoscript). Publicatie nr. 36 van de Halbertsma-Stichting.
- 228 Heringa, J.W., *De familie Lelij. Doopsgezinde kooplieden te Hoorn* (Leiden, 1990).
- 229 Kruimel, H.L., 'De oudste generaties van het geslacht Van Nispen en hun verwanten. De geschiedenis van een onderzoek', in *DNL* 100(1983) 226-54. Behandelt o.a. Abraham Adriaensz. van Nispen (actief ca. 1588-1637), schenker van de grond van de doopsgezinde kerk te Vlissingen (zie ook nrs. 225 en 254, 255).
- 230 Krijbolder, B.J.J., *De wapens van het geslacht Kraehenbuehl van Bern* (Hillegom, 1989). Behandelt ook de Nederlandse tak Krijbolder.
- 231 'Laan', in *NP* 70(1986) 145-77. Deels Fries-doopsgezinde familie te Middelle en Wormerveer.
- 232 'Lely', in *NP* 73(1989) 219-50.
- 233 Ley, R. van der, 'Stamboom fan 'e famylje Oosterhof-Van Dam', in *Eastermar* (Oostermeer, 1990) 103-10. Genealogische gegevens betreffende doopsgezinde families te Witveen onder Oostermeer.
- 233a Leutscher, H., *Genealogie Leutscher. Geschiedenis van een oorspronkelijk zwitserse familie* (Haren, 1985). Bevat ook gegevens over de vestiging in de provincie Groningen.
- 234 Loo, H. van, *De geschiedenis van het geslacht Verfaillie in Nederland. Genealogie en geschiedenis vanaf omstreeks 1600 tot heden* (Bergen, 1984).
- 235 Malherbe, J., 'Jan Cornelisz., kuiper te Dordrecht, en zijn nakomelingen in drie generaties', in *DNL* 110(1983) 489-504. Bevat ook gegevens over de doopsgezinde Dordtse families Terwen, Van Vianen, Vijgenboom, Van Oosterwijk en Van der Fles.
- 236 Meihuizen, J., ed., *Stamboek van Het geslacht Meihuizen 1400-1983* ([Groningen, 1983]).
- 237 Middelhoven, P.J., *Hout en trouw. De geschiedenis van een familiebedrijf, de Wed. Stadtlander & Middelhoven, houthandel te Zaandam* (Zaandijk, [1975]).
- 238 'Reeling Brouwer', in *NP* 69(1985) 76-85. De oudste staken behoorden tot de Waterlands-doopsgezinden te Surhuisterveen.

- 239 P. Roorda, 'Roorda', in *Genealogysk Jierboekje* (1981) 45-81. Bevat o.a. gegevens over de doopsgezinde leraren te Blessum Laas Tsjerks Roorda en Sjoerd Laases Roorda.
- 239a Rümke-van Hoorn, M.C. & S.E. van Hoorn, *De Van Hoorns van Oosternieland* ([Scheemda] 1991).
- 240 Rijckens, R., *Divis 1166, Richen 1350, Rijckens 1750* (Scheemda, 1984).
- 240a Schaap-Jongens, M.C., 'Geschiedenis van het voorgeslacht van Elisabeth Noome, Zaandam-De Beemster, 1559-1919' (Koog aan de Zaan, 1991; typoscript).
- 241 Schutte, O., 'Oosterling', in *DNL* 100(1983) 455-58. Behandelt een doopsgezinde familie, wonend o.a. te Amsterdam, Koudum en Vlissingen.
- 242 Schutte, O., 'Het doopsgezinde geslacht Oosterbaan uit Harlingen en zijn nakomelingen', in *DNL* 102(1985) 215-316, met aanvullingen in *DNL* 107 (1990) 442-45. Behandelt ook de doopsgezinde families Block, Nieuwenhuis, Huide-koper, Schellingwou, Stinstra, Roorda, Wiltschut, Fontein, Coopmans, Van der Plaats, Backer, Van Deersum, Hingst, Vellinga, Rijkers, Feenstra en Kuiper.
- 243 Sliggers, B.C. en D.F. Goudriaan, 'De Haarlemse kunstenaarsfamilie Van der Vinne', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 41(1987) 149-207. Bevat tevens een iconografie der Van der Vinne's.
- 244 Smit, C.G.M., 'De familie van Pieter Langendijk (1683-1756), Langendijk, Nieuwenhuis en (aangetrouwd) Sennepart', in *DNL* 103(1986) 378-425. Behandelt ook de (Haarlemse) doopsgezinde families Buyssant, Heems en Westerkappel.
- 245 'De Stoppelaar', in *NP* 71(1981) 343-87. Behandelt o.a. de te Amsterdam en Haarlem woonachtige, aanvankelijk Hoogduits-doopsgezinde takken.
- 246 Stuurman, F.J., *Het geslacht Stuurman van Blokzijl (Overijssel)* (Almelo, 1985).
- 247 [Tichelaar, P.J.], *Tichelaar Makkum. Makkumer aardewerk* (Makkum, z.j.; herdr. ed. 1970). Bevat op p. 6-18 genealogische gegevens.
- 248 'Tjeenk Willink' in *NP* 69(1985) 362-92. De Winterwijkse tak van Jurrien Willink behoorde tot de doopsgezinden
- 249 Veluwenkamp, J.W., '"N Huis op Archangel": De Amsterdamse Koopmansfamilie Thesingh 1650-1725', in *JA* 69(1977) 123-39.
- 250 'De Vos', in *NP* 72(1988) 469-79. Behandelt de Amsterdamse tak.
- 251 'Vreede', in *NP* 69(1984) 281-336. De oudste generaties behoorden tot de doopsgezinde gemeente te Leiden.
- 252 Vries, A. de, 'De kertieren van fan Harmen de Vries en Lolkje de Jong', in *Genealogysk Jierboekje* (1975) 72-98, aanvullingen in : *ibidem* (1977) 17-44. Bevat gegevens over de doopsgezinde families van: Klaas Wybren Terpstra (Holwerd), Anske Rinskes van der Ploeg (Warns) en Yda Nannes van der Zee (Warns).
- 253 'Willink', in *NP* 73(1989) 344-84. Behandelt de doopsgezinde tak uit Winterswijk en Deventer.
- 254 Wimersma Greidanus, G.J.J. van, 'Het laatste woord over de Van Nispen-afkomst?', in *DNL* 106(1989) 225-54. Behandelt o.a. de doopsgezinde Van Nispens te Vlissingen (zie hierna).
- 255 Wimersma Greidanus, G.J.J. van, 'Het laatste woord over de Van Nispen-afkomst', in *DNL* 107(1990) 21-35. Besluit o.a. dat Adriaens een achternaam en geen patroniem van Van Nispen was (zie ook nrs. 225, 229 en 254).

3.3.3. CULTUURGESCHIEDENIS

- 256 Beck, E., 'Mennonite Trickster Tales: True to be Good', in *MQR* 61(1987) 58-74. Behandelt de 'menniste leugen' in de Amerikaanse en Nederlandse (volks-)overlevering.
- 257 Broer, A.L., 'Mooie oude kerken, vooral aan de Zaan', in *DJ* 69(1975) 41-51.
- 258 Broer, A.L., 'Stijlvolle oude kerken in onze Nederlandse Broederschap', in *DJ* 71(1977) 62-74.
- 259 Broer, A.L., 'Versieringen aan en in onze kerken', in *DJ* 72(1978) 62-74.
- 260 Broer, A.L., 'Doopsgezinde schilders vroeger en nu', in *DJ* 74(1980) 70-80. Behandelt kort in deze volgorde: Karel van Mander, Rembrandt, David Joris, Salomon en Jacob van Ruysdael, Michiel S. van Mierevelt, Jan Luyken, Jan van der Heyden, Jacob Adriaansz Backer, Govert Flinck, Lambert Jacobsz, Samuel van Hoogstraten, Abraham van den Tempel, Pieter Teyler van der Hulst, Pieter en Jan Bisschop, Hendrik Willem Mesdag, Salomon Mesdach, Anton Mauve, Jan Mankes, Kees Kieft, Jelle Keuning, J.P. Matthijssen, Dirk van Gulik, Corenlis Vredenburg, Hendricus Antonius Dievenbach, G.F. Schagen, Annie Bruin, Is. Naarden, Hendrik Broer en Henk Broer.
- 261 Broer, A.L., 'Langs oude en nieuwe kerken', in *DJ* 77(1983) 40-47.
- 262 Brüsewitz, J., samenst., 'Portretgalerij van het Doopsgezind Seminarie', in *DB* 11(1985) portfolio tussen p. 48-49 (zie correcties in *DB* 12-13(1986-87) 310 en 14(1988) 199).
- 263 *Documentatieblad Werkgroep achttiende eeuw* 15(1983). Jaargang die gewijd is aan het genootschapsleven, waarbij ook een dopers aandeel evident is (zie de overige rubrieken).
- 264 Eeghen, I.H. van, 'De familie De Vos: kerk, kunst en zaken', in *DB* 6(1980) 124-36. Behandelt voornamelijk drie generaties Amsterdamse kunstverzamelaars uit de 18e en 19e eeuw. Bevat ook gegevens over het Haarlemse genootschap Democriet (1789-1869).
- 265 Ewert Abrahams, E., *Frakturmalen und Schönschreiben. The Fraktur art and pennmanship of the Dutch-German Mennonites while in Europe 1700-1900* (North Newton, 1980). De titel is enigszins misleidend: bevat slechts enkele voorbeelden van kalligrafie van in Polen woonachtige, uit Nederland afkomstige families (Van der Smissen, Classen), waaronder een grafgedicht op Joost Hendricksz te Amsterdam (1644).
- 266 Fortuyn Drooglever, J., 'De brandspuiten der Mennonieten', in *Oud Deventer* 4(1982) 12-14.
- 267 Höweler, C.A. & F.H. Matter, eds., *Fontes Hymnodiae Neerlandicae Impressi 1539-1700. De melodieën van het Nederlandstalig geestelijke lied 1539-1700. Een bibliografie van de gedrukte bronnen* (Nieuwkoop, 1985). Bevat gegevens over een aantal doopsgezinde liedboeken.
- 268 Keuning, J.P. *Mooi onder dak. Vermaningen voor doopsgezinden* (Amsterdam, 1984). Semi-literaire beschouwingen over en pentekeningen van 59 nu nog in gebruik zijnde vermaningen, alsmede van 11 voormalige kerkgebouwen.
- 269 Schiere, J.J., 'De architectuur van doopsgezinde kerken', in *DB* 3(1977) 71-100.
- 270 Schuytplot, A.C., 'De doopsgezinde en remonstrantse prentencollectie in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam', in *Theologie in de UBA* (zie nr. 20) 52-65.

- 271 Sliggers, B.C. en A.G. van der Steur, 'Portretten van Nederlandse "honderd-jarigen"', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 43(1989) 117-220. Bevat gegevens over doopsgezinde oudjes als: Cornelia Bierens (1690-1792), Geertruida van Daalen (1764-1858), Sara Geldorp (1705-1803), Maria Kouwenhoven (1706-1808), Gerrit Rooze (1612-1711), Johanna de Smeth (1751-1851), Elisabeth Spiering (1753-1841) en Maria Tempe (1786-1888).
 - 272 Verheus, S.L., 'De bibliotheek van de Vereenigde Doopsgezinde Gemeente Amsterdam', in *Theologie in de UBA* (zie nr. 20) 37-46; als: 'Die Bibliothek der Vereinigten Taufgesinnten Gemeinde in Amsterdam', in *MG* 43/44 (1986-87) 223-33.
 - 273 Visser, P., (tekst) e.a., *Het lied dat nooit verstomde, vier eeuwen doopsgezinde liedboekjes* (Den IJp, 1988). Een inleiding en tentoonstellingscatalogus over doopsgezinde liedboekjes.
 - 274 Zilverberg, S.B.J., 'Met pen, passer en penseel. Doopsgezinden en cultuur', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 180-94.
 - 275 Zilverberg, S.B.J., 'Doperse literatuur in de Nederlanden in de 16e en 17e eeuw; inspiratie in, maar niet van de wereld', in *Literatuur in verdrukking. Algemene colleges van de Haagse Leergangen. Nieuwe Reeks* (Muiderberg, 1983) 24-34.
- 3.4. OVERIGE PUBLICATIES VAN/OVER/MET BETREKKING TOT NEDERLANDSE DOOPS-GEZINDEN (REDES, FEESTBUNDELS, ETC.)
- 276 Grootes, E.K. en J. den Haan, eds., *Geschiedenis, godsdienst, letterkunde. Opstellen aangeboden aan dr. S.B.J. Zilverberg ter gelegenheid van zijn afscheid van de Universiteit van Amsterdam* (Roden, 1989[=1990]). Bevat een breed scala van artikelen op in titel genoemd terrein, waaronder enkele ook het doperdom betreffen (zie de overige rubrieken), alsmede een persoonsbibliografie.
 - 277 Horst, I.B., e.a., eds., *De Geest in het geding. Opstellen aangeboden aan J.A. Oosterbaan ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar* (Alphen aan den Rijn, 1978). Bevat 20 artikelen rond het thema 'Geest'. Enkele bijdragen van historische aard zijn hier apart vermeld (zie de overige rubrieken).
 - 278 Jong, A.F. de, *Lossen en binden. Beschouwing over een gebruikswijze van de term 'absoluut' in het werk van Louis Althusser en Emmanuel Levinas* ([Amsterdam, 1981]). Inaugurale rede Uv Amsterdam.
 - 279 Kossen, H.B., *De God des Vredes als Bondgenoot. De gemeente in de Maatschappij* (Amsterdam, 1989). Afscheidscollege Uv Amsterdam/Dg. Sem.
 - 280 Lambo, A., ed., *Oecumennisme. Opstellen aangeboden aan Henk B. Kossen ter gelegenheid van zijn afscheid als kerkelijk hoogleraar* (Amsterdam, 1989). Feestbundel met breed scala van artikelen, ook op het gebied van theologie en geschiedenis (zie de overige rubrieken).
 - 281 Nielsen, J.T., *Het Evangelie 'leren'* (Kampen, 1982). Inaugurale rede.
 - 282 Oosterbaan, J.A., *Barth en Hegel. Leven en denken vanuit de verzoening* ([Amsterdam, 1978]). Afscheidscollege Uv Amsterdam/Dg. Sem.

- 283 Verheus, S.L., e.a., eds., *Vooruitzien en terugzien. Feestbundel ter gelegenheid van de zeventigste verjaardag van H.W. Meihuizen* (Amsterdam, 1976). Bevat artikelen over verschillende aspecten van Meihuizens doen en denken, met een lijst van publicaties van H.W. Meihuizen samengesteld door D. Visser.

4. GESCHIEDENIS NEDERLANDSE DOOPSGEZINDEN 16E EEUW

4.1. ALGEMEEN

- 284 Boom, H. ten, *De Reformatie in Rotterdam 1530-1585*. ([Amsterdam], 1987). Behandelt ook de geschiedenis van de dopersen, w.o. die van Anneke Jans.
- 285 Decavele, J., *De Dageraad van de Reformatie in Vlaanderen (1520-1565)* (Brussel, 1975) 2 dln. 'Fundgrube' voor het Zuidnederlandse protestantisme en anabaptisme, met een kleine 3000 namen van onder ketterse verdenking staande personen.
- 286 Fontaine Verwey, H. de la, 'De drie aartsketters. Herinneringen van een bibliothecaris', in *Theologie in de UBA* (zie nr. 20) 9-19. Behandelt verwervingen door de UB Amsterdam van werken van David Joris, Hendrik Niclaes en Hendrik Jansen Barrefelt (Hiël).
- 287 George, T., 'De spiritualiteit der vroege Dopers in de Lage Landen', in *DB* 12-13(1986-1987) 195-211; als: 'Early Anabaptist Spirituality in the Low Countries', in *MQR* 62(1988) 257-75.
- 288 Groot, B., *De Anabaptisten. Nonconformisten in de zestiende eeuw* (Kampen, 1988). Geeft een populaire beschrijving op basis van literatuur vanuit een calvinistische visie op het doperdom tot 1560.
- 289 Hamilton, A., 'The Book of 'vaine fables': the reception of 2 Esdras from the fifteenth to the eighteenth century', in C. Augustijn e.a., eds., *Kerkhistorische opstellen aangeboden aan Prof.dr. J. van den Berg* (Kampen, 1987), 45-62. Behandelt ook de receptie bij de radicale reformatoren en Nederlandse dopers.
- 290 Hamilton, A., 'The Apocryphal Apocalypse. 2 Esdras and the Anabaptist Movement', in *NAK* 68(1988) 1-16. Inaugurele rede Uv Amsterdam.
- 291 Irwin, J., 'Embryology and the Incarnation: A Sixteenth-Century Debate', in *SCJ* 9(1978) 93-104. Behandelt de theoretische achtergronden van de menswordingsleer bij Guy de Bres, Michael Servet en Menno Simons.
- 292 Klaassen, W., 'Eschatological Themes in Early Dutch Anabaptism', in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 15-31.
- 293 Kühler, W.J., 'Anabaptism in the Netherlands', in J.M. Stayer en W.O. Packull, eds., *The Anabaptists and Thomas Müntzer* (Dubuque, 1980) 92-104.
- 294 Machiels, J., *Catalogus van de Boeken gedrukt voor 1600 aanwezig op de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Gent* (Gent, 1979) 2 dln. Beschrijft een substantieel deel (142) doperse titels, waaronder vele unica van David Joris.
- 295 Meihuizen, H.W., 'Doopegebruiken. De oude dopersen en de staat. De oude dopersen en de eed', in *Vooruitzien en terugzien* (zie nr. 283), 42-59; het eerste artikel als: 'Taufbräuche', in *MG* 33(1976) 7-12. Herdruk van elders geplaatste artikelen.
- 296 Mellink, A.F., 'The "Radical Underground" in the Dutch Radical Reformation', in *Bulletin* 12/13(1980-81) (zie nr. 4), 43-57. Toetst de 'radical underground-these' van Christopher Hill aan de Nederlandse situatie.
- 297 *Mennonite and Related Sources up to 1600. Section I [of] The Radical Reformation Microfiche Project* (Zug, 1977; 1982 Suppl. I; 1987 Suppl. II).

Beschrijvende catalogus, met een uitvoerige inleiding van I.B. Horst, van de doperse bronnen op IDC-microfiche, waarvan het grootste deel de Nederlanden betreft.

- 298 Voolstra, S., *Het woord is vlees geworden. De Melchioritisch-Menniste incarnatieleer* (Kampen, 1982). Behandelt de incarnatieleer van Hoffman als kenmerk der doopsgezinden tot in de zeventiende eeuw.
- 299 Voolstra, S., 'The Word has become Flesh: The Melchiorite-Mennonite Teaching on the Incarnation', in *MQR* 57(1983) 155-60. Samenvatting van bovenstaande studie.

4.2. GENESE VAN HET DOPERDOM TOT CA. 1535

- 300 Augustijn, C., 'Anabaptisme in de Nederlanden', in *DB* 12-13(1986-1987) 13-28; als: 'Anabaptism in the Netherlands: Another Look', in *MQR* 62(1988) 197-210. Gesteld wordt dat het doperdom een eigen plaats inneemt en geen wortels heeft in sacramentalisme of Moderne Devotie. Het eigene der dopers ligt in hun afzondering ofwel gemeentevorming.
- 301 [Augustijn, C., e.a.], 'Disputatie over de sacramentariërs', met bijdragen van C. Augustijn, A.C. Duke, S. Zijlstra en J. Trapman, in *DB* 15(1989) 121-48. Samenvatting van een discussie over de verhouding tussen het doperdom en het sacramentalisme.
- 302 Deppermann, K., *Melchior Hoffman. Soziale Unruhen und apokalyptische Visionen im Zeitalter der Reformation* (Göttingen, 1979). Uitvoerige studie van leven en leer van de "vader van het Nederlandse anabaptisme", met bibliografie.
- 303 Horst, I.B. en D. Visser, eds., 'Een tractaat van Melchior Hoffman uit 1531', in *DB* 4(1978) 66-81. Teksteditie van *Das ware trostliche und freudenreiche Euangelion*.
- 304 Horst, I.B., 'Sociale en religieuze aspecten van het vroege Nederlandse anabaptisme. Een tekst met commentaar' in *Historisch bewogen* (zie nr. 145) 31-48. Interpretatie van een rapport over de toestand in de Nederlanden, ca. 1534, van John Coke voor Thomas Cromwell.
- 305 Hoffman, Melchior, *De ordonnantie Gods*, ingeleid door I.B. Horst, bewerkt door R.C. Oosterbaan-Lugt (Amsterdam, 1980) Doperse Stemmen 4. In modern Nederlands omgezette versie van Hoffmans bekendste geschrift.
- 306 Jansma, L.G., 'De chiliastische beweging der Wederdopers (1530-1535)', in *DB* 5(1979) 41-55.
- 307 Jansma, L.G., 'De wederdopers in de Nederlanden en Noord-West Duitsland 1530-1535' in L.G. Jansma & P.G.G.M. Schulten, eds., *Religieuze bewegingen. Een keuze uit de internationale literatuur* (Den Haag, 1981). Behandelt de rol van profetieën in het vroege doperdom.
- 308 Jansma, L.G., 'The Rise of the Anabaptist Movement and Societal Changes in the Netherlands', in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 85-104. Behandelt onder meer de sociale herkomst van de wederdopers.
- 309 Meihuizen, H.W., 'Anabaptisten-apocalyptiek, of wel: deden de oudste anabaptisten aan doemdenken?', in *DJ* 76(1982) 24-33.
- 310 Mellink, A.F. ed., *Friesland en Groningen (1530-1550)* (Leiden, 1975).

- Documenta Anabaptistica Neerlandica I. Teksteditie van (gerechtelijke) documenten over vooral de vervolgingen van de dopers in Friesland en Groningen.
- 311 Mellink, A.F., *De Wederdopers in de Noordelijke Nederlanden 1531-1544* (Leeuwarden, 1981). Herdruk met nieuwe inleiding van Mellinks dissertatie uit 1953.
 - 312 Mellink, A.F., 'De beginperiode van het Nederlands Anabaptisme in het licht van het laatste onderzoek', in *DB* 12-13(1986-1987) 29-39; als: 'The Beginnings of Dutch Anabaptism in the Light of Recent Research', in *MQR* 62(1988) 211-20. Bespreekt de gebeurtenissen in Münster en Amsterdam rond 1535 in hun onderling verband.
 - 313 Nissen, P.J.A., 'Een Nederlandse vertaling van Heinrich Bullingers vroegste tractaat tegen de Dopers', in *NAK* 66 (1986) 190-200. Het betreft hier een vertaling in handschrift van Bullingers "Von dem unverschampten Fräfel" (1531), die omstreeks 1545 vervaardigd is.
 - 314 Nissen, P.J.A., 'De Moderne Devotie en het Nederlands-Westfaalse Doperdom: op zoek naar relaties en invloeden', in P. Bange e.a., eds., *De doorwerking van de Moderne Devotie. Windesheim 1387-1987. Voordrachten gehouden tijdens het Windesheim Symposium, 15-17 oktober 1987* (Hilversum, 1988) 95-118.
 - 315 Packull, W.O., 'Melchior Hoffman. A recanted Anabaptist in Schwäbisch-Hall?', in *MQR* 63(1983) 83-111.
 - 316 Packull, W.O., 'A Reinterpretation of Melchior Hoffman's *Exposition Against the Background of Spiritualist Franciscan Eschatology with Special Reference to Peter Jochen Olivi*', in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 32-65.
 - 317 Pater, C.A., 'Melchior Hoffman's Explication of the Songs[!] of Songs', in *Archiv für Reformationgeschichte* 68(1977) 173-91.
 - 318 Templin, J. A., 'Oeconomica Christiana: Biblical Humanism in the Netherlands, 1523', in *MQR* 56(1982) 242-55. Beschouwt de inhoud van dit werk, in het Nederl. de *Summa der godliker scrifturen* geheten, als elementen van een 'theology of Sacramentism'.
 - 319 Trapman, J., *De 'Summa der godliker scrifturen' (1523)* (Leiden, 1978).
 - 320 Trapman, J., 'Le rôle des "sacramentaires" des origines de la réforme jusqu'en 1530 aux Pays-Bas', in *NAK* 62(1982) 1-24.
 - 321 Voolstra, S., 'De roerige jaren dertig. Het begin van de doperse beweging', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 10-24.
 - 322 Voolstra, S., 'Hetzelfde, maar anders. Het verlangen naar volkomen vroomheid als drijfveer van de Moderne Devotie en van de doperse reformatie', in P. Bange e.a., eds., *De doorwerking van de Moderne Devotie. Windesheim 1387-1987. Voordrachten gehouden tijdens het Windesheim Symposium, 15-17 oktober 1987* (Hilversum, 1988) 119-34.
 - 323 Waite, G.K., 'The Anabaptist Movement in Amsterdam and the Netherlands, 1531-1535: An Initial Investigation into its Genesis and Social Dynamics', in *SCJ* 18(1987) 249-65.
 - 324 Waite, G.K., 'Did Hoffman Proselytize in Amsterdam?', in *MQR* 61(1987) 419-20. Over Hoffman's mogelijke optreden te Amsterdam in 1531.

4.2.1. MÜNSTER

- 325 Bakker, W.J. de., 'Bernhard Rothmann: Civic Reformer in Anabaptist Münster', in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 105-16.
- 326 Barret & Gurgand, *Le roi des derniers jours. L'exemplaire et très cruelle histoire des rebaptisés de Münster (1534-1535)* (Hachette, 1981). Evocerende en waarschuwende geschiedschrijving van het wederdopersrijk te Münster.
- 327 Cornelius, C.A., *Berichte der Augenzeugen über das münsterische Wiedertäuferreich* (Münster, 1983; herdr. ed. 1853, met een nawoord van R. Stupperich).
- 328 Eichler, M., 'Charismatic Prophets and Charismatic Saviors', in *MQR* 55(1981) 45-61. Typologie van het charismatisch leiderschap van Jan Matthijsz en Jan van Leiden, in reactie op Weber en Rammstedt.
- 329 Hennig, M., 'Askese und Ausschweifung: Zum Verständnis der Vielweiberei im Täuferreich zu Münster 1534/35', in *MG* 40(1983) 25-45.
- 330 Hillerbrand, H.J., 'The Propaganda of the Münster Anabaptists', in *MQR* 62(1988) 507-11.
- 331 Huisman, J., 'De vrouw van Münster, 1534-1535' (doctoraalscriptie geschiedenis RU Groningen, 1981).
- 332 Jelsma, A.J., 'De koning en de vrouwen: Münster 1534-1535', in *Gereformeerd theologisch tijdschrift* 75(1975) 82-107.
- 333 Kirchhoff, K.-H., *Utopia 1534-35: Entstehung und Untergang der 'Gemeinde Christi' der sogenannten Wiedertäufer* (Münster, 1983).
- 334 Kirchhoff, K.-H., *Das Phänomen des Täuferreiches zu Münster 1534/35* (Münster, 1989). Behandelt niet alleen de historische gebeurtenissen vanaf 1531, maar biedt ook inzicht in de uiteenlopende interpretaties van het oproer.
- 335 Kubnick, H., *De duivel in de stad. De wederdopers - Roman* (Baarn, 1981).
- 336 Kuipers, W.H., "'Der gleib ist nicht idermans dinck". De ontwikkeling van Bernhard Rothmanns denken over de christelijke gemeente', in *DB* 5(1979) 19-40.
- 337 Kuratsuka, T., 'Gesamtgilde und Täufer. Der Radikalisierungsprozess in die Reformation Münsters', in *Archiv für Reformationsgeschichte* 76(1985) 231-70. Behandelt ook de rol van Rothmann en de sociale status der Münsterse dopers.
- 338 Laubach, E., 'Jan Mathys und die Austreibung der Taufunwilligen aus Münster Ende Februar 1534', in *Westfälische Forschungen* 36(1986) 147-58.
- 339 Mateboer, T. *De ondergang van de Wederdopers te Münster* (Utrecht, 1981).
- 340 Mellink, A.F., 'Das münsterische Täuferium und die Niederlande', in *Jahrbuch für Westfälische Kirchengeschichte* 78(1985) 13-18.
- 341 Mellink, A.F., 'Het beeld van het doperse rijk te Munster - voorheen en thans', in *DB* 10(1984) 70-76. Bespreekt het beeld van Münster, zoals afgeschilderd in de literatuur na de Tweede Wereldoorlog.
- 342 Nissen, P.J.A., 'Peter van Blommeveen's writing 'Assertio purgatori' (1534-1535): a polemical treatise against Munsterite anabaptism', in *Die Kartäuser und die Reformation. Internationaler Kongress vom 24. bis 27. August 1983. Bnd. I* (Salzburg, 1984) 160-91.

- 343 Po-chia Hsia, R., 'Münster and the Anabaptists' in R. Po-chia Hsia, ed., *The German People and the Reformation* (Ithaca/Londen, 1988). De auteur ziet in de sociaal-politieke egalitaire ideologie van de gilden de basis van de poging om in Münster een ware christelijke gemeenschap op te richten.
- 344 Stayer, J.M., 'Christianity in One City: Anabaptist Münster, 1534-35', in *Radical Tendencies in the Reformation* (zie nr. 59) 117-34.
- 345 Stupperich, R., 'Landgraf Philipp von Hessen und das münsterische Täuferum', in C.C. de Bruin e.a., eds., *Geloof en Revolutie* (Amsterdam, 1977) 89-102.
- 346 Stupperich, R., ed., *Schriften von katholischer Seite gegen die Täufer. Die Schriften der Münsterischen Täufer und ihrer Gegner II* (Münster, 1980). Uitgave van de polemiek van katholieke zijde tegen de dopers tijdens het beleg van Münster.
- 347 Stupperich, R., ed., *Schriften von evangelischer Seite gegen die Täufer. Die Schriften der Münsterischen Täufer und ihrer Gegner III* (Münster, 1983). Uitgave van elf geschriften van theologische aard van o.a. Bucer, Luther, Melanchthon, Rhegius en Philips van Hessen, alsmede een drietal meer historische beschrijvingen door Dorpius, Menius en Bullinger.
- 348 Vogler, G., 'Das Täuferreich zu Münster im Spiegel der Flugschriften', in H.-J. Köhler, ed., *Flugschriften als Massenmedium der Reformationszeit. Beiträge zum Tübinger Symposium 1980* (Stuttgart, 1981) 309-51.
- 349 Vogler, G., 'Das Täuferreich zu Münster als Problem der Politik im Reich. Beobachtungen anhand reichsständischer Korrespondenzen der Jahre 1534/35', in *MG* 42(1985) 7-23.
- 350 Vogler, G., 'The Anabaptist Kingdom of Münster in the Tension Between Anabaptism and Imperial Policy', in *Radical Tendencies in the Reformation* (zie nr. 59) 99-116.
- 351 *Die Wiedertäufer in Münster* (Münster, 1982). Catalogus van de gelijknamige tentoonstelling in het Stadtmuseum Münster, 1 oktober 1982 - 30 januari 1983.

4.2.2. RADICAAL DOPERDOM ELDERS CA. 1535

- 352 Bangs, J.D., 'Reconsidering Lutheran book trade: the so-called 'Winkelkasboek' of Pieter Claesz. van Balen', in *Qr* 9(1979) 227-60. Bevat een paragraaf over verdenkingen van wederdoperij in Leiden.
- 353 Bangs, J.D., 'Waarom zou je het Nieuwe Jeruzalem zoeken in Hazerswoude, 1535-1536?', in *DB* 7(1981) 82-91.
- 354 Dudok van Heel, S.A.C., *Katholiek Amsterdams regentenpatriciaat ten tijde van de Hervorming: werd de familie Huynen door het wederdopersoproer van 1535 gedeclasseerd?* (doctoraalscriptie Uv Amsterdam, 1978).
- 355 Hartkamp, M., 'De vuurdoop', in M. Hartkamp, *Christel is dood* (Amsterdam, 1981) 131-226. Toneelstuk over het oproer te Amsterdam 1534-35.
- 356 Hullegie, G., "'Goede waake ende scarpe toversicht". Stadhouder Schenck van Toutenburg en de Munsterse Dopers, 1534-1535', in *DB* 11(1984) 87-98. Behandelt het vervolgingsbeleid van de stadhouder van Friesland en Overijssel tegenover

de dopers, alsmede diens connecties met de bisschop van Münster tijdens het beleg van 1534-1535.

- 357 Isaak, H., 'The struggle for an Evangelical Town' in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 66-84. Bespreekt de opkomst van het anabaptisme in Amsterdam.
- 358 Mellink, A.F., 'Een late uitloper van de Munsterse beweging in de Nederlanden. Het oproer van Hazerswoude (31 december 1535)', in *Lias* 11 (1984) 155-68.
- 359 Mellink, A.F., ed., *Amsterdam (1531-1536)* (Leiden, 1985). Documenta Anabaptistica Neerlandica V. Teksteditie van (gerechtelijke) documenten over vervolgingen van de dopers in Amsterdam.
- 360 Stayer, J.M., 'Oldeklooster and Menno', in *SCJ* 9(1978) 51-67; als: 'Oldeklooster en Menno', in *DB* 5(1979) 56-76.
- 361 Waite, G.K., 'Celebrating the Victory over the Anabaptists: The Ceremonial Aftermath of Jan van Geelen's Attempt on Amsterdam', in *MQR* 64(1990) 298-300.
- 362 Zijlstra, S., 'Blesdijk's verslag van de bezetting van Oldeklooster', in *DB* 10(1984) 61-69.

4.3. DOPERDOM EN AANVERWANTE STROMINGEN CA. 1536-1600

- 363 Balke, W., *Calvijn en de Doperse Radikalen* (Amsterdam, 1977; 2e dr.).
- 364 Balke, W., 'De invloed van het Anabaptisme te Antwerpen', in *Bijdragen tot de geschiedenis bijzonderlijk van het aloude Hertogdom Brabant* 70(1987) 39-60.
- 365 Bergsma, W., 'Religious Diversity in the Netherlands of the Sixteenth Century: The Impression of a Northern Dutch Land Owner', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 215-32. Behandelt de observaties van de gereformeerde boer Abel Eppens.
- 366 Brackman, E.M., 'Guy de Brès et les Anabaptistes à propos du serment', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 243-54. Behandelt het eedzweren in de visie van De Brès en Menno Simons.
- 367 Bruin, C.C. de, 'Radicaal spiritualisme te Leiden', in *Rondom het Woord* 17(1975) 66-81.
- 368 Duke, A.C., 'Building Heaven in Hell's Despite: The Early History of the Reformation in the Towns of the Low Countries', in A.C. Duke & C.A. Tamse, *Britain and the Netherlands. Volume VII. Church and State Since the Reformation. Papers delivered to the Seventh Anglo-Dutch Historical Conference* (The Hague, 1981) 45-75. Besteedt veel aandacht aan de rol der anabaptisten.
- 369 Horst, I.B., 'De strijd om het fundament des geloofs. Van melchiorieten tot menisten', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 25-45.
- 370 Horst, I.B., "'Op weg naar Jeruzalem". Het Streven naar een Vredesgemeente onder de Dopers in de Jaren Veertig van de Zestiende Eeuw', in *DJ* 75(1981) 31-44.
- 371 Jansma, L.G., *Melchiorieten, Munstersen en Batenburgers. Een sociologi-*

- sche analyse van een millenistische beweging uit de 16e eeuw* (Buitenpost, 1977).
- 372 Jansma, L.G., 'Revolutionaire wederdopers na 1535', in *Historisch bewogen* (zie nr. 145) 49-66. Beschrijving van de Appelman-Batenburgers en hun opvolgers tot ca 1580.
 - 373 Jansma, L.G., 'Misdaad in de 16e eeuw in de Nederlanden. De Batenburgse benden na 1540', in *DB* 12-13(1986-1987) 40-55; als: 'Crime in the Netherlands in the Sixteenth Century: The Batenburg bands After 1540', in *MQR* 62(1988) 221-35.
 - 374 Juist, N., 'Van herdoperie ende andere vermaledide secten. De Hervorming in Waterland van 1534 tot 1567'. (Purmerend 1979; typescript).
 - 375 Liechty, D., 'Het Hongaarse 'Boekje betreffende de ware christelijke doop'. De Vlaamse herkomst en de theologische betekenis', in *DB* 12-13(1986-1987) 155-68; uitgebreider als: 'The Hungarian Booklet Concerning the True Christian Baptism: Its Flemish Origins and Theological Significance', in *MQR* 62(1988) 332-48. Behandelt de inhoud van een unitarische tekst, waarvan de herkomst in de doperse zuidelijke Nederlanden wordt gezocht.
 - 376 Meihuizen, W.H., 'The Missionary Zeal of the Early Anabaptists', in W.R. Shenk, ed., *Anabaptism and Mission* (Scottsdale, 1984) 88-96.
 - 377 Mellink, A.F., 'Das niederländisch-westfälische Täuferium im 16. Jahrhundert', in: H-J. Goertz, ed., *Umstrittenen Täuferium 1525-1975. Neue Forschungen* (Göttingen, 1975) 206-22.
 - 378 Mellink, A.F., *Amsterdam en de wederdopers in de zestiende eeuw* (Nijmegen, 1978).
 - 379 Mellink, A.F., ed., *Amsterdam (1536-1578)* (Leiden, 1980). Documenta Anabaptistica Neerlandica II. Teksteditie van (gerechtelijke) documenten over vooral de vervolgingen van de dopers in Amsterdam.
 - 380 Mellink, A.F., 'Anabaptism at Amsterdam after Munster', in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 127-42.
 - 381 Mellink, A.F., 'Het Nederlandse anabaptisme na Münster', in *De historie herzien. Vijfde bundel 'Historische Avonden' uitgegeven door het Historisch Genootschap te Groningen ter gelegenheid van zijn honderdjarig bestaan* (Hilversum, 1987) 113-24.
 - 382 Mellink, A.F., 'Amsterdam als Täuferzentrum nach 1535', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 201-13.
 - 383 Nissen, P.J.A., 'Katholicisme en doperdom in confrontatie. Studies over de tegen de doperse beweging gerichte geschriften van vier uit de Nederlanden afkomstige katholieke theologen uit de zestiende eeuw, gevolgd door een selectieve teksteditie' (doctoraalscriptie theologie KU Nijmegen, 1984) 3 dln.
 - 384 Nissen, P.J.A., 'De anti-doperse geschriften van Petrus van Blommeveen, Cornelius Crocus, Joannes Bunderius en Georgius Cassander', in *DB* 11 (1985) 171-84.
 - 385 Nissen, P.J.A., 'Die schriftstellerische Reaktion katholischer Theologen auf die Täuferbewegung in den Nederlanden im 16. Jahrhundert: eine Zwischenbilanz', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 255-68.

- 386 Nissen, P.J.A., 'Johannes Eck und die Täufer: bedeutung und Wirkungsgeschichte des Kapitels über die Kindertaufe in Eckschen Enchiridion', in E. Iserloh, ed., *Johannes Eck (1486-1543)*. (s.l., 1988) 108-28.
- 387 Nissen, P.J.A., *De katholieke polemiek tegen de dopers. Reacties van katholieke theologen op de doperse beweging in de Nederlanden (1530-1650)* (Heerlen, 1988). Omvangrijke bronnenstudie die vooral de zestiende eeuw behandelt.
- 388 Pettegree, A., 'The Struggle for an Orthodox Church: Calvinists and Anabaptists in East Friesland, 1554-1578', in *Bulletin of the John Rylands University of Manchester* 70(1988) 45-59.
- 389 Planque, F., 'Un haut-lieu anabaptiste, en Flandre, au seizième siècle: Hondschoote', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 233-41.
- 390 Reimer-Blok, M.J., 'The Theology of the Flemish Anabaptists during the period of exile', in *Bulletin van de Vereniging voor de Geschiedenis van het Belgisch Protestantisme* 7/3(1979).
- 391 Reimer-Blok, M.J., 'The Theology of the Flemish Anabaptists', in *Bulletin van de Vereniging voor de Geschiedenis van het Belgisch Protestantisme* 7/10(1979).
- 392 Reimer-Blok, M.J., 'History and Theology of the Flemish Anabaptists' (doctoraalscriptie theologie Uv Amsterdam, 1987).
- 393 Reimer-Blok, M.J., 'De Vlaamse Anabaptisten. Een studie van de brieven van Jacob de Roore', in *DB* 12-13(1986-1987) 139-54; als: 'The Theological Identity of Flemish Anabaptists: A Study of the Letters of Jacob de Roore', in *MQR* 62(1988) 318-31. Aan de hand van de brieven van de in 1569 verbrande doper Jacob de Roore wordt de ideeënwereld van de Vlaamse doopsgezinden behandeld.
- 394 Spaans, J., *Haarlem na de Reformatie. Stedelijke cultuur en kerkelijk leven 1577-1620* (Den Haag, 1989). Bevat ook gegevens over de doopsgezinden in Haarlem.
- 395 Spijker, W. van 't, 'Het gesprek tussen Dopers en Gereformeerden te Emden (1578)', in *DB* 7(1981) 51-65. Behandelt het godsdienstgesprek tussen Peter van Keulen en de gereformeerde predikanten, met als belangrijkste woordvoerder Menso Alting.
- 396 Stayer, J.M., 'Polygamy as "inner-Worldly Ascetism": Conceptions of Marriage in the Radical Reformation', in *Bulletin* 12/13(1980-81) 59-67; uitgebreider als: 'Vielweiberei als "innerweltliche Askese". Neue Eheauffassungen in der Reformationszeit', in *MG* 37(1980) 24-41. Bespreekt de opvattingen van Müntzer, Hoffman, de Münstersen, David Joris en Menno Simons.
- 397 Tracy, J.D., 'A Premature Counter-Reformation: The Dirkist Government of Amsterdam, 1538-1578', in *The Journal of Religious History* (Australia) 13(1984) 150-67. Behandelt de positie der (doperse) ketters onder Hendrik Dircksz.
- 398 *De vergaarbak der ketters. Religie en verdraagzaamheid in Gouda* (Gouda, 1988). Introductie tot de gelijknamige tentoonstelling in het Stedelijk Museum Het Catharina Gasthuis, 8 oktober 1988 - 8 januari 1989, waarin ook de geschiedenis der dopersen kort behandeld wordt.
- 399 Vliet, J. van, *Ketters rond de Dom. De reformatie in Utrecht 1520-1580* (Utrecht, 1987). Behandelt kort de vervolging van anabaptisten, zwaardgeesten en davidjoristen.

- 400 Waite, G.K., 'From Apocalyptic Crusaders to Anabaptist Terrorists: Anabaptist Radicalism after Münster, 1535-1545', in *Archiv für Reformationsgeschichte* 80(1989) 173-93.
- 401 Wildschut, W. 'Uyt Babel ghevloden. Wederdopers in de zestiende eeuw', in *Skript* 8/3(1986) 180-85. Bevat een verslag van het congres "Spiritual renewal and social change. The Early Reformation in the Netherlands ca. 1530-1565" (Amsterdam, Theol. Instituut, 20-24 mei 1986).
- 402 Willems, H.G.M., 'Onrust in een interbellum. Moordbranders in Overijssel 1529-1566', in *Overijsselse Historische Bijdragen* 96(1981) 51-70. Beschrijft het optreden van diverse bendes met meer of minder uitgesproken religieuze overtuigingen (aanhangers van Appellmann, Batenburg en David Joris).
- 403 Zijp, R.P., 'Spiritualisme in de 16de eeuw - een schets', in *Ketters en Papen onder Philips II. Het godsdienstig leven in de tweede helft van de 16de eeuw* (Utrecht, 1986). In deze bijdrage aan de tentoonstellingscatalogus over "De eeuw van de beeldenstorm" (Rijksmuseum Het Catharijneconvent Utrecht) staan vooral de bewegingen van David Joris en Hendrik Niclaes centraal.

4.3.1. MENNO SIMONS

- 404 Augustijn, C., 'Erasmus and Menno', in *MQR* 60(1986) 497-508. Betoogt dat essentiële delen van Menno's theologie op Erasmus teruggevoerd kunnen worden.
- 405 Augustijn, C., 'Der Epilog von Menno Simons' "Meditation", 1539', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 175-88
- 406 Baumann, J., 'Menno Simons', in Ch. Ummel e.a., eds., *De Thomas Müntzer à Menno Simons* (Montbéliard, 1983) Les Cahiers de Christ Seul 11-12, 67-100.
- 407 Bender, H.S., *Menno Simons su vida y escritos*. Trad. por C. Palomeque (Scottsdale, 1979; herdr. ed. 1943). Vertaling uit het Engels van onderstaand werk. Bevat uittreksels uit het werk van Menno.
- 408 Bender, H.S., *Menno Simon's Life and Writings. A Quadricentennial Tribute 1536-1936* (Moundridge, 1983; herdr. ed. 1944). Bevat uittreksels uit het werk van Menno.
- 409 W. Bergsma, 'De tijd van Menno Simons', in *Uittocht. Inleidingen gehouden t.g.v. Menno Simons' "Uytgang uyt het Pauschdom" (1536-1986) op een symposium in de Provinciale Bibliotheek te Middelburg op 31 januari 1986* (Aardenburg, 1986) 1-9.
- 410 Brandsma, J.A., *Menno Simons von Witmarsum: Vorkämpfer der Täuferbewegung in den Niederlanden* (Maxdorf, 1982; herdr. ed. 1962). Vertaling door B. Loets van *Menno Simons van Witmarsum. Voorman van de Doperse beweging in de lage landen* (1960).
- 411 Dankbaar, W.F., 'Martin Mikrons Gespräch mit Menno. Zur Neuausgabe seines "Wahrhaftigen Berichts"', in *MG* 39(1982) 7-10.
- 412 Epp, G.K., 'The Spiritual Roots of Menno Simons', in H. Loewen, ed., *Mennonite Images. Historical, Cultural and Literary Essays Dealing With Mennonite Issues* (Winnipeg, 1980) 51-59.

- 413 Epp, G.K., 'De relatie van Menno Simons met de Premonstratenzers. Bevestigingen, herzieningen en nieuw bewijsmateriaal', in *DB* 12-13(1986-1987) 173-80; als: 'The Premonstratensian Connection of Menno Simons: Confirmations, Revisions and Evidence', in *MQR* 62(1988) 349-55.
- 414 Estep Jr., W.R., 'De oecumenische betekenis van Menno Simons' gemeentebegrip', in *DB* 12-13(1986-1987) 212-25; als: 'The Ecumenical Implications of Menno Simons' View of the Church', in *MQR* 62(1988) 356-67. Handelt over Menno's intenties met andere godsdienstige leiders in dialoog te geraken.
- 415 Exalto, K., 'De doop bij Menno Simons', in W. Spijker e.a., eds., *Rondom de doopvont* (Kampen, 1983) 296-310.
- 416 George, T., *Theology of the Reformers* (Nashville, 1988). Behandelt de centrale ideeën van vier reformatoren, waaronder Menno Simons.
- 417 Goertz, H-J., 'Der fremde Menno Simons. Antiklerikale Argumentation im Werk eines melchioritischen Täufers', in *MG* 42(1985) 24-42; ook in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8), 160-78.
- 418 Grislis, E., 'The Concern for Christian Liberation According to Menno Simons', in *MQR* 55(1981) 275-88.
- 419 Grislis, E., 'Menno Simons' Account of His Conversion and Call in the Light of the Bible', in *JMS* 3(1985) 73-82.
- 420 Grislis, E., "'Good Works" According to Menno Simons', in *JMS* 5(1987) 120-37.
- 421 Grislis, E., 'The Doctrine of Incarnation According to Menno Simons', in *JMS* 8(1990) 16-33.
- 422 Hertzfeldt Kamprath, D., *The Nature of Baptism. Examining the Instructional Writings of Menno Simons and Martin Luther* (1984).
- 423 Hiele, G. van, "'De duivel verzaken". Onderzoek naar de doopleer van Bernhard Rothmann, Menno Simons en Dirk Philips' (doctoraalscriptie theologie Uv Amsterdam, 1988).
- 424 Horst, I.B., 'Geloof en gemeenschap bij Menno Simons', in *Vooruitzien en terugzien* (zie nr. 283) 35-41.
- 425 Horst, I.B., 'Menno Simons. Der neue Mensch in der Gemeinschaft', in H.J. Goertz, ed., *Radikale Reformatoren. 21 biografische Skizzen von Thomas Müntzer bis Paracelsus* (München, 1978) 179-89; als: 'Menno Simons: The New Man in Community', in *ibidem*, *Profiles of Radical Reformers* (1982) 203-13.
- 426 Horst, I.B., 'Menno Simons: "Luther helped me ..."', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 189. Slechts een samenvatting van de lezing.
- 427 Horst, I.B., 'Menno Simons en de traditie van Augustinus', in *DB* 12-13(1986-1987) 181-94; als: 'Menno Simons and the Augustinian Tradition', in *MQR* 62(1988) 419-30.
- 428 Horst, I.B., 'Menno Simons: The Road to a Voluntary Church', in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 194-206.
- 429 Keeney, W., 'Anabaptism confronts Menno Simons', in *ML* 30/1(1975) 15-18.
- 430 Klaassen, W., *Anabaptism in Outline. Selected primary sources* (Scottsdale/Kitchener, 1981). Classics of the Radical Reformation 3. Bevat korte passages in

Engelse vertaling uit de werken van o.a. Menno Simons en Dirk Philips over verschillende onderwerpen.

- 431 Klaassen, W., 'Menno Simons Research, 1937-1986', in *MQR* 60(1986) 483-96. Becommentarieerd overzicht van studies over Menno Simons.
- 432 Klaassen, W., 'Menno Simons. Vormgever van een traditie', in *DB* 12-13(1986-1987) 226-47; als: 'Menno Simons: Molder of a Tradition', in *MQR* 62(1988) 368-86.
- 433 Krahn, C., *Menno Simons. Ein Beitrag zur Geschichte und Theologie der Taufsgesinnten* (North Newton, 1982; herdr. ed. 1936).
- 434 Kuipers, W.H., 'Menno's uitgang 450 jaar geleden', in *DJ* 80(1986) 13-23.
- 435 Loesch, J.R., *The Divine Community Trinity, Church, and Ethics in Reformation Theologies* (Kirkville, 1981). Bespreekt de opvattingen van o.a. Menno Simons.
- 436 Loewen, H., 'Der "Wahre Glaube": Zum Glaubensverständnis bei Menno Simons', in *Anabaptistes et dissidents* (zie nr. 75) 191-99.
- 437 Martin, D., 'Menno and Augustin on the Body of Christ', in *Fides et Historia* 20(1988) 41-64.
- 438 Mast, R.L., 'Menno Simons speaks concerning the ministry', in *MQR* 54(1980) 106-16.
- 439 Meihuizen, H.W., 'De heruitgave van de geschriften van Menno Simons', in *Bulletin* 9(1977) (zie nr. 4).
- 440 Meihuizen, H.W., 'Het begrip Heilige Geest in de vroegste geschriften van Menno Simons', in *De Geest in het geding* (zie nr. 277) 198-208.
- 441 Mikron, Marten, *Een waerachtigh verhaal der t'zamensprekinghen tusschen Menno Simons ende Martinus Mikron van der Menschwerdinghe Iesu Christi (1556)*. Opnieuw uitgegeven en van een inleiding en aantekeningen voorzien door W.F. Dankbaar (Leiden, 1981). Documenta Anabaptistica Neerlandica III.
- 442 Postema, M.C., *In het spoor van Menno Simons' gedachten. Een verkenning van Menno Simons' opvattingen aangaande het christelijk geloof* (Kampen, 1986). Poogt de ideeën van Menno Simons actueel te maken.
- 443 Schroeder, W. & A.D. Schroeder, *Was sollen diese Steine bedeuten? Eine Lebensgeschichte von Menno Simons* (Winnipeg, [ca. 1985]). Brochure, verspreid door de Mennokate bij Bad Oldesloe, over de plaatsen waar Menno zich heeft opgehouden.
- 444 Simons, Menno, *Meditatie op de 25e Psalm*. Vertaald en ingeleid door H.W. Meihuizen, toegelicht door J.P. Jacobszoon (Amsterdam, 1976) Doperse Stemmen 2.
- 445 Simons, Menno, 'Supplicatie aen alle overigheden (1552)', in M. Hoffmann, ed., *Toleranz und Reformation*. (Gütersloh, 1979) 75-79.
- 446 [Simons, Menno] Verheus, S.L. & Th.P. van Zijl, eds., 'Een onbekende brief van Menno Simons?', in *DB* 5(1979) 77-85. Teksteditie van een brief 'totten broederen in Westvriesslant' (ca. 1554).
- 447 Simons, Menno, *Foundation of Christian Doctrine* (Cassadaga, 1980). Facsimile-uitgave uit de *Complete Writings* (Scottsdale, 1956).

- 448 Simons, Menno, *The Complete Writings*, transl. by L. Verduin, ed. by J.C. Wenger. (Sottdale/Kitchener, 1976; herdr. 1986).
- 449 Simons, Menno, *A Foundation and Plain Instruction* (Cassadaga, 1980; herdr. Moudridge 1983). Herdruk van het Fundamentboek uit de *Complete Writings* van Verduin/Wenger.
- 450 Simons, Menno, *Die Vollständigen Werke Menno Simons*, transl. by I.D. Rupp & P. Swart, rev. by J. Summers (Aylmer, 1982, herdr. ed. 1926).
- 451 Simons, Menno, *The Complete Works of Menno Simon*, ed. by John F. Funk and Brother. (Aylmer/Lagrange/Rosenort, 1983; herdr. ed. 1871).
- 452 [Simons, Menno] Doerksen, V.G & H. Joldersma, eds. & transl., 'Menno Simons on the Triune God: The Hamburg Manuscript', in *MQR* 60(1986) 509-47. Nederlandse transcriptie en in het Engels vertaalde teksteditie van een manuscript van Menno's *Een belijdinghe van den drie eeuigen [!] ewighen God* (1550), met provenances van o.a. Hendrick Jansen Herrison, Chr. van Boneval, Jan Lentelink, Joannes Deknatel en Gilbert van der Smissen.
- 453 Simons, Menno, *Uyt Babel ghevloten, in Jeruzalem ghetogen. Menno Simons' verlichting, bekering en beroeping* Vertaald en ingeleid door W. Bergsma en S. Voolstra. (Amsterdam, 1986) Doperse Stemmen 6. Met een facsimile van het geschrift zoals dat in 1600 gedrukt werd.
- 454 [Simons, Menno], H. Fast, ed., 'Mennos "Ausgang aus dem Papsttum", Januar 1536', in *MG* 43/44(1986-87) 7-11. Bevat een gedeelte van de *Uytgangh*, ontleend aan Fast's vertaling in *Der linke Flügel der Reformation* (Bremen, 1962).
- 455 Simons, Menno, 'Mijn God waer sal ic henen gaen', in P. Visser (tekst), e.a., *Het lied dat nooit verstomde, vier eeuwen doopsgezinde liedboekjes* (Den Ilp, 1988) 19-22. Tekstvergelijking van de oudste en jongste versie.
- 456 Simons, Menno, *Opera Omnia Theologica* (Amsterdam, 1989; facs. herdr. ed. 1681), met een los katern van S.L. Verheus en T. Alberda-van der Zijpp, 'Inleiding bij de heruitgave'. Bespreekt de ontstaansgeschiedenis en inhoud van Menno's verzamelde werk.
- 457 Springer, J., 'Works by Menno Simons owned by the Mennonite Historical Library: A Listing based on Irvin B. Horst's *Bibliography of Menno Simons* (Goshen, 1991; typescript).
- 458 Voolstra, S., 'Uyt Babel ghevloten, in Jeruzalem ghetoghen. Menno Simons' verlichting, bekering en beroeping', in *Uittocht. Inleidingen gehouden t.g.v. Menno Simons' "Uytgang uyt het Pauschdom" (1536-1986) op een symposium in de Provinciale Bibliotheek te Middelburg op 31 januari 1986* (Aardenburg, 1986) 10-17.
- 459 Voolstra, S., "'Van ware penitencie". De kern van Menno Simons' theologie', in *DB* 12-13(1986-1987) 248-65; als: 'True Penitence: The Core of Menno Simons' Theology', in *MQR* 62(1988) 387-400.
- 460 Voolstra, S., 'The Significance of Menno Simons for Contemporary Mennonites', in *Pennsylvania Mennonite Heritage* April(1991) 8-11.
- 461 Wenger, J.C., *A Faith to Live By* (Elkhart, 1980); door R. Charlemagne vertaald als: *La foi qui fait vivre. Sélections de textes des Anabaptistes du XVIe siècle* (Montbeliard, 1984). Les Cahiers de Christ Seul 15. Bevat overwegend tekstfragmenten van Menno Simons.

4.3.2. DIRK PHILIPS

- 462 Keyser, M., *Dirk Philips 1504-1568. A Catalogue of His Printed Works in the University Library of Amsterdam* (Amsterdam/Nieuwkoop, 1975).
- 463 Rempel, J.D., 'Christology and the Lord's Supper in Anabaptism: A Study in the Theology of Balthasar Hubmaier, Pilgrim Marpeck and Dirk Philips', in *MQR* 65(1991) 204-08. Samenvatting van een proefschrift Toronto School of Theology Uo Toronto, 1988.
- 464 Shantz, D.H. 'The ecclesiological Focus of Dirk Philips' hermeneutical Thought in 1559. A contextual study', in *MQR* 60(1986) 115-27.
- 465 Valkema Blouw, P., 'Een onbekende vertaling van Dirk Philips: Traicté de quelques pointcs (1567)', in *DB* 15(1989) 149-50.
- 466 Visser, D., 'Interview met Alvin J. Beachy. De herwaardering van Dirk Philips', in *DB* 7(1981) 92-95.

4.3.3. DAVID JORIS

- 467 Mellink, A.F., 'Ubbo Emmius en David Joris', in *Ubbo Emmius. [Catalogus bij de] tentoonstelling ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Groninger Historisch Dispuut "Ubbo Emmius"* (Groningen, 1976) 27-30; als: 'Ubbo Emmius und David Joris', in *Ubbo Emmius. [Katalog zur] Ausstellung im Rathaus am Delft, Emden* (Emden, 1977) 32-37.
- 468 Stayer, J.M., 'David Joris: A Prolegomenon to Further Research', in *MQR* 59(1985) 350-61.
- 469 Stayer, J.M., 'Davidite vs. Mennonite', in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 143-59. Behandelt de overeenkomsten en verschillen tussen de beweging van David Joris en die van Menno Simons.
- 470 Waite, G.K., 'David Joris' ideeën in het kader van de vroege melchioritische en munsterse bewegingen in de Lage Landen', in *DB* 12-13(1986-1987) 81-106; als: 'David Joris' Thought in the Context of the Early Melchiorite and Münsterite Movements in the Low Countries', in *MQR* 62(1988) 296-317. Vergelijking van Joris' ideeën met die van Hoffman en Rothmann.
- 471 Waite, G.K., 'Staying Alive. The Methods of Survival as practised by an Anabaptist fugitive, David Joris', in *MQR* 61(1987) 46-57. Behandelt het veinzen dat o.a. door de joristen werd toegepast om vervolgingen te ontlopen.
- 472 Waite, G.K., 'David Joris' Apology to Countess Anna of Oldenburg', in *MQR* 62(1988) 140-58. Moderne Engelse editie met inleiding van Joris' *Onschuld*.
- 473 Waite, G.K., 'The Post-Münster Melchiorite Debate on Marriage. David Joris' Response to Johannes Eisenburg', in *MQR* 63(1989) 367-400. Inleiding en in het Engels vertaalde tekst van een brief van Joris uit 1538 aan de Straatsburger Johannes Eisenburg.
- 474 Waite, G.K., 'Spiritualizing the Crusade: David Joris in the Context of the Early Reform and Anabaptist Movements in the Netherlands 1524-1543' (onuitgegeven diss. Uo Waterloo, 1986). Behandelt leven en vooral leer van David Joris tot 1543.

- 475 Waite, G.K., *David Joris and Dutch Anabaptism 1524-1543* (Waterloo, 1990). Bewerkte handelseditie van bovenstaande dissertatie.
- 476 Willemse, C.W.A., 'De briefwisseling tussen David Joris en Johannes a Lasco', in *DB* 4(1978) 9-21.
- 477 Zijlstra, S., 'David Joris en de doperse stromingen (1536-1539)', in *Historisch bewogen* (zie nr. 145) 125-38.
- 478 Zijlstra, S., 'Menno Simons en David Joris', in *DB* 12-13(1986-1987) 71-80; als: 'Menno Simons and David Joris' in *MQR* 62(1988) 249-56. Behandelt de geschilpunten, vooral met betrekking tot de kinderdoop en het veinzen.
- 479 Zijlstra, S., 'Gabbe van Aesgema als aanhanger van David Joris', in *De Vrije Fries* 70(1990) 53-60.

4.3.4. HENDRIK NICLAES EN HIËL

- 480 Bank, J.H. van de, *Macarius en zijn invloed in de Nederlanden / Macarius and his influence in the Low Countries (with a summary in English)* (Amsterdam, 1977). Behandelt ook de invloed van Macarius' geschriften op het Huis der Liefde en aanverwanten.
- 481 Bergsma, W., 'Het Huis der Liefde. Enkele overwegingen naar aanleiding van Alastair Hamilton, *The Family of Love*', in *DB* 8(1982) 107-14.
- 482 Fontaine Verwey, H. de la, 'Het Huis der Liefde en zijn publicaties', in ibidem, *Uit de wereld van het boek I: Humanisten, Dwepers en Rebellen in de zestiende eeuw* (Amsterdam, 1975; 2e herz. dr. 1976) 85-112; uitgebreider als: 'The Family of Love', in *Qr* 6(1976) 219-71.
- 483 Fontaine Verwey, H. de la, 'Een nieuw werk over "Het Huis der Liefde". Alastair Hamilton, *The Family of Love* (1981), in *NAK* 62(1982) 55-64.
- 484 Hamilton, A., 'Hiel and the Hielists: The Doctrine and Followers of Hendrik Jansen van Barrefelt', in *Qr* 7(1977) 243-86.
- 485 Hamilton, A., 'Seventeen Letters from Hendrik Jansen van Barrefelt (Hiel) to Jan Moretus', in *De Gulden Passer* 57(1979) 62-127.
- 486 Hamilton, A., 'Three epistles by Hendrik Niclaes', in *Qr* 10(1980) 47-69.
- 487 Hamilton, A., *The Family of Love* (Cambridge, 1981). Monografie over het Huis der Liefde.
- 488 Hamilton, A., 'Hiël in England 1657-1810', in *Qr* 15(1985) 282-304.
- 489 Hamilton, A., 'The Family of Love in Antwerp', in *Bijdragen tot de geschiedenis bijzonderlijk van het aloude Hertogdom Brabant* 70 (1987) 87-96.
- 490 Hamilton, A. ed., *Cronica. Ordo Sacerdotis. Acta H.N. Three Texts on the Family of Love* (Leiden, 1988) Documenta Anabaptistica Neerlandica VI. Teksteditie van verhandelingen met betrekking tot de beweging van Hendrik Niclaes en het Huis der Liefde.
- 491 Hayes, T.W., 'The Peaceful Apocalypse: Familism and Literacy in Sixteenth-Century England', in *SCJ* 17(1986) 131-43.
- 492 Johnson, W.C., '"Three Godly Witnesses": Depictions of the Trinity in the Works of Hendrik Niclaes and the *Theologia Germanica*', in *MQR* 59 (1985) 24-41.

- 493 Lanceé, J.A.L., 'Het Huis der Liefde te Antwerpen', in *SpH* 12(1977) 579-84.
- 494 Moss, J.D., 'The Family of Love and English Critics', in *SCJ* 6(1975) 35-52.
- 495 Moss, J.D., *"Godded with God". Hendrik Niclaes and the Family of Love* (Philadelphia, 1981).
- 496 Mout, N., 'The Family of Love (Huis der Liefde) and the Dutch Revolt', in A.C. Duke & C.A. Tamse, *Britain and the Netherlands. Volume VII. Church and State Since the Reformation. Papers delivered to the Seventh Anglo-Dutch Historical Conference* (The Hague, 1981) 76-93.
- 497 Schwartz, R., 'Rosalynde Among the Familists: *As You Like It* and an Expanded View of its Sources', in *SCJ* 20(1989) 69-76.
- 498 Simoni, A.E.C., 'Hiel's Dutch Crossing: slow but sure', in *Dutch Crossing* 2(1977) 22-24.
- 499 Valkema Blouw, P., 'Plantin's betrekkingen met Hendrik Niclaes', in *De Gulden Passer* 66-67(1988-1989) 121-58.

4.3.5. OVERIGEN

- 500 Bergsma, W., *Aggaeus van Albada (c.1525-1587). Schwenckfeldiaan, staatsman en strijder voor verdraagzaamheid* (Meppel, 1983). Behandelt het politieke en religieuze leven van waarschijnlijk de enige Nederlandse aanhanger van Schwenckfeld.
- 501 Bergsma, W., 'Schwenckfeld in the Netherlands: Agge van Albada', in P.C. Erb, ed., *Schwenckfeld and Early Schwenckfeldianism: Papers Presented at the Colloquium on Schwenckfeld and the Schwenckfelders, Pennsburg, Pa. September 17-22, 1984* (Pennsburg, 1984) 339-52.
- 502 Bergsma, W., 'Aggaeus van Albada (circa 1525-1587)', in *SpH* 20(1985) 21-27.
- 503 Bergsma, W. en E.H. Waterbolk, eds. *Kroniekje van een Ommelander boer in de zestiende eeuw* (Groningen, 1986). Bevat informatie over het optreden in Oost-Friesland van Menno Simons, Dirk Philips, de door hen bekeerde pastoor Hugo Claeszen en David Joris.
- 504 Bergsma, W., 'Marnix en de Schwenckfeldianen. Enige algemene opmerkingen', in *DB* 12-13(1986-1987) 56-80; als: 'Marnix and the Schwenckfeldians: Some General Remarks', in *MQR* 62(1988) 236-48. Behandelt de discussie tussen Aggaeus van Albada en Marnix van St. Aldegonde over de christologie en de kettervervolgning.
- 505 Bongers, H., *Leven en werk van D.V. Coornhert* (Amsterdam, 1978). Behandelt o.a. Coornherts connecties met de dopers, de davidjoristen en het Huis der Liefde.
- 506 Bongers, H., e.a., eds., *Dirck Volckertszoon Coornhert. Dwars maar recht* (Zutphen, 1989).
- 507 Braekman, E.M., 'Un cas de dissidence à Anvers: Éloy Pruystinck', in M. Lienhard, ed., *Les Dissidents du XVIe siècle entre l'Humanisme et le Catholicisme. Actes du Colloque de Strasbourg (5-6 février 1982)* (Baden-Baden,

- 1983). *Bibliotheca Dissidentium scripta et studia* 1, 191-204. Behandelt de vraag of de leider der loïsten invloed van David Joris of Luther heeft ondergaan.
- 508 Dyck, C.J., 'Hans de Ries en het erfgoed van Menno Simons', in *DB* 12-13(1986-1987) 266-83; als: 'Hans de Ries and the Legacy of Menno', in *MQR* 62(1988) 401-16; als: Hans de Ries und das Vermächtnis von Menno Simons', in *MG* 45(1988) 7-25. Behandelt de overeenkomsten en verschillen inzake de geest-vlees dichotomie in het denken van Menno Simons en Hans de Ries.
- 509 Schuytvlot, A.C., *Coornhert 1522-1590. Catalogus van een tentoonstelling van brieven, documenten en vroege uitgaven uit eigen bezit* (Amsterdam, 1990). De tentoonstellingscatalogus van de Universiteitsbibliotheek Amsterdam (8 november 1990 - 4 januari 1991) bevat ook enkele unieke Coornhertiana uit de Doopsgezinde Bibliotheek.
- 510 Visser, P. ed., 'Hans de Ries, "Verthoon van verscheijden onwaerheden"', in *DB* 11(1985) 130-65. Teksteditie van een polemisches geschrift (ca. 1590) tegen de Rotterdamse gereformeerde ouderling Pieter de Bisschop.
- 511 Weaver, R.L., 'Waelrant and Anabaptism. An interdisciplinary problem reconsidered', in *MQR* 52(1978) 39-57. Onderzoekt de mogelijk doperse sympathieën van de Antwerpenaar Hubert Waelrant (ca. 1540-1589) op basis van diens motetten in *Liber sextus sacrarum cantionum* (ca. 1557).
- 512 Wessels, H.D., 'Een proces tegen enige van doperse gezindheid verdachte Zutphenaren. Het optreden van Adam Pastor in het kwartier van Zutphen', in *DB* 7(1981) 66-81. Teksteditie van enkele doperse bekentenissen uit 1549, die licht werpen op de werkzaamheid van Adam Pastor.
- 513 Zijlstra, S., *Nicolaas Meynderts. van Blesdijk. Een bijdrage tot de geschiedenis van het Davidjorisme* (Assen, 1983). Behandelt leven en ideeën van David Joris' schoonzoon en belangrijkste aanhanger Blesdijk, die later afvallig en tenslotte gereformeerd predikant werd in de Pfalz.

4.3.6. MARTELAREN

- 514 Alberda-van der Zijpp, T., "'Het Offer des Heeren". Geloof en getuigenis van de martelaren', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 46-61.
- 515 Braght, T.J. van, *Martyrs Mirror: The Story of Christian Martyrdom from the Time of Christ to A.D. 1660* (Scottsdale, 1979; 12th ed.).
- 516 Braght, T.J. van, *Martyrs Mirror of the Defenseless Christians* (Scottsdale, 1982).
- 517 Braght, T.J., *Light from the Stakes. Selections From Martyrs Mirror* [Comp. by the Amish Brotherh. of Holmes Co.] (Baltic, [1983]). Bevat ook de Confessie van Dordrecht.
- 518 Braght, T.J. van. *Het bloedig Toneel of Martelaers-Spiegel* (Dieren, 1984; facsimile-herdruk van de editie 1685). 2 dln. Voorzien van een los katern: S.L. Verheus en T. Alberda-van der Zijpp, 'Inleiding bij de heruitgave'. Bevat een korte schets van de ontstaanstorie en een bespreking van de inhoud.
- 519 Dyck, C.J., 'The suffering church in Anabaptism', in *MQR* 59(1985) 5-23.

- Behandelt diverse theologische aspecten van de martelaarsgetuigenissen.
- 520 Eeghen, I.H. van, 'De inquisitie in Amsterdam', in *Woelige tijden. Amsterdam in de eeuw van de beeldenstorm* (Amsterdam, 1986) 73-81. In deze bijdrage aan de tentoonstellingscatalogus over "De eeuw van de Beeldenstorm" (Gemeentearchief Amsterdam), wordt aandacht geschonken aan doperse martelaars en hun kettermeesters.
- 521 Kreider, A.F., "'The Servant is not Greater than his Master": The Anabaptists and the Suffering Church', in *MQR* 58(1984) 5-29. Behandelt de getuigenissen uit de martelaarsspiegel van T.J. van Braght.
- 522 Kreider, A.F., 'De betekenis van de Martelaers Spiegel voor deze tijd', in *DB* 10(1984) 11-28. Behandelt de navolging en integratie van spiritualiteit en non-conformisme in het moderne doperse getuigenis, zoals dat ook het geval was met de martelaarsgetuigenissen.
- 523 Kreider, R & J.S. Oyer, *Mirror of the Martyrs. Stories of courage, inspiringly retold, of 16th century Anabaptists who gave their lives for their faith* (Intercoourse, 1990). Begeleidend boek bij de reizende tentoonstelling over de koperplaten van Jan Luyken voor Van Braghts martelaarsspiegel, voor het eerst gehouden in het Kaufmann Museum the North Newton (1990).
- 524 Lowry, J.W., *In the Whale's Belly and Other Martyr Stories* (Harrisonburg, 1981); door M.J. de Mejia vertaald als: *En el vientre de la ballena* (Farmington, 1984). Vertellingen gebaseerd op de martelaarsspiegel van Van Braght.
- 525 *Mennonite Life* 45-3(1990). Special gewijd aan de martelaarsspiegel van Van Braght (ed. 1685), met bijdragen van R. Kreider, A.F. Kreider (reflecties), J. Liechty (over Dirk Willems), K.L. Sprunger (over John Foxe), M.S. Sprunger (over de achtergrond der Gouden Eeuw), J. Hielt Umble (over vrouwen) en J.W. Lowry (over de weerloosheid).
- 526 Miller, L.A., *A Trail of the Martyrs: A Guide to the Sites of Anabaptist Martyrdom* (Elkhart, 1984).
- 527 *De overval op het pakhuis*. (Eindhoven, 1977). Toneelstuk van toneelgroep 'Proloog'.
- 528 Packull, W.O., 'Anna Jansz. of Rotterdam, A Historical Investigation of an Early Anabaptist Heroine', in *MQR* 78(1987) 147-73. Bespreekt leven en sterven van Anneke Jans, een aanhangster van David Joris, die in 1539 in Rotterdam verdrinken werd.
- 529 Plenert, W., 'The Martyr's Mirror and Anabaptist Women', in *ML* 30/2 (1975) 13-18.
- 530 Soeting, A.G., 'Weintje Claasd. van Monnickendam', in *Jaarverslag vereniging Oud Monnickendam 1978* ([Monnickendam, 1979]) 43-48.
- 531 Willems, W.O.R., 'Het Offer des Heeren. Avondmaalsopvattingen in doperse kringen van martelaren, naar het martelarenboek uit 1570: "Het Offer des Heeren"'. (Vilvoorde, 1981; licentiaatsverhandeling dogmengeschiedenis Un. Prot. Theol. Fac. Brussel)

4.3.7. CULTUURGESCHIEDENIS

- 532 Bailey, R.G., 'Melchior Hoffman: Proto-Anabaptist and Printer in Kiel, 1527-1529', in *Church History* 59(1990) 175-90.

- 533 Biezen, J. van & M. Veldhuysen, eds., *Souterliedekens 1540* (Buren, 1984). Facsimile of Dutch Songbooks 2.
- 534 Blaauw, C. en A. van Toorn, 'De zin van het Spel, rederijkers in moeilijke tijden', in *Woelige tijden. Amsterdam in de eeuw van de beeldenstorm* (Amsterdam 1986) 83-91. In deze bijdrage aan de tentoonstellingscatalogus over "De eeuw van de Beeldenstorm" (Gemeentearchief Amsterdam) wordt aandacht geschonken aan doperse betrokkenheid bij de lokale rederijkerij.
- 535 Boheemen, P. van e.a., eds., *Het boek in Nederland in de 16de eeuw* ('s-Gravenhage, 1986). Tentoonstellingscatalogus over "De eeuw van de Beeldenstorm" (Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum / Museum van het Boek), waarin diverse geschriften, alsmede drukkers van doperse en aanverwante signatuur aan de orde komen (Biestkens, van den Borne, Hiël, Joris, Niclaes, etc.).
- 536 Boon, K.G., "De glasschilder David Joris, een exponent van het doperse geloof. Zijn kunst en zijn invloed op Dirck Crabeth", in *Academiae Analecta* (1988) 115-37.
- 537 Brecht, M., 'The songs of the Anabaptists in Münster and Their Hymnbook', in *MQR* 59 (1985) 362-66.
- 538 Dudok van Heel, S.A.C., 'Twee tekeningen van het Wederdopersoproer (1535)', in *JA* 71(1979) 18-37. Biedt naast een betoog over toeschrijving aan Cornelis Anthonisz. in plaats van aan Barent Dirckx (Doove Barent) veel historische details.
- 539 Eyl, E., 'De ikonografie van Mozes en de Tafelen der Wet in de 16de eeuw' (doctoraalscriptie kunstgeschiedenis Uv Amsterdam, 1988). Behandelt het zgn. Panhuys-paneel van Maarten de Vos en de relatie der afgebeelden met het Huis der Liefde.
- 540 Geisberg, M., *Die münsterischen Wiedertäufer und Aldegrever. Eine ikonografische und numismatische Studie* (Baden-Baden, 1977; herdr. ed. 1907).
- 541 Gier, J. de, *Van de Souterliedekens tot Marnix. Stromingen en genres binnen de letterkunde der hervorming in de zestiende eeuw* (Kampen, 1987). Behandelt diverse liederen van doperse herkomst, doch evenaart niet W.A.P. Smit, *Dichters der Reformatie* (1939).
- 542 Hamilton, A., 'From Familism to Pietism. The fortunes of Pieter van der Borch's Biblical illustrations and Hiël's commentaries from 1584 to 1717', in *Qr* 11(1981) 271-310.
- 543 Horst, I.B., 'De portretten van Menno Simons', in *DB* 12-13 (1986-1987) 169-72. Beknopte iconografie van 24 portretten van Menno, vervaardigd tussen 1608 en 1975.
- 544 Johnston, C.A., 'The Hymns of David Joris: A Preliminary Study', in *MQR* 64(1990) 113-34.
- 545 Keyser, M., 'De drukkerij van Mattheus Jacobszoon, Lübeck 1554', in *DB* 5(1979) 91-94. Identificeert de plaats van werkzaamheid van de doperse drukker van *Die Prophetien der Propheten* en van *Dat Nieuwe Testament* (1554).
- 546 Keyser, M., 'The Fresenburg Press: An Investigation Pertaining to Menno Simons' Printing Office in Holstein, Germany, 1554-1555' in *The Dutch Dissenters* (zie nr. 8) 179-86. Concludeert dat de pers veel korter in gebruik was dan tot dusver werd aangenomen.
- 547 Tielke, M., *Das Rätsel des Emders Buchdrucks (1554-1602)* (Aurich, 1986). Inleiding en catalogus bij een tentoonstelling in de Landschaftsbibliothek te Aurich (mei 1986) met diverse doopsgezinde drukwerken.

- 548 Valkema Blouw, P., 'Printers to Hendrik Niclaes: Plantin and Augustijn van Hasselt', in *Qr* 14(1984) 247-72. Boekhistorische studie over de drukker van de werken van Niclaes en Hiël.
- 549 Valkema Blouw, P., 'Mennonitica en bibliografisch onderzoek', in *Theologie in de UBA* (zie nr. 20) 138-48. Behandelt het belang van typografische analyse voor de doperse historiografie der 16e eeuw.
- 550 Valkema Blouw, P., 'Augustijn van Hasselt as a printer in Vianen and Wesel', in *Qr* 16(1986) 83-109. Aanhanger van het Huis der Liefde en drukker van o.a. het werk van Hendrik Niclaes.
- 551 Valkema Blouw, P., 'The secret background of Lenaert der Kinderen's activities, 1562-7', in *Qr* 17(1987) 83-127. Behandelt o.m. verschillende uitgaven van de Biestkensbijbel en diens betrokkenheid bij drukwerk van het Hendrik Niclaes, dat hij als medewerker van Plantijn te Kampen vervaardigde.
- 552 Valkema Blouw, P., 'A further book printed in Vianen and Wesel', in *Qr* 18(1988) 96-103. Identificeert een psalmboek uit 1567 als een drukwerk van Augustijn van Hasselt.
- 553 Valkema Blouw, P. 'Een onbekende doperse drukkerij in Friesland', in *DB* 15 (1989) 37-64. Identificeert het tussen 1556 en 1570 te Franeker geproduceerd drukwerk uit de werkplaats van de tot dusver onbekende Jan Hendricksz. van Schoonrewoerd, die waarschijnlijk door de mennonieten gefinancierd werd.
- 554 Valkema Blouw, P. 'Nicolaes Biestkens van Diest, in duplo, 1558-83', in T. Croiset van Uchelen e.a., eds., *Theatrum Orbis Librorum Amicorum presented to Nico Israel on the occasion of his seventieth birthday* (Utrecht, 1989) 310-31. Onttrafelt de Biestkens-mythe (drukker van veel doperse publicaties): zijn werkzaamheid was niet te Emden, maar in Groessen bij Zevenaar.
- 555 Visser, P., 'Jan Philipsz. Schabaelje and Pieter van der Borch's etchings in the first and the final state. A contribution tot the reconstruction of the printing history of H.J. Barrefelt's *Imagines et Figurae Bibliorum*', in *Qr* 18 (1988) 36-76.
- 556 Voolstra, S. en M.A. Krebber, eds. 'Een spel van sinnen van de menswerdige Christo. Een rhetorische bestrijding van Melchior Hoffmans menswordingsleer', in *DB* 9 (1983) 53-103. Teksteditie van een ca. 1534 vervaardigd rederijkersspel.
- 557 Zondervan, J.W., 'Het Panhuys-panneel van het Mauritshuis. Beeld van een snel verloren droom', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 36 (1982) 75-116. Identificeert diverse afgebeelden op een schilderij van Maarten de Vos, afkomstig uit de kringen rond Plantijn en het Huis der Liefde.

4.3.8. OVERIGE ASPECTEN

- 558 Bergsma, W. 'Uyt Christelijcken yver en ter eeren Godes. Wederdopers en verdraagzaamheid', in M. Gijswijt-Hofstra, ed., *Een schijn van verdraagzaamheid. Afwijking en tolerantie in Nederland van de zestiende eeuw tot heden* (Hilversum, 1989). Behandelt de verhouding tussen de doopsgezinden en de gereformeerden rond het eind van de zestiende eeuw.

- 559 Dudok van Heel, S.A.C., “‘Het Embder ofte Condees Hoeckgen” in het Kohier van 1585. De familie Hooft aan de Nieuwendijk”, in *JA* 73(1981) 25-50. Behandelt een gedeelte van de Nieuwendijk bij de Haarlemmersluis en de oude Haarlemmerpoort te Amsterdam, waar van ouds her vele doopsgezinden woonden.
- 560 Funk, H., ed., *Study Guide: Women in the Bible and Early Anabaptism* (Newton, 1975).
- 561 Jelsma, A. ‘De positie van de vrouw in de Radicale Reformatie’, in *DB* 15 (1989) 25-36. Behandelt de veranderingen in de positie van de vrouw ten gevolge van de reformatie, de rol van de vrouw in de martelaarsboeken en (zeer summier) die in Münster.
- 562 Klassen, J. ‘Women and the Family Among Dutch Anabaptist Martyrs’, in *MQR* 60 (1986) 548-71. Op basis van materiaal uit de Martelaarsspiegel concludeert de auteur dat vrouwen actief participeerden in de doperse beweging.
- 563 Marr, M.L. ‘Anabaptist Women of the North: Peers in the Faith, Subordinates in Marriage’, in *MQR* 61(1987) 347-62. Behandelt de positie van de vrouw, op basis van opvattingen van Menno Simons en Dirk Philips.
- 564 Miller, J., ‘The Origins of Polish Arianism’, in *SCJ* 16(1985) 229-56. Behandelt ook kort de aanrakingen met groepen Nederlandse doopsgezinden in de omgeving van Gdansk (ca. 1550).
- 565 Sprunger, K., ‘God’s Powerful Army of the Weak: Anabaptist Women of the Radical Reformation’, in R.L. Greaves, ed., *Triumph over Silence: Women in Protestant History* (Westport, 1985) 45-74.
- 566 Spijker, I. van ‘t, ‘Mijn beminde huysvrouw in de Heere. Doperse vrouwen in de vroege Reformatie in de Nederlanden’, in *DB* 12 (1984) 99-108.

5. GESCHIEDENIS NEDERLANDSE DOOPSGEZINDEN 17E EEUW

5.1. ALGEMEEN

- 567 Zilverberg, S.B.J., 'De visie van anderen op de Doopsgezinden in de zeventiende eeuw', in *Historisch bewogen* (zie nr. 145) 111-24.

5.2. DOOPSGEZINDEN TOT CA. 1700

- 568 Border, R., *Dordrecht Confession of Faith, 1632. A Study Guide* (Minerva, 1981).
- 569 Coggins, J.M., 'A short Confession of Hans de Ries. Union and Separation in Early Seventeenth Century Holland', in *MQR* 60(1986) 128-38.
- 570 Horst, I.B. en S. Voolstra, eds., *Confessie van Dordrecht 1632*, bewerkt door J. Brüsewitz m.m.v. M.A. Krebber. (Amsterdam, 1982). Doperse Stemmen 5. Geeft naast een hertaling ook de originele tekst.
- 571 Horst, I.B., 'The Dordrecht Confession of Faith: 350 Years', in *Pennsylvania Mennonite Heritage* 5/3(1982) 2-8.
- 572 Horst, I.B., ed., *Mennonite Confession of Faith Adopted April 21st, 1632, at Dordrecht, the Netherlands, and Widely Accepted in Germany, France, Colonial Pennsylvania, the United States, Canada, and Elsewhere. Newly translated and edited with prefatory materials in English for the first time* (Lancaster, 1988). Bevat ook een facsimile van de eerste gedrukte editie, uitgegeven door H.P. van Wesbusch te Haarlem (1633) en een bibliografie van 255 uitgaven, die voorzover het drukken na 1975 betreft, in dit overzicht niet worden vermeld.
- 573 Saito, G., 'An investigation into the relationship between the early English General Baptists and the Dutch Anabaptists', in *MQR* 54(1980) 67-68. Samenvatting van een dissertatie over de connectie tussen de John Smyth-groep en de Waterlanders (tot ca. 1630).
- 574 Scherft, P., ed., 'Een zeventiende-eeuwse preek uit Vlaanderen', in *DB* 2(1976) 91-104. Teksteditie van een preek uit het bezit der toen te Vlissingen woonachtige familie De Plaa.
- 575 Studer, G.C., 'The Dordrecht Confession of Faith, 1632-1982', in *MQR* 58(1984) 503-19.
- 576 *The Thirty-Three Articles of Faith, as Published in the Martyr's Mirror* (Moundridge, 1980; 6th ed.).

5.2.1. PERSONEN

- 577 Baas, C., 'Leegh-water: een herwaardering', in *SpH* 21(1986) 2-9.
- 578 Blijdorp, L.W., 'Galenus en de Lammerenkrijgh' (doctoraalscriptie geschiedenis RU Leiden, 1990).
Braght, Tieleman Jansz., zie: par. 4.3.6. nrs. 515-518.
- 579 Broer, A.L., 'De doopsgezinde Vondel', in *DJ* 75(1981) 56-60.

- 580 Bunge, W. van, 'A Tragic Idealist: Jacob Ostens (1630-1678)', in *Studia Spinoziana* 4(1988) 263-79.
- 581 C.L. ten Cate, *De in Deventer geboren, maar te Amsterdam overleden vier zonen van Lambert Hendriksz. ten Cate uit Borne* (Utrecht, 1986). Behandelt: Jan Lambertsz (1638-78), Hendrik Lambertsz (1639-96), David Lambertsz (1640-90) en Harmen Lambertsz ten Cate (1644-1706).
- 582 C.L. ten Cate, *Hendrik Hendricksz. ten Cate (1617-1673), (Een 'koopman-avonturier' uit Borne) en zijn kinderen* (Utrecht, 1986).
- 583 Delforterie, C.W., 'Frans Jansz. van Santen, 17e-eeuwse boekenliefhebber te Leiden en zijn familie', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 40(1986) 107-32. Bevat o.a. een systematische beschrijving van het boekenbezit van een diaken van de Leidse Vlaams-dooptgezinde gemeente (overl. 1661).
- 584 Eeghen, I.H. van, 'Jan Luyken en zijn bloedverwanten', in *DB* 16(1990) 65-112. Behandelt behalve de familierelaties, ook Luyken's *Duytse Lier*.
- 585 Eeghen, I.H. van, 'De zonde en inkeer van Jan Luyken', in *JA* (1990) 97-118. Een vervolg van het voorgaande artikel in *DB* 16(1990).
- 586 Gruys, J.A., 'Iets over Gerrit Persoons, afvallig Mennist en Mennisten- en Papistenbestrijder te Nijmegen', in *Numaga* 26(1979) 16-18.
- 587 Hollenbenders-Schmitter, B., 'Köln - eine Station im Leben der Familie Van den Vondel', in H. Vekeman en H. van Uffelen, *Jetzt Kehr ich an den Rhein. Een opstellenbundel bij Vondels 400ste verjaardag* (Köln, 1987) 142-56.
- 588 Horst, I.B., 'De geestelijke pelgrimstocht van Jan Luiken', in *DB* 9(1983) 113-25.
- 589 Klever, W.N.A., 'De Spinozistische prediking van Pieter Balling. Uitgave van *Het Licht op den Kandelaar* met biografische inleiding en commentaar', in *DB* 14(1988) 55-86. Teksteditie van een geschrift uit 1622 van Pieter Balling, vooraanstaand lid van de Amsterdamse doopsgezinde gemeenschap.
- 590 Meer, J. van der, 'Gerrit Persoons', in *DB* 9(1983) 125-27.
- 591 Nissen, P.J.A., 'Pieter Jansz. Twisck en zijn katholieke opponent Jacobus Tiras', in *DB* 14(1988) 153-70. Behandelt een polemieek over de pauselijke successie.
- 592 Roep, Th.B., 'Wie was Hans de Ries?', in *DJ* 82(1988) 25-42.
- 593 Schabaelje, J.Ph., *The Wandering Soul, or Conversations of the Wandering Soul with Adam, Noah and Simon Cleophas*. (Millersburg/Baltic, 1975; idem 1981; herdr. ed. 1958, met inleiding van I.B. Horst).
- 594 Schabaelje, J.Ph., *Die Wandlende Seele, Das ist: Ge-spräch der Wandlenden Seele mit Adam, Noah und Simon Cleophas*. (Baltic, 1978; herdr. ed. 1971 [= ed. 1952]).
- 595 Sittert, T.T. van, *Kurze Darstellung des Glaubens*, in: *Die ernsthafte Christenpflicht* (Scottsdale, 1982) 146-83. Herdruk van een traktaat uit 1664, vermoedelijk naar de editie van 1822.
- 596 Twisck, P.J., *A Father's Gift* (s.l., [1982]). Vertaling door T.B. Hoover van de vierde druk van *Een Vaderlyck Geschenck* (Hoorn, 1668).
- 597 Vekeman, H., ed., *Abrahamsz. Galenus (1622-1706). Korte verhandeling van de redelyk-bevindelyke godsdienst* (Köln, 1983). Teksteditie van Galenus Abrahamsz' postuum (1707) verschenen traktaat.

- 598 Vekeman, H., 'Jan Luyken tussen Böhme en Galenus', in *Tijdschrift voor Nederlands en Afrikaans* (1983)1.
- 599 Vekeman, H., ed., *Jan Luyken (1649-1712). Brieven zonder censuur. Met een bloemlezing uit de gedrukte brieven* (Köln, 1983).
- 600 Wenger, J.C., transl. & ed., 'T.T. van Sittert's Apology for the Anabaptist-Mennonite Tradition, 1664', in *MQR* 49(1975) 5-21. Vertaling in modern Engels van het aanhangsel van zijn *Christliche Glaubens-Bekentnys* (Amsterdam, 1664) 105-48.

5.2.2. PLAATSELIJKE GESCHIEDENIS

- 601 Bergsma, W., 'Kalvinistysk krewearjen yn Molkwar yn de 17de ieu', in *De vrije Fries* 69(1989) 33-44. Behandelt de aantrekkingskracht der doopsgezinde gemeenten op de veel geringere gereformeerde gemeenschap te Molkwerum.
- 602 Roep, Th.B., 'Op zoek naar de gebouwen van de Doopsgezinde Gemeente aan de Koningsweg te Alkmaar op de kaarten van Drebbel, 1597, en Blaeu, 1649' (Alkmaar, 1979; typoscript).
- 603 Roep, Th.B., 'Geschiedenis van de Vlaamsch Doopsgezinde Gemeente te Alkmaar in de 17e eeuw' (Alkmaar, 1981; typoscript).
- 604 Roep, Th.D., 'Lammerenkrijgh en een hartstochtelijk pleidooi voor verzoening. Scheuring en eenwording bij de Vlaamse en Waterlandse Doopsgezinden te Alkmaar, 1669-1683', in *DB* 14 (1988) 87-110. Behandelt de verzoeningspogingen na een kerkscheuring in 1674 over een geschil omtrent de weeskinderen.
- 605 Verheus, S.L. '*Audi alteram partem*. Haarlemse martinisten, mennonisten en harminianen onder elkaar (1619-1650)' in *Geschiedenis, godsdienst, letterkunde* (zie nr. 276) 90-97.
- 606 Zijlstra, S. 'Het "scherpe plakkaat" van Groningen uit 1601', in *DB* 15(1989) 65-78. Behandelt een streng plakkaat tegen de dopers in de stad Groningen, waarvan de uitvoering te wensen overliet.

5.2.3. CULTUURGESCHIEDENIS

- 607 Anslo, R., *De pest tot Napels*. Transcriptie-editie bezorgd door P. Dijkstra (Amsterdam, 1991).
- 608 Becker, J., 'From mythology to merchandise: an interpretation of the engraved title of Van Mander's *Wtlegghingh*', in *Qr* 14(1984) 18-42.
- 609 Beukenhorst-Kamp, E., 'Spelen met namen: Jan Klaaz van Thomas Asselijn', in *Opstellen over de Koninklijke Bibliotheek en andere studies. Bundel samengesteld door medewerkers van dr. C. Reedijk ter gelegenheid van zijn aftreden als bibliothecaris van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage* (Hilversum, 1986) 366-73. Behandelt de identiteit van de historische 'Jan Klaaz' uit de gelijknamige toneelstukken van Asselijn.
- 610 Broer, A.L., 'Een mennist onder de staalmeesters. Een oecumenisch schilderij van Rembrandt', in *DJ* 80(1986) 62-68. Refereert slechts even aan de doopsgezinde Volckert Jansz.

- 611 Broos, B.P.J., “‘Notitie der Teekeningen van Sybrand Feitama”, III: de verzameling van Sybrand I Feitama (1620-1701) en van Isaac Feitama (1666-1709)’, in *OH* 101(1987) 171-217. Bevat een overzicht van hun verzameling in bijlagen aan het slot (zie ook nrs. 759 en 760).
- 612 Bruijn, K[=C.] de en M. Spies, eds., *Vondel Vocaal. De liederen van Vondel* (Haarlem, 1988). Bevat tekst, muzieknotatie en commentaar van o.a. acht doopsgezinde liederen.
- 613 Bruijn, C. de, ‘Vondel en Oudaan: strijders voor het psalmgezing’, in *DB* 16(1990) 39-48.
- 614 Clement, A., ‘Drie Zeeuwse componisten van psalmzettingen: Remigius Schrijver, Willem Lootens en Joost Verschuere Reynvaan’, in *Zeeuws Tijdschrift* 5(1990) 170-78. Behandelt onder eerstgenoemde componist de psalmuitbreiding van J. Oudaan (Rotterdam 1680).
- 615 Dam-Heringa, B. van, ‘Martinius, De Decker en Oudaan; drie gedichten over het lijden van Christus’ in *NTg* 76(1983) 425-42. Vergelijkt Joachim Oudaans *Aandachtige Treurigheyd* (Amsterdam, 1660) met het werk van de overige in titel genoemden.
- 616 Dam-Heringa, B., ‘Oudaans socinianisme, met name in zijn *Aandachtige Treurigheyd*’, in *NTg* 77(1984) 484-92.
- 617 Diepen, A. van, ‘Jacob de Meester (?-1612); een opmerkelijk drukker’, in *ZE* 6(1990) 117-21. Behandelt het fonds van een Alkmaarse drukker van veel werk van doopsgezinde signatuur.
- 618 Dudok van Heel, S.A.C., ‘De kunstverzamelingen Van Lennep met de Arundel-tekeningen’, in *JA* 67(1975) 137-48. Behandelt de verzamelingen van Jan van Lennep sr. (1634-1711), jr. (ca. 1675-ca. 1730) en Abraham van Lennep (1627-1678).
- 619 Dudok van Heel, S.A.C., ‘Doopsgezinden en schilderkunst in de 17de eeuw - Leerlingen, opdrachtgevers en verzamelaars van Rembrandt’, in *DB* 6(1980) 105-23. Behandelt o.a. Rembrandt, Hendrick Uylenburgh, Lambert Jacobsz, Jacob Adriaensz Backer, Govert Flinck, Marten Looten, Jan Pietersz Bruyningh, Cornelis Claesz Anslo, Catharina Hooghsaet, Lieven Willemsz van Coppenol, Jacob, David, Agneta en Barbara Leeuw en Cornelis Rutgers.
- 620 Dudok van Heel, S.A.C., ‘Het “Schilderhuis” van Govert Flinck en de kunsthandel van Uylenburgh aan de Lauriergracht te Amsterdam’, in *JA* 74(1982) 70-90.
- 621 Eeghen, I.H. van, ‘Het sterfhuis van Carel van Mander’, in *Amstelodamum. Maandblad voor de kennis van Amsterdam* 63(1976) 124-25.
- 622 Eeghen, I.H. van, ‘Drie portretten van Rembrandt: (Bruyningh, Cater, Moutmaker), Vondel en Blaeu’, in *JA* 69(1977) 55-72. Behandelt o.a. de doopsgezinde familie Bruyningh en vele aanverwanten.
- 623 Ekkart, R.E.O., e.a., *Wilt Hooren 't Woort. Boekdrukkerij en uitgeverij in Hoorn voor het jaar 1700* ('s-Gravenhage, 1979). Toelichting bij de tentoonstelling in het Rijksmuseum Meermanno-Westreenianum / Museum van het boek, 24 augustus - 29 september 1979, met veel gegevens over doopsgezinde boekproducenten.
- 624 Falkenburg, R., ‘Landschapschilderkunst en doperse spiritualiteit in de 17de eeuw - een connectie?’, in *DB* 16(1990) 129-53.

- 625 Gelderblom, A.J. en J.W. Steenbeek, 'De illustraties in de *Duytse Lier* van Jan Luyken (1671)', in *NTg* 73(1980) 394-95.
- 626 Gelderblom, A.J., 'Jonge zieltjes, vlucht tot trouwen! Een nieuwe interpretatie van Jan Luykens *Duytse Lier*', in *NTg* 75(1982) 483-504.
- 627 Giltay, J., 'De tekeningen van Jacob van Ruisdael', in *OH* 94(1980) 141-208. Bevat aan het slot een volledige catalogus.
- 628 Groenveld, S., 'Jan Nieuwenhuysen en het "Nut van 't Algemeen"', in *DJ* 78(1984) 27-37.
- 629 Grootes, E.K., 'Heydensche afgoden, beelden, tempels en offerhanden; een Nederlandse mythografie uit 1646', in H. Duits e.a., eds., *Eer is het Lof des Deuchts. Opstellen over renaissance en classicisme aangeboden aan dr. Fokke Veenstra* (Amsterdam, 1986) 286-95. Zie hierna.
- 630 Grootes, E.K., ed., *Heydensche Afgoden, Beelden, Tempels en Offerhanden; Met De vreemde Ceremonien naer elcks Landts wijze. Bequaem voor Schilders, Poëten, en andere* (Deventer, 1987). Teksteditie van het vermoedelijk door Pieter Casteleyn, zoon van de Haarlemse boekdrukker Vincent Casteleyn, samengestelde handboek.
- 631 Grootes, E.K., 'Heydensche Afgoden, een Haarlems godencompendium uit 1646', in *OH* 102(1988) 277-89.
- 632 Gruys, J.A. en C. de Wolf, *A Short-Title Catalogue of Books Printed at Hoorn before 1701. A Specimen of the STCN, With an English and Dutch Introduction on the Short-Title Catalogue, Netherlands* (Nieuwkoop, 1979). Bevat veel gegevens over doopsgezinde uitgaven en doopsgezinde drukkers en boekverkopers te Hoorn in voornamelijk de 17e eeuw (zie nr. 643).
- 633 Hoop Scheffer, D. de, 'Jacob van Ruisdael', in K.G. Boon, ed., *Hollstein's Dutch and Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts (ca. 1450-1700)* XX (Amsterdam, 1978) 167-83.
- 634 Hoover, A., 'Jan Luyken's Lost Martyr's Mirror Engravings', in *Pennsylvania Mennonite Heritage* Jan.(1978), 2-5.
- 635 Horst, I.B., 'Jan Luiken: Devout Poet and Printmaker', in *Eastern Mennonite College Bulletin* 4/1(1976) 3-10. Themanummer t.b.v. de Luiken-tentoonstelling in de EMC Gallery te Harrisonburg (Va.), 8 februari - 5 maart 1976. De catalogus is samengesteld door S.A. Kaufman.
- 636 *Jacob van Ruisdael 1628/29-1682* (Den Haag, 1981). Catalogus van de overzichtstentoonstelling in het Mauritshuis te Den Haag, 1 oktober 1981 - 4 januari 1982.
- 637 Jansen, G., '[Karel van Mander, Doortocht door de Jordaan (1605) - Mus. Boymans-Van Beuningen, Rotterdam]', flaptekst bij cover-illustratie van *DB* 16(1990).
- 638 Jong, A.F. de, 'Geest en toekomst. De invloed van het cultureel-wijsgerig klimaat op de Doopsgezinden in de tweede helft van de 17e eeuw', in *DB* 6(1980) 24-36.
- 639 Kauenhoven Janzen, R., 'Deciphering Seventeenth Century Napkins: Testimony to a Mennonite Family', in *ML* 43/3 (1988) 21-29. Onderzoekt de Hollandse herkomst van damasten servetten van de doopsgezinde families Linnich en Van der Smissen te Altona.
- 640 Keersmaekers, A.A., 'De oudst-gedrukte gedichten van Vondel', in *NTg* 76(1983) 109-23.

- 641 Keyes, G.S., 'Jacob Saverij I', 'Jacob Saverij III', 'Roelandt Saverij', in K.G. Boon, ed., *Hollstein's Dutch and Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts (ca. 1450-1700) XXIII* (Amsterdam, 1980) 199-223.
- 642 Keyes, G.S., 'Salomon Saverij', in K.G. Boon, ed., *Hollstein's Dutch and Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts (ca. 1450-1700) XXIV* (Amsterdam, 1980) 5-127.
- 643 Keyser, M., e.a., ed., *De computer als hulpmiddel bij bibliografische ont-sluiting: Catalogus van Hoornse drukken 1591-1718 in de Universiteits-bibliotheek van Amsterdam* (Amsterdam, 1979). Bevat veel gegevens over doops-gezinde uitgaven en doopsgezinde drukkers en boekverkopers te Hoorn in voornamelijk de 17e eeuw, zoals: Abraham Izaacsz van der Beeck, Jan Jochimsz Byvanck, Zacharias Cornelisz, Jan Jansz Deutel I en II, Pieter Zachariasz Hartevelt, Jan Jansz van Rijn, Pieter Jansz Twisck en Isaac Willemsz.
- 644 Keyser, M., e.a., ed., *Glazemaker 1682-1982. Catalogus bij een tentoonstel-ling over de vertaler Jan Hendriksz Glazemaker in de Universiteitsbiblio-theek van Amsterdam* (Amsterdam, 1982). Bevat een van inleidingen (door F. Akkerman, M. Keyser en J. Kingma) voorzien overzicht van het werk van de Vlaams-doopsge-zinde Glazemaker (ca. 1619-1682), vertaler van o.a. de werken van Descartes.
- 645 Mander, K. van, *Bethlehem dat is het Broodhuys*. Uitgegeven door P.E.L. Verkuyl. (Groningen, 1985). Teksteditie van een sedert 1613 in druk bekende liederen-cyclus.
- 646 Meeuwesse, K., *Jan Luyken als dichter van de Duytse Lier*. Met kanteke-ningen vermeerderde herdruk (Groningen/Amsterdam, 1977). Bevat veel gege-vens over de (dichterlijke) kringen van 'reformateuse' signatuur, waaronder tal van doopsge-zinden.
- 647 Meij-Tolsma, M. van der, 'Lambert Jacobsz. (ca. 1598-1636). Een Amster-dams historieschilder in Leeuwarden', in *ZE* 4(1988) 29-54.
- 648 Meij-Tolsma, M. van der, 'Lambert Jacobsz (ca. 1598-1636). Kunstschilder en doopsgezind leraar te Leeuwarden', in *DB* 15(1989) 79-96.
- 649 Miedema, H en M. Spies, eds, *Karel van Mander (1548-1606). De Kerck der Deucht* (Amsterdam 1977; herdr. ed. 1973).
- 650 Miedema, H., *Kunst, kunstenaar en kunstwerk bij Karel van Mander: een analyse van zijn levensbeschrijvingen* (Alphen aan de Rijn, 1981).
- 651 Miedema, H., *Karel van Manders Leven der moderne, oft dees-tijtsche doorluchtighe Italiaensche schilders en hun bron. Een vergelijking tussen Van Mander en Vasari* (Alphen aan de Rijn, 1984).
- 652 Miedema, H., 'Een schilderij van Karel van Mander de Oude (1548-1606); een doopsgezinde interpretatie', in *DB* 16(1990) 113-28.
- 653 Mourik, A. van, 'De lofdichten op Antonides' Ystroom', in *NTg* 68(1975) 377-85. Behandelt Joannes Antonides van der Goes' *De Ystroom* (1671).
- 654 Mourik, A. van, 'Van Traxil naar Nil', in *NTg* 70(1977) 485-99. Behandelt het enige toneelstuk (1667) van Joannes Antonides van der Goes in het licht van de toenmalige conventies.
- 655 Nijenhuis, W., 'Een Nederlands doopsgezind paaslied uit de zeventiende eeuw en zijn lotgevallen in Engeland', in *Mededelingen van het Instituut voor Liturgiewetenschap aan de R.U. te Groningen* 13(1979) 38-60. Behan-

- delt het aan Oudaan toegeschreven lied 'Hoe groot de vruchten zijn', uit de aan het slot toegevoegde gezangen in *David's Psalmen Nieuwlykx Op Rym-maat gestelt* (Amsterdam, 1684).
- 656 Plenckers-Keyser, G.I., 'Jan Philipsz. Schabaelje en *Den Grooten Figuer-Bibel*', in *Archivaria. Periodiek van de stichting 'Vrienden van het archief van Alkmaar en omgeving'* 2/1(1989) 8-11.
- 657 Rijdt, R.J.A. te, 'Een tekening door Adriaen Backer', in *OH* 103(1989) 118-20.
- 658 Salomonson, J.W., 'The Officer of the White Banner: a civic guard portrait by Jacob Willemsz. Delff II', in *Simiolus. Netherlands quarterly for the history of art* 18(1988) 13-62.
- 659 Schatborn, P., 'Van Rembrandt tot Crozat - vroege verzamelingen van tekeningen van Rembrandt', in *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 32(1981) 1-54. Behandelt o.a. de verzamelingen van Ameldonck Leeuw, Arnold Houbraken, Nicolaes Anthonis Flinck en Lambert ten Kate.
- 660 Schenkeveld-van der Dussen, M.A., 'Een bruiloftsdicht van Karel van Mander', in *TNTL* 92(1976) 189-202. Behandelt een gedicht voor het huwelijk van Th. Schrevelius (Alkmaar 1599) uit *Den Nederduytschen Helicon* (Haarlem, 1610).
- 661 Schenkeveld-van der Dussen, M.A., 'Christus, Hymenaeus, of de "Teelzucht"', in E.K. Grootes en S.F. Wetstein, eds., *Visies op Vondel na 300 jaar. Een bundel artikelen verzameld ter gelegenheid van de driehonderdste sterfdag van Joost van den Vondel* (Den Haag, 1979). Behandelt de christelijke adaptaties van het klassiek epithalamium bij Van Mander en Vondel.
- 662 Schenkeveld-van der Dussen, M.A., 'Een nieuw gevonden bruiloftsdicht van Vondel?', in *TNTL* 99(1983) 217-20. Ontkent de gesuggereerde toeschrijving aan Vondel van een gedicht op het huwelijk van Antonius Roscius (Hoom, 1615).
- 663 Schenkeveld-van der Dussen, M.A., 'Het probleem van de goddelijke inspiratie bij christen-dichters in de 16de en 17de eeuw', in *TNTL* 105(1989) 182-200. Behandelt o.a. Soetjen Gerrits, Hans de Ries, Karel van Mander en Joost van den Vondel.
- 664 Schuckman, C.H., 'Gebruiksgrafiek bewaard: handelsmerken door Izaak Vincentsz. van der Vinne (1665-1745)', in *DB* 16(1990) 155-76.
- 665 Schuytplot, A.C., *Catalogus van werken van en over Vondel gedrukt vóór 1801 en aanwezig in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam* (Nieuwkoop, 1987). Belangrijke catalogus die vele aanvullingen op de bibliografie van J.H.W. Unger geeft.
- 666 Schwartz, G., 'Jan van der Heyden and the Huydecopers of Maarsseveen', in *The Paul Getty Museum Journal* 11(1983) 197-220.
- 667 Smidts, P.J., 'Hoe doopsgezind was Rembrandt?', in *DJ* 69(1975) 24-34.
- 668 Spies, M., *J. van den Vondel. Twee zeevaart-gedichten: Hymnus, ofte Lof-Gesangh, over de wijd-beroemde scheeps-vaert der Vereenighde Nederlanden (1613); Het Lof der Zee-vaert* (Amsterdam/Oxford/New York, 1987). Besteedt o.m. ruim aandacht aan de Waterlands-doopsgezinde opvattingen over het koopmanschap.
- 669 Spies, M., 'Vondel in veelvoud. Het Vondel-onderzoek sinds de jaren vijftig', in *TNTL* 103(1987) 235-69.

- 670 Spies, M., 'Vondel tussen Van Mander, Heinsius en Hooft', in *Spektator. Tijdschrift voor Neerlandistiek* 17(1987-1988) 28-42. Behandelt de ontwikkeling van Vondels dichterschap.
- 671 Spies, M., 'Vondels dichtwerken uit zijn doopsgezinde periode', in *DB* 15(1989) 97-114.
- 672 Strengholt, L., 'Vondels sonnet tegen het misbruik van de kerkelijke ban', in *NTg* 73(1980) 183-90. Behandelt de verschillende kerkhistorische interpretaties van Vondels sonnet uit 1623.
- 673 Thiel, P.J.J. van, 'De betekenis van het portret van Verdonck door Frans Hals', in *OH* 94(1980) 112-40. Behandelt het portret van de vermoedelijk Oudvlaams-doopsgezinde Pieter Verdonck uit Haarlem en Louwerens Willemsz' *Kakebeen, Of: Ezels Kinnebacken* (1636).
- 674 Vekeman, H.W.J., "'Jezus en de Ziel". Jan Luyken tussen essentie en existentie' I en II, in *TNTL* 95(1979) 177-203 en 297-322. Behandelt Jan Luykens geestelijk-emblematische bundel.
- 675 Vekeman, H.W.J., 'Jezus en de Ziel. Een nabloei van Rijnlandse mystiek?', in *NTg* 73(1980) 142-56.
- 676 Vekeman, H.W.J., 'Jezus en de Ziel. De zinnebeelden I en V', in: *NTg* 74(1981) 54-70.
- 677 Veldman, I.M. en H.J. de Jonge, 'The twelve patriarchs in sixteenth-century Netherlands prints and popular literature', in *Simiolus. Netherlands quarterly for the history of art* 15(1985) 176-96. Behandelt o.a. de reeks door J. de Gheyn naar Karel van Mander, voorkomend in J.Ph. Schabaelje's *Emblemata Sacra* (Amsterdam, 1654).
- 678 Venema, E.P., 'Een doopceel gelicht. Onderzoek naar het beeld van de dopers in Thomas Asselijns *Jan Klaaz of gewaande dienstmaagd*' (doctoraalscriptie Inst. De Vooy's RU Utrecht, 1984).
- 679 Verkuyll, P.E.L., 'Zoeklicht op Van Manders Olijf-bergh' in *DB* 16(1990) 49-63.
- 680 Vermeer, W., 'Karel van Manders "Strijdt tegen onverstandt"', in *TNTL* 100(1984) 81-103. Behandelt een gedicht uit *Den Nederduytschen Helicon* (Haarlem, 1610).
- 681 Visser, D., 'De Geest buiten spel. Jacob Aertsz. Colom, een onorthodox drukker en uitgever te Amsterdam' in *De Geest in het geding* (zie nr. 277) 268-300.
- 682 Visser, P., 'Van Leiden en belijden, een onderzoek naar de actualiteitswaarde van het Wederdopersexemplum in J. Dullaarts *Jan van Leiden, en Barent Knipperdolling; of oproer binnen Munster*' (doctoraalscriptie neerlandistiek Uv Amsterdam, 1980). Behandelt een toneelstuk uit 1660 in het kader van de beeldvorming over de doopsgezinden.
- 683 Visser, P., 'Van Leiden en belijden', in *DB* 8(1982) 95-100. Samenvatting van voornoemde scriptie.
- 684 Visser, P., 'Enkele notities over de samenstelling van de bibliografie van de gebroeders Schabaelje', in *Dokumentaal* 14(1985) 134-37.
- 685 Visser, P., *Broeders in de geest. De doopsgezinde bijdragen van Dierick en Jan Philipsz. Schabaelje tot de Nederlandse stichtelijke literatuur in de*

- zeventiende eeuw. 2 dln. (Deventer, 1988). Bronnenstudie over rederijkerstoneel, geestelijke liederen, stichtelijk proza en bijbelse emblematiek, met uitvoerige bibliografische en iconografische bijlagen. Bevat tevens gegevens over de opvattingen der Waterlanders.
- 686 Visser, P., 'Vondeljaar 1987: kelken, klatergoud en klinkende munt', in *DB* 14(1988) 183-89.
- 687 Visser, P., 'De artes als zinnebeeld: over doopsgezinden en hun relatie tot kunst en wetenschap', in *ZE* 5(1989) 92-102.
- 688 Visser, P., "'Siet den Oogst is Ryp". Het fonds van de Waterlands-doopsgezinde boekverkoper Claes Jacobsz. te De Rijk', in *Geschiedenis, godsdienst, letterkunde* (zie nr. 276) 98-108. Bespreekt een fonds van zeer homogene, stichtelijk doperse aard.
- 689 Visser, P., *Van Offer tot Opera. Doopsgezinden en kunst in de zeventiende eeuw. Tentoonstelling ter herdenking van de 350 geleden tot stand gekomen vereniging van Vlaamse, Friese en Hoogduitse doopsgezinden te Amsterdam* (Amsterdam, 1989). Catalogus van boeken en prenten van de gelijknamige tentoonstelling in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam, 27 oktober - 24 november 1989.
- 690 Visser, P., 'Doopsgezinde rederijksactiviteiten in de eerste helft van de zeventiende eeuw, voornamelijk in Hoorn, De Rijk en Rotterdam', in *DB* 16(1990) 11-38.
- 691 Vries, L. de, 'Post voor Jan van der Heyden', in *OH* 90(1976) 267-74. Behandelt een brief van graveur Jan van Vianen en o.a. de afbeeldingen van Van der Heyden's brandspuiten.
- 692 Vries, L. de, *Jan van der Heyden* (Amsterdam, 1984).
- 693 Waterschoot, W., ed., *Ter liefde der Const. Uit het Schilder-Boeck (1604) van Karel van Mander* (Leiden 1983). Teksteditie van een selectie uit Van Manders kunstenaarsbiografieën.
- 694 Waterschoot, W., 'Karel van Mander's *Schilder-Boeck* (1604): a description of the book and its setting', in *Qr* 13(1983) 260-86.
- 694a Willemse, D., *The unknown drawings of Nicholas Bidloo, director of the first hospital in Russia* (Voorburg, 1975; portfolio).
- 695 Wolleswinkel, E.J., 'Onttroonde stamouders. De portretten van Andries van der Goes (1563), "mevrouw Gael" (1615) en het echtpaar De Flines-Roefs', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 41(1987) 137-47. Identificeert o.a. twee pendantportretten: het betreft niet David Rutgers en zijn vrouw Susanna de Flines, maar Philips de Flines en Anna Roefs.

5.2.4. OVERIGE ASPECTEN

- 696 Dyck, C.J., 'De achtergronden van de emigratie van Doopsgezinden uit Europa, 1650-1750', in *DB* 9(1983) 11-26.
- 697 Penner, L., "'Het Lammeke onder de Wolven": De doperse opvatting van de verhouding staat en kerk 1600-1650; met een vergelijking met Hugo de Groot' (doctoraalscriptie theologie Uv. Amsterdam, 1989).

5.3. AANVERWANTE STROMINGEN

- 698 Dalfsen, D[=G.L.], 'In de vergulde driehoek. Mijn tweedaags bezoek aan de zeventiende eeuwse Quakers in het Gouden Eeuwse Amsterdam' ([Amsterdam], 1977; typescript). Een hoofdstuk van het navolgende boek.
- 699 Dalfsen, G.L., *In de Vergulde Driehoek. Twee dagen op bezoek in de zeventiende eeuw bij Quakers in Amsterdam. Maar de tijd van nu wordt ook niet vergeten* ([Utrecht], 1979). Gefictionaliseerde historie over Quaker-bijeenkomsten rond Willem Sewel in een pand aan de Keizersgracht te Amsterdam (1677).
- 700 Erickson, V.O., 'Van William Penn tot Graaf von Zinzendorf. Over vrijzinnige Oostfriese Doopsgezinden die Quakers werden in de zeventiende eeuw en Hernhutters in de achttiende eeuw', in *DB* 5(1979) 95-113.
- 701 Hylkema, C.B. *Reformateurs. Geschiedkundige studiën over de godsdienstige bewegingen uit de nadagen onzer Gouden eeuw* (Gronigen/Amsterdam, 1978; herdr. dl.I ed. 1900 en dl.II ed. 1902). Nog steeds onmisbaar voor de studie van het collegiantisme, socinianisme en aanverwante stromingen.
- 702 Kolakowski, L., 'Dutch Seventeenth-Century Anticonfessional Ideas and Rational Religion: The Mennonite, Collegiant and Spinozan Connections - Translation and Introduction by J. Satterwhite', in *MQR* 64(1990) 259-97 en 385-416. Betreft een vertaling van een artikel uit 1963, dat een eerste versie vormde van een hoofdstuk uit *Chrétiens sans Eglise* (Paris, 1969).
- 703 Meinsma, K.O., *Spinoza en zijn kring. Historisch-kritische studiën over Hollandsche vrijgeesten*. Met een inleiding van S.B.J. Zilverberg (Utrecht, 1980).
- 704 Postma, J.S., 'Labadisten en Dopers. Oerienkomst en Forskil', in *It Beaken. Tiidskrift fan de Fryske Akademy* 38(1976) 82-88.
- 705 Thijssen-Schoute, C.L., *Nederlands Carthesianisme. Avec sommaire et table des matières en Français*. Bezorgd en van aanvullende bibliografie voorzien door Th. Verbeek (Utrecht, 1989; herdr. ed. 1954). Bevat tevens informatie over tal van doopsgezinden.
- 706 Wall, E.G.A. van der, *De mystieke chiliast Petrus Serrarius (1600-1669) en zijn wereld* (Leiden, 1987). Bronnenstudie over leven en werken van Serrarius, die ook doperse connecties had.
- 707 Zilverberg, S.B.J., *Dissidenten in de Gouden Eeuw: Geloof en geweten in de Republiek* (Weesp, 1985; herdr. ed. 1971 getiteld *Geloof en Geweten in de zeventiende eeuw*). Behandelt de 'stiefkinderen' van het zeventiende-eeuwse christendom in kort bestek.

5.3.1. COLLEGIANTISME EN SOCINIANISME

- 708 Bunge, W. van, 'Johannes Bredenburg and the Korte Verhandeling', in *Studia Spinoziana* 4(1988) 321-28.
- 709 Bunge, L[=W]. van, *Johannes Bredenburg, een Rotterdamse Collegiant in de ban van Spinoza* (Rotterdam, 1990)
- 710 Bunge, W. van, 'De Rotterdamse collegiant Jacob Ostens (1630-1678), in *ZE* 6(1990) 65-82.

- 711 Dyck, C.J., 'Hans de Ries en het Socinianisme', in *DB* 8(1982) 18-32; als: 'Hans de Ries and Socinianism', in L. Szczucki & Z. Ogonowski, ed., *Socinianism and Its Role in the Culture of XVIth to XVIIIth Centuries*. (Warsaw/Lodz, 1983). Behandelt aan de hand van Hans de Ries de invloed van het socinianisme op de doopsgezinden, die vooral in de 18e eeuw sterk was.
- 712 Fix, A.C., 'Prophecy and reason: The Dutch Collegiants in the early Enlightenment 1650-1700' (onuitgegeven diss. Indiana University, 1984).
- 713 Fix, A.C., 'Radical Reformation and Second Reformation in Holland: The Intellectual Consequences of the Sixteenth-Century Religious Upheaval and the Coming of a Rational World View', in *SCJ* 18(1987) 63-80. Behandelt in hoofdzaak de ideeëngeschiedenis van het collegiantisme.
- 714 Fix, A.C., 'Mennonites and the Collegiants in Holland 1630-1700', in *MQR* 64(1990) 160-77.
- 715 Fix, A.C., *Prophecy and Reason. The Dutch Collegiants in the Early Enlightenment* (Princeton, 1991). Handelseditie van bovenstaande dissertatie.
- 716 Groenveld, S., ed., *Daar de Orangie-appel in de gevel staat. In en om het weeshuis der doopsgezinde collegianten 1675-1975* (Amsterdam, 1975). Bevat tevens een inventaris van het archief van de Orangie-appel.
- 717 Groot, A. de, 'De Amsterdamse Collegiant Jan Cornelisz. Knol', in *DB* 10(1984) 77-88. De Amsterdammer Knol vertaalde in 1659 de Rakowse catechismus.
- 718 Hirsch, P., 'Spinoza, wijsgeer tussen regenten en doopsgezinde collegianten', in *DB* 6(1980) 137-53.
- 719 Kühler, W.J., *Het Socinianisme in Nederland*. Voorzien van een inleiding door A. de Groot en vermeerderd met een register samengesteld door D. Visser (Leeuwarden, 1980; herdr. ed. 1912).
- 720 Slee, J.C. van, *De Rijnsburger Collegianten*. Met een inleiding van S.B.J. Zilverberg (Utrecht, 1980; herdr. ed. 1895).
- 721 Zilverberg, S.B.J., 'De plaats van het collegiantisme in de zeventiende-eeuwse kerkgeschiedenis', in *ZE* 5(1989) 113-19.

6. GESCHIEDENIS NEDERLANDSE DOOPSGEZINDEN 18E EEUW

6.1. ALGEMEEN

- 722 Groenveld, S., 'Doopsgezinden in tal en last. Nieuwe historische methoden en de getalsvermindering der Doopsgezinden', in *DB* 1(1975) 81-110.

6.2. DOOPSGEZINDEN TOT 1800

- 723 Boer, B.P. de, 'De "Zilveren Arke", Een Karakterschets' (doctoraalscriptie geschiedenis RU Leiden, 1988/89). Bespreekt de inhoud van een mystiek-piëtistische bloemlezing uit 1723 (Haarlem, I. Enschedé), samengesteld door de in Oost-Friesland wonende, maar uit Kampen afkomstige doopsgezinde Michiel Vinke.
- 724 Lopik, T. van, ed., 'Een tempel van de Geest. Een preek uit Balk, 1764', in *DB* 8(1982) 65-83. Tekstuittgave van een preek van waarschijnlijk Obbe of Heert Hinnes, leraar te Balk.

6.2.1. PERSONEN

- 725 Berg, J. van den, *Een Leids pleidooi voor verdraagzaamheid. Het optreden van Jan Jacob Schultens in de zaak-Van der Os* (Leiden, 1976). Inaugurele rede RU Leiden.
- 726 Boogman, J.C. en W.F. Dankbaar, eds., 'Teyler' 1778-1978. *Studies en bijdragen over Teylers Stichting naar aanleiding van het tweede eeuwfeest* (Haarlem/Antwerpen, 1978). Behandelt zowel het museum en zijn verzamelingen als de twee genootschappen.
- 727 Bosch, R.A., *Het conflict rond Antonius van der Os, predikant te Zwolle 1748-1755* (Kampen, 1988). Behandelt de gereformeerde periode van de later doopsgezind geworden Van der Os.
- 728 Buijnsters, P.J., e.a., eds., *Betje Wolff & Aagje Deken* (Amsterdam, 1979). Schrijvers Prentenboek 20.
- 729 Buijnsters, P.J., *Wolff & Deken. Een biografie*. (Leiden, 1984).
- 730 Cate, C.L. ten, *Lambert ten Kate Hermansz. (1674-1731). Taalgeleerde en konst-minnaar* (Utrecht, 1987).
- 730a Elderink, C., *Een Twentsch Fabriqueur van de achttiende eeuw. Uit brieven en familiepapieren samengesteld*. (Hengelo etc., 1977; repr. ed. 1923). Behandelt de Enschedese textielfamilie van Jan Bernard Blijdenstein.
- 731 Jacobszoon, J.P., 'Een Hamburgse vondst betreffende Joannes Deknatel', in *DB* 1(1975) 62-71. Inleiding op en teksteditie van een dooppreek uit 1737.
- 732 Jacobszoon, J.P., 'Zur Bibliographie von Joannes Deknatel', in *MG* 33 (1976) 65-67.
- 733 Jacobszoon, J.P., 'Brieven van Joost Daams', in *DB* 3(1977) 59-70. Teksteditie van vier brieven (1741-1760) van de Haarlemse predikant en sympathisant der Hernhutters, Joost Daams Pietersz.

- 734 Koejemans, A.J., 'Een doopsgezinde patriot in West-Brabant en de geboorte van de eerste Nederl. grondwet', in *DJ* 77(1983) 26-35. Behandelt Pieter (de) Vreede (1750-1837), gecommitteerde voor Bergen op Zoom in de Nationale Vergadering.
- 735 Lowry, J. W., ed., 'Herman Schijn, *Concerning the Nonswaering of Oaths*', in *MQR* 61(1987) 228-35. Teksteditie in modern Engels van een gedeelte uit Schijns *Historiae Mennonitarum* (Amsterdam, 1729) 65-77.
- 736 Maas, W.J., e.a., eds., *Memori Boeck. De wereld van Cornelis Pieter Sorgdrager, 1779-1826* (Ameland, 1983). Teksteditie van het dagboek van Sorgdrager over o.a. de Amelandse geschiedenis.
- 737 Onrust, G.J., 'Cornelis Cartensz Dekker, Het dagboek van een behoeftige Zaanlander (1741-1816). Een bronnenuitgave met commentaar', in A. Doedens e.a., eds., *Zuiderzeesteden: Enkhuizen, Hoorn, Muiden en Harderwijk van de eerste helft van de negentiende eeuw* (Amsterdam, 1985) Regionale geschiedenis van Nederland 2. Inleiding over en teksteditie van journaalfragmenten van Dekker (1741-1816), dagloner en lidmaat (orgeltrapper) van het 'Nieuwe Huys' te Zaandam.
- 738 Onrust, G.J., "'s Levens Felheid". Een onderzoek naar de leef- en beleevingswereld van een laat 18e-eeuwse Zaanlandse arbeider aan de hand van zijn journaal' (doctoraalscriptie geschiedenis RU Utrecht, 1991). Behandelt het bovenvermelde manuscript van Corenlis Cartensz Dekker.
- 739 Oosterbaan, J.A., 'Teyler en de vrijheid der theologie', in *DB* 5(1979) 86-90.
- 740 Postma, J.S., ed., *Korte Schets van mijn Leeven. Jelle Sipkes (1738-1823)* (Leeuwarden, 1978). Bewerking van de autobiografie van Jelle Sipkes van Teerns, leraar te Veenwouden (1768-71) en IJlst (1771-1818).
- 741 Postma, J.S., ed., 'Samenspraak tussen Johannes Nutters (gereformeerd) en Johannes Rienks (mennist) (1780)', in *DB* 14(1988) 111-44. Teksteditie van een gesprek in dichtvorm.
- 742 Quak, M., 'Daniël Hovens (1735-1795), doopsgezind voorganger en patriot', in *Geschiedenis, godsdienst, letterkunde* (zie nr. 276) 196-99.
- 743 Roep, Th.B., 'Het leven van Marten Schagen (1700-1770). Tussen "fundamentalisme" en "verlichting"' (Alkmaar, 1990; typoscript).
- 744 Sante, J.W. van, *Het dagverhaal van Aafje Gijsen (1773-1775)* (Wormerveer, 1986). Teksteditie van een meisjesdagboek dat dankzij zeer uitgebreide annotaties een fraai beeld geeft van het dagelijks leven van een gegoede doopsgezinde familie in de Zaanstreek.
- 745 Veenstra, G., 'Jacob Hendrik Floh 1758-1830. Godgeleerde, politicus, onderwijskundige, landbouwkundige' (Den Haag, 1983; typoscript). Biografie van Floh, o.a. doopsgezind predikant te Enschede.
- 746 Veenstra, G., 'Ds. J.H. Floh (1758-1830), theoloog, politicus, maatschappelijk werker', in *DJ* 80(1986) 47-61.
- 747 Veluwenkamp, J.W., *Ondernemersgedrag op de Hollandse stapelmarkt in de tijd van de Republiek. De Amsterdamse handelsfirma Jan Isaac de Neufville & Comp. 1730-1764* (Leiden, 1980).
- 748 Woude, D.M. van der, 'Spijkerhard kerkeraadslid', in *DJ* 71(1977) 75-79. Over de dissidente Jan Andries Huisman te Bovenknijpe, die ca. 1798 uit de gemeente werd gezet.

- 749 Zilverberg, S.B.J., 'Johannes Stinstra, een achttiende-eeuws strijder voor tolerantie', in *DB* 6(1980) 154-63.

6.2.2. PLAATSELIJKE GESCHIEDENIS

- 750 Jonge, A.D. de, 'De invloed van de doopsgezinden te Haarlem 1770-1800', in *Naar een nieuw handboek over de Haarlemse geschiedenis* (Haarlem, 1984) 21-27.
- 751 Jonge, A.D. de, 'Zaanse doopsgezinden in de tweede helft van de 18de eeuw', in *SpH* 21(1986) 500-03.
- 752 Maas, W.J., ed., *Memorij. Het dagboek van Cornelis Pieter Sorgdrager* (Ameland, 1982). Teksteditie van het kerkboek van de gemeente der Jan Jacobsgezinden op Ameland (1773-1826), geschreven door haar leraar Sorgdrager (1759-1836).
- 753 Roep, Th.B., 'De Friesch-Doopsgezinde Gemeente te Alkmaar 1747-1750 en iets over het geloof, de familierelaties en de economische situatie der leden' (Alkmaar, 1980; typescript).
- 754 Smit, F., 'De mislukte kolonisatie van de Lithause Doopsgezinden te Wageningen in de achttiende eeuw' (Wageningen, 1989; typescript).
- 755 Welcker, J.M., 'Amsterdamse doopsgezinden in de achttiende eeuw', in *DB* 16(1990) 177-226. Behandelt de scheuringen en herenigingen in de diverse Amsterdamse doopsgezinde gemeenten tot de vereniging van Zon en Lam in 1801.

6.2.3. CULTUURGESCHIEDENIS

- 756 Bekker-Wed. Ds. Wolff, E. en A. Deken, *Historie van Mejuffrouw Sara Burgerhart*, naar de eerste druk van 1782 uitgegeven met inleiding en aantekeningen door P.J. Buijnsters (Den Haag, 1980).
- 757 Boelema, J., 'De korporatieve auteur van de Psalmberijming van 1773', in *De hoeksteen* 5(1976) 86-91. Bevat gegevens over de dichters van 'Laus Deo, Salus Populo'.
- 758 Bouman, P. en P. Broers, Teylers 'Boek- en Konstzael'. *De bouwgeschiedenis van het oudste museum van Nederland* ('s-Gravenhage, 1988).
- 759 Broos, B.P.J., "'Notitie der Teekeningen van Sybrand Feitama': de boekhouding van drie generaties verzamelaars van oude Nederlandse tekenkunst", in *OH* 98(1984) 13-39. Behandelt Sybrand I en II (gehuwd met Rooleeuwdochters) en Isaïc Feitama (zie ook nrs. 611 en 760).
- 760 Broos, B.P.J., "Notitie der Teekeningen van Sybrand Feitama", II: "verkochte, verhandeld, verëerd, geruimd en overgedaan", in *OH* 99(1985) 110-54. Bevat een lijst van alle transacties (zie ook nrs. 611 en 759).
- 761 Bruyn Kops, C.J. de, 'Wybrand Hendriks en Felix Meritis', in *JA* 70(1978) 294-311. Behandelt werk van de schilder Hendriks (1744-1831), die o.a. portretten schilderde van Willem Writs, doopsgezind en oprichter/administrateur van 'Felix Meritis', alsmede van en voor de kunstverzamelaar Jacob de Vos.
- 762 Buijnsters, P.J., *Bibliografie der geschriften van en over Betje Wolff en Aagje Deken* (Utrecht, 1979).

- 763 Buijnsters, P.J., ed., *Briefwisseling van Betje Wolff en Aagje Deken*. (Utrecht, 1987).
- 764 Dekker-Woltjer, M., 'Een wandschildering uit 1778: Doopsgezinden en Patriottenbeweging te Almelo', in *Overijsselse Historische Bijdragen* 105(1990) 93-95. Behandelt Egbert Hofkes.
- 765 Dijkstra-van Bakelen, R., 'De veilingcatalogus van maart 1789 op naam van Betje Wolff en Aagje Deken', in *Documentatieblad Werkgroep achttiende eeuw* 13(1978) 123-48.
- 766 Flines, G. de, 'Hoe Quirin de Flines (1771-1847) een adellijke afstamming trachtte te verwerven', in *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie* 33(1979) 255-62.
- 767 Flines, G. de, 'De weduwe Jacob de Flines en Zoonen: correspondentie uit de periode 1722-1729', in *JA* 77(1985) 89-106. Bevat tevens een stamboom van het nageslacht van Guillebert de Flines (ca. 1545-ca. 1610) & Susanna Voorspoel (...-1620).
- 768 Jansen, G., 'De brieven van Reinier Vinkes aan Volkert van der Plaats', in *JA* 77(1985) 107-21. Teksteditie van 18 brieven aan Van der Plaats (1746-1806), uitgever en diaken van de doopsgezinde gemeente te Harlingen.
- 769 Kloek, J.J., 'De historie van de juffrouwen Betje Wolff en Aagje Deken, in brieven', in *NTg* 82(1989) 54-62. Naar aanleiding van Buijnsters brieveneditie; bevat aan het slot gegevens over o.a. Dekens honorarium voor een doopsgezinde liedbundel, uitgegeven door A. Loosjes.
- 770 Loewen, E., 'Not a Dutch but a German Cabinet Organ - a Teschemacher', in *ML* 31/2(1976) 8-12. Beschrijft de herkomst van een orgel in het Kauffman Museum te Newton, dat ooit eigendom was van Joannes Deknatel te Amsterdam.
- 771 Meer, G. van der, 'Prijspenningen van Nederlandse geleerde genootschappen in de achttiende eeuw', in *Documentatieblad Werkgroep achttiende eeuw* 15(1983) 1-20. Bevat o.a. gegevens over genootschappen waarbij van meet af aan doopsgezinden waren betrokken.
- 772 Mijnhardt, W.W., 'De eerste veertig jaar van Teylers Stichting', in *SpH* 13(1978) 707-15. Behandelt de periode tot ca. 1815, toen het bestuur vrijwel geheel door doopsgezinden werd gevormd.
- 773 Reitsma, H., 'De beginjaren van Felix Meritis, 1777-1795', in *Documentatieblad Werkgroep achttiende eeuw* 15(1983) 101-39. Behandelt o.a. de betekenis van de doopsgezinde oprichter Willem Writs.
- 774 Swigchem, C.A. van, *Huize van Brienon. Beeld van een Amsterdams grachtenhuis uit de 18de eeuw* (Zutphen, 1984). Beschrijft het exterieur en interieur van Keizersgracht 284, dat sedert 1728 drastisch verbouwd werd door de kinderen van Adriaan Rutgers: David, Margaretha en Hillegonda.
- 775 Talstra, F. en H. van der Harst, *Muzikale uitingen in de vermaningen der doopsgezinden te Huizinge, Middelstum en Westermenden. Het kabinetorgel in de doopsgezinde kerk te Middelstum* (Middelstum, 1985).
- 776 Visser, R.W.P., 'De Nederlandse geleerde genootschappen in de achttiende eeuw', in *Documentatieblad Werkgroep 18e eeuw No 1-10* (Utrecht 1975; herdr. van de eerste 10 jaargangen) 175-86. Bevat in het alfabetische overzicht tal van gegevens over genootschappen waarbij van meet af doopsgezinden waren betrokken.

- 777 Vliet, P. van der, *Wolff & Deken's Brieven van Abraham Blankaart. Een bijdrage tot de kennis van de Reformatorische Verlichting* (Utrecht, 1982).
- 778 Willemse, D., 'Les dessins inconnus du docteur Nicolas Bidloo (1673/74-1735)', in *Documentatieblad Werkgroep achttiende eeuw* 33(1976) 41-44.
- 779 *Zijdebalen - Lusthof aan de Vecht: tuin- en tekenkunst uit het begin van de 18de eeuw* (Utrecht, 1981). Tentoonstellingscatalogus met uitvoerige inleiding over het huis en zijn bewoners, de zijderedersfamilie (David) van Mollem, Centraal Museum te Utrecht, 22 mei - 19 juli 1981.

6.2.4. OVERIGE ASPECTEN

- 780 Brüsewitz, J., 'Van deportatie naar emigratie. Een archiefonderzoek naar de overkomst van Zwitserse broeders naar de Republiek der Verenigde Nederlanden in de 18e eeuw' (doctoraalscriptie theologie Uv Amsterdam, 1981).
- 781 Brüsewitz, J., 'Een opmerkelijke ontmoeting. Bijlagen: Vragen en Antwoorden den Switserz Broederen; Verklaring van de Zwitserse Broeders', in *DB* 8(1982) 100-06.
- 782 Brüsewitz, J., 'Het Doopsgezind Seminarium 250 jaar?', in *DJ* 79(1985) 29-33.
- 783 Brüsewitz, J., "'Tot de aankweek van leeraren". De predikantsopleidingen van de Doopsgezinden, ca. 1680-1811', in *DB* 11(1985) 11-43.
- 784 Cate, C.L. ten, 'Leviraatshuwelijk van een Twentse Oude Vlaming rond 1700', in *DB* 15(1989) 115-20. Behandelt het huwelijk van de weduwe Jenneken Muller met haar zwager Hendrik Hendriks ten Cate in 1698, in navolging van Deut. 25:5.
- 785 Epp, A.R., 'Treatments of Anabaptists in Eighteenth-Century French Reference Works', in *MQR* 60(1986) 165-79. Behandelt de beeldvorming, o.m. op basis van de *Korte Historie* (1711) van Herman Schijn.
- 786 Horst, I.B., 'De hulp van Nederlandse Doopsgezinden aan de Hutterse Broeders in Slowakije in de 17e en 18e eeuw', in *DB* 8(1982) 33-47. Behandelt voornamelijk de 18e eeuw.
- 787 Horst, I.B., *Dutch Aid to Swiss Brethren* (Amsterdam, 1984). Brochure met een overzicht van de Amsterdamse bronnen betreffende de Nederlandse hulp aan gevluchte Zwitsers ca. 1700.

6.3. AANVERWANTE STROMINGEN

- 788 Erb, P.C., 'Dialogue under Duress: Schwenckfelder-Mennonite Contact in the Eighteenth Century', in *MQR* 50(1976) 181-99. Behandelt ook de relatie met Nederlandse doopsgezinden.
- 789 Leeuwenberg, H.L.Ph., 'Hernhutters in Nederland in de 18de eeuw', in *SpH* 17(1982) 122-33. Behandelt o.a. de bemiddelende rol van Joannes Deknatel en enkele doopsgezinde geldschietters uit Amsterdam: Beuning en Schellinger.
- 790 Quak, M., 'De Collegianten te Amsterdam in de periode 1722-1775' (doctoraalscriptie geschiedenis RU Utrecht, 1983).

- 791 Quak, M., 'De Collegianten te Amsterdam', in *DB* 10(1984) 110-12. Samenvatting van voornoemde scriptie.
- 792 Quak, M., 'De sociale status van Amsterdamse doopsgezinde collegianten in de 18e eeuw', in *DB* 11 (1985) 109-18.

7. GESCHIEDENIS NEDERLANDSE DOOPSGEZINDEN 19E EEUW

7.1. ALGEMEEN

7.2. DOOPSGEZINDEN TOT CA. 1900

- 793 Hertzler, J.R., 'English Baptists interpret continental Mennonites in the early nineteenth century', in *MQR* 54(1980) 42-52. Behandelt de visie van William Henry Angas en William Ward (rapporteurs van de Baptist Missionary Society) op de Nederlandse doopsgezinden ca. 1820-30.

7.2.1. PERSONEN

- 794 Elzinga, G. en T. Hoekema, *Joost Hiddes Halbertsma (1789-1869). Leven en werk* (Leeuwarden, 1989). Tentoonstellingscatalogus over leven en werk, Fries Museum, Leeuwarden 9 december 1989 - 28 januari 1990.
- 795 Forma, H., 'Lijst van werken van Samuel Muller', in *Theologie in de UBA* (zie nr. 20) 157-92. Persoonsbibliografie van Muller (1785-1875), predikant te Zutphen, Zaandam-Oostzijde en Amsterdam, hoogleraar aan het Seminarium en oprichter ADS.
- 796 Groot, A. de, 'Honderd jaar geleden stierf Christiaan Sepp', in *Kerktijd. Contactblad van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis* 2/2 (1990) 12-18.
- 797 Hoekema, A.G., 'Pieter Jansz (1820-1904), first Mennonite missionary to Java', in *MQR* 52(1978) 58-76.
- 798 Hoekema, A.G., "'De tijd is vervuld". Opmerkingen over een konflikt met de overheid door een onschuldig traktaatje van Pieter Jansz', in *DB* 2(1976) 144-59.
- 799 Hoekema, A.G., 'H.C. Klinkert, zendeling, journalist, bijbelvertaler, taalkundige', in *DJ* 83(1989) 40-51. Behandelt leven en werk van Klinkert (1829-1913), bekend door o.m. zijn Maleisische bijbelvertaling.
- 800 Hoekema, C.P., e.a., eds., *Eekhoff en zijn werk. Leven en werken van Wopke Eekhoff (1809-1880), stadsarchivaris van en boekhandelaar in Leeuwarden* (Leeuwarden, 1980). Bevat op p. 94-96 een bibliografie van zijn geschriften.
- 801 Hoekema, C.P., 'Joost Hiddes Halbertsma (1789-1869); gevangene te Deventer', in *Overijsselse Historische Bijdragen* 104(1989) 141-51.
- 802 Hoekema, C.P., 'Taspraak by de iepening fan 'e útstalling 'Joost Hiddes Halbertsma (1789-1869)' op freed 8 desimber 1969 de middeis om 4 oere yn it Frysk Museum te Ljouwert', in *Lyts Frisia* jan-mrt (1990) 8-11.
- 803 Hoekema, T.B. ed., 'J.H. Halbertsma's Biografie van Deventer', in *Overijsselse Historische Bijdragen* 104(1989) 153-63. Teksteditie van een handschrift met (nurkse) karaktertekeningen van de (ook doperse) Deventenaren.
- 804 Laurensen, L., 'Jan de Liefde in Zutphen' (Zutphen, 1990; typoscript).
- 805 Roep, Th.B., 'Ds Hermannus de Boer "De voorzienigheid boven het IJ"', in *DB* 10(1984) 89-105. Behandelt leven en werk van De Boer, sedert 1863 predikant te Alkmaar.

- 806 Roep, Th.B., *Gelukkig door werken. Een portret van C.W. Bruinvis (1829-1922): doopsgezind, liberaal, bouwkundig tekenaar, steendrukker, apotheker, redacteur, verzekeringsagent, raadslid, wethouder, museum-directeur, archivaris, geschiedschrijver te Alkmaar* (Alkmaar, 1990 [= *Periodiek van de historische vereniging Oud Alkmaar* (1925) 19/4(1990)]).
- 807 Stouten, H., 'Maria Aletta Hulshoff (1781-1846), dweepster of idealiste?', in *Literatuur. Tijdschrift over Nederlandse letterkunde* 1(1984) 72-79.
- 808 Woude, D.M. van der, 'Uit het leven van Ds. P.H. Veen', in *DJ* 69(1975) 35-40. Over Pieter Hendriks Veen (1802-1896), predikant te Bovenknijpe (1832-1877).
- 809 Zilverberg, S.B.J., 'Dr. D. Harting, een man van betekenis in negentiende-eeuws Enkhuizen', in *Steevast. Jaaruitgave van de vereniging 'Oud-Enkhuizen'* (1980), 4-10. Behandelt leven en werk van de theoloog/journalist Harting, medeoprichter van de *Doopsgezinde Bijdragen*.

7.2.2. PLAATSELIJKE GESCHIEDENIS

- 810 Bangma, J., 'Honderd jaar Doopsgezinde Kerk Wolvega. 1875-1975' (Wolvega, 1975; typoscript).
- 811 Broer, A.L., *Honderd jaar Doopsgezind Hilversum* (Hilversum, [1978]).
- 812 Burg, P. van der, 'Van Groninger Oude Vlamingen en de Afscheiding in Ulrum en Houwerzijl' (doctoraalscriptie geschiedenis RU Groningen, 1983).
- 813 Erdsieck, J., 'Geloven zonder confessie. De geschiedenis van de Doopsgezinde Gemeente te Zwolle van 1795-1942' (Zwolle, 1991; typoscript).
- 814 Groenveld, S. *Vrij in het christelijk geloven. De opkomst van het vrijzinnig protestantisme in de Haarlemmermeer omstreeks 1890* (Hoofddorp, 1990).
- 815 Oenema, K., *160 jaar Doopsgezinde Gemeente Tjalleberd* (s.l., 1978).
- 816 Postma, J.S., *De Fryske Minnisten en harren Sossieteit* (Franeker, 1980). Behandelt de geschiedenis der doopsgezinden in Friesland in de 19e en 20e eeuw.
- 817 Verkade, M.A., 'Verspreide archiefvondsten met betrekking tot de Doopsgezinden in de Zaanstreek, alsmede notities uit de windboeken van C. Honigh Czn.' (s.l., s.a.). Gestencilde heruitgave van een viertal artikelen uit het gemeenteblad van de Doopsgezinde Gemeente van Koog en Zaandijk.
- 818 Verkade, M.A., 'Enige gegevens over de geschiedenis van de Doopsgezinde Gemeente te Koog en Zaandijk (1845-1869) uit de windboeken van Cornelis Honig Cz.', in *DB* 14(1988) 145-52. Behandelt (de familie) Honig, eigenaar van vele windmolens, en de door hem in de vermaning gehoorde preken.
- 819 Wintle, M., *Zeeland and the Churches. Religion and Society in the Province of Zeeland (Netherlands) in the Nineteenth Century* (Middelburg, 1989). Bevat ook gegevens over de doopsgezinden.

7.2.3. INSTELLINGEN/VERENIGINGEN

- 820 'E.T.E.B.O.N. 1814-1989', in *DB* 15(1989), portfolio tussen p. 160-61. Serie foto's over het studentengezelschap 'Eigen Tabak En Bollen Om Niet'.
- 821 Haan, S. de, 'Iets over de samenwerking tussen de Friese en de Algemene Doopsgezinde Sociëteit in de eerste helft van de negentiende eeuw en de voorgeschiedenis daarvan', in *It Beaken. Tiidskrift fan de Fryske Akademy* 37(1975).
- 822 Haan, S. de, *Inventaris van het Archief van de Friesche Doopsgezinde Sociëteit* (Leeuwarden, 1975).
- 823 Hoekema, C.P., 'De Doopsgezinde Scholen te Haarlem 1782-1958', in *DB* 8(1982) 48-64.
- 824 Klooster, G. ten, 'De "Zwolsche Vereniging". Aspecten van ruim een eeuw doopsgezind nomadenleven', in *DJ* 79(1985) 53-62.
- 825 Klooster, G. ten, 'De Zwolsche Vereniging. Aspecten van ruim een eeuw doopsgezind nomadenleven, 1858-1965' (proponentsscriptie Dg. Sem. Amsterdam, 1990).
- 826 Knipscheer, L.D.G., '150 jaar sociëteit van Doopsgezinde Gemeenten in Gronigen, Drente en Oost-Friesland. Vanwaar en waarheen?', in *DJ* 71(1977) 15-21.
- 827 Verheus, S.L., 'Markante trekken van de Doopsgezinde Bijdragen (1861-1919)', in *DJ* 70(1976) 18-31. Samenvatting van de geschiedenis van de *DB* en een opsomming van de niet-historische artikelen: theologische 'hot-items' in de negentiende eeuw.
- 828 Vis, S.A., 'De A.D.S. 175 jaar', in *DJ* 80(1986) 24-32.
- 829 Welcker, J.M., 'Een eeuw Doopsgezinde Kweekschool, 1811-1914', in *DB* 11(1985) 44-86. Vervolg in: *DB* 14(1988) 11-54 (zie nr. 956).

7.2.4. CULTUURGESCHIEDENIS

- 830 Bodt, S. de, 'Hendrik Willem Mesdag en Brussel', in *OH* 95(1981) 59-87.
- 831 Broer, A.L., 'Onze negentiende-eeuwse kerkgebouwen', in *DJ* 70(1976) 48-58.
- 832 Falize, J.J., 'De neoklassieke preekstoel in de doopsgezinde kerk te Sappemeer', in *Groninger Kerken* 1(1984) 93.
- 833 Kooger, G., 'Katten Kabinet geopend', in *Ons Amsterdam* 42(1990) 331-33. Behandelt o.m. het pand Herengracht 497, dat in 1885 gekocht werd door Pieter van Eeghen.
- 834 Kraan, J.H., 'De particuliere kunstverzameling van H.W. Mesdag', in *OH* 104(1990) 305-27.
- 835 Noordegraaf, J., 'De Maatschappij en haar grammatici', in *NTg* 68(1975) 121-124. Behandelt kort de geschiedenis van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en o.a. de rol van Matthijs Siegenbeek (zie ook nr. 837).
- 836 Offenbergh, A.K., 'Een doopsgezinde leraar, de Babylonische Talmoed en de Bibliotheca Rosenthaliana', in *Theologie in de UBA* (zie nr. 20), 149-56. Behandelt o.a. de collectie judaica van de Haarlemse leraar en gerenommeerd taal- en letterkundige Abraham de Vries (1773-1862).

- 837 Woude, P. van der, 'De "Maatschappij" en haar grammatici (2)', in *NTg* 68(1975) 410-14. Zie eerder nr. 835.

7.2.5. OVERIGE ASPECTEN

- 838 Clerq, W. de, *Woelige weken; november-december 1813* (Amsterdam, 1988). Teksteditie van dagboekfragmenten over het einde van de Franse tijd, bezorgd door W.A. de Clerq, in de Griffioenreeks.
- 839 Shenk, W.R., 'Mission and Politics in the nineteenth century: Pieter Jansz' tract on Dutch Colonial Policy', in *MQR* 54(1980) 83-104.

8. GESCHIEDENIS NEDERLANDSE DOOPSGEZINDEN 20E EEUW

8.1. ALGEMEEN

- 840 Visser, D., 'De viering van 450 jaar Doperdom in Nederland', in *DB* 7(1981) 96-108. Biedt een overzicht van alle herdenkingsmanifestaties, in dat kader verschenen publicaties en berichtgeving in de media.

8.2. DOOPSGEZINDEN CA. 1900 TOT HEDEN

Heusden, M. van, zie: Kroniek.

- 841 'Kroniek', in *DJ* 69(1975) 55-57; 70(1976) 66-67; 71(1977) 80-81; 72(1978) 75-77; 73(1979) 81-83; 74(1980) 83-86; 75(1981) 62-65; 76(1982) 83-86; 77(1983) 48-51; 78(1984) 79-82; 79(1985) 63-69; 80(1986) 71-80; 81(1987) 42-56; 82(1988) 49-62. Chronologisch overzicht van gebeurtenissen in de Broederschap uit het voorafgaande jaar. Van 74(1980) tot 79(1985) samengesteld door M. van Heusden; daarna door de redactie van *DJ*. Zie voor het vervolg na 1988 onder Laurensse, L.
- 842 Laurensse, L., 'Een jaar doopsgezind leven', in *DJ* 83(1989) 52-62; 84(1990) 32-38; 85(1991) 37-43. Rubrieksgewijs geordende kroniek over het voorafgaande jaar.
- 843 Wethmar, H., 'Gemeenteleven en instellingen. Ontwikkelingen in de 20ste eeuw', in *Wederdopers, menisten, doopsgezinden* (zie nr. 144) 240-77.

8.2.1. PERSONEN

- 844 Bakker, A.H.A., 'Herinnering aan A.K. Kuiper', in *DJ* 72(1978) 16-19.
- 845 Bergsma, W. en S. Zijlstra, 'Interview met A. Hamilton. De radicale Reformatie eindelijk in een breder kader', in *DB* 14(1988) 179-81.
- 846 Boonstra, T., 'Een strijdbare vrijzinnige: herinnering aan Jan IJntema. 16 mei 1894 13 juni 1944', in *DJ* 76(1982) 21-23.
- 847 Borren, E., 'Sara Elisabeth Doyer. 1 juli 1897 - 8 maart 1974', in *DJ* 69(1975) 12-14.
- 848 Broer, A.L., 'Elza Franken-Liefrinck. 13 september 1899 - 15 oktober 1982', in *DJ* 77(1983) 15-16.
- 849 Broer, A.L., 'Herinneringen aan Ds. R.J. de Stoppelaar (1871-1944)', in *DJ* 82(1988) 11-13.
- 850 Brüsewitz, C.F., 'Jacobus ten Doornkaat Koolman (1889-1978)', in *DB* 5(1979) 119-20. Bevat ook een bibliografie.
- 851 Brüsewitz, C.F., 'Bouwe Pieter de Vries. 31 mei 1893 - 24 juli 1978', in *DJ* 73(1979) 18-20.
- 852 Brüsewitz, C.F., 'In memoriam Hendrik Wiebes Meihuizen. 29 augustus 1906 - 26 november 1983', in *DJ* 79(1985) 13-14.
- 853 Dierdorp, S.C., 'Johannes Arnoldus Antonius Meyer (26-9-1913 - 30-9-1977)', in *DJ* 72(1978) 10-11.

- 854 Dijkema, P.A., 'Een welbesteed predikantenleven: Ds. F. Dijkema (1877-1944)', in *DJ* 73(1979) 24-27.
- 855 Fast, H., 'Jacobus ten Doornkaat-Koolman, 1889-1978', in *MG* 36(1979) 106-10. Bevat ook een bibliografie van zijn geschriften.
- 856 Fast, H., 'Albert Fredrik Mellink (1916-1987)', in *MG* 45(1988) 121-22.
- 857 Franssen, P., 'Piet Visser: Eenhoorns hebben natuúrlijk niet bestaan', in *Literatuur. Tijdschrift over Nederlandse letterkunde* 7(1990) 291-96. Interview.
- 858 Gaaikema, M.J.J., 'In memoriam Martha Stevens-Knot. 18 februari 1916 - 7 oktober 1983', in *DJ* 78(1984) 17-18.
- 859 Gaaikema, S., ed., *De preken van mijn moeder, Tilly Gaaikema-Paul* (Baarn, 1983-84). Teksteditie van preken gehouden te Uithuizen en Zijldijk.
- 860 Gilse, A.G. van, 'Willem Mesdag. 9 april 1896 - 7 november 1975', in *DJ* 70(1976) 10-11.
- 861 Gilse, A.G. van, 'Trijntje Blanksma-van der Zwaag. 20 nov. 1923 - 28 juni 1978', in *DJ* 73(1979) 13-15.
- 862 Golterman, W.F., 'Johannes Petrus Matthijssen. 3 augustus 1924 - 26 oktober 1978', in *DJ* 73(1979) 21-23.
- 863 Gooszen, S., 'In memoriam Wilhelmina Cornelia Jolles (15 augustus 1896 - 28 december 1979)', in *DJ* 75(1981) 8-10.
- 864 Hilverda, J.W., 'Anna Jacoba Meerdink-van den Ban. 16 mei 1899 - 13 augustus 1974', in *DJ* 69(1975) 15-16.
- 865 Hoekema, A.G., 'In memoriam Lieuw Koopmans (19 juli 1928 - 18 september 1989)', in *DJ* 84(1990) 12-13.
- 866 Hoekema, C.P., 'Hendrik Jans de Wilde (13 augustus 1909 - 25 maart 1977)', in *DJ* 72(1978) 12-14.
- 867 Hoekema, C.P., 'Simon Martinus Anton Daalder. Colmschate 16 september 1905 - Bathmen 11 januari 1981', in *DJ* 76(1982) 11-13.
- 868 Homan, B.K., 'Barthold Hendrik Rudolphi. 6 januari 1870 - 2 februari 1945', in *DJ* 77(1983) 17-19.
- 869 Hylkema, O.T., 'Herinneringen aan Professor Dr. Johan Gerrit Appeldoorn. 12 november 1862 - 7 februari 1945', in *DJ* 78(1984) 19-21.
- 870 'In memoriam Onno Louis van der Veen (23 juni 1899 - 16 januari 1989)', in *DJ* 84(1990) 11.
- 871 Jacobszoon, J.P., 'Jacob Pieter Jacobszoon. 14 september 1925 - 12 september 1983. Woorden van J.P. Jacobszoon', in *DJ* 78(1984) 11-12.
- 872 Klooster, G. ten, 'In memoriam Andries Hermannus Swerms. 9 mei 1922 - 8 juli 1988', in *DJ* 83(1989) 12-13.
- 873 Knipscheer, J.P.J., 'Jan Oldekamp. 2 november 1921 - 30 augustus 1976', in *DJ* 71(1976) 13-14.
- 874 Knipscheer, L.D.G., 'In memoriam Gerardus Martinus Kusters. 30 september 1907 - 19 juli 1984', in *DJ* 79(1985) 16-17.
- 875 Kusters, G.M., 'In memoriam Hendrika Gezina Zijlstra (21 juli 1895 - 2 maart 1977)', in *DJ* 72(1978) 8-9.
- 876 Lange, J., 'In memoriam Jannetje Luyt', in *DJ* 85(1991) 10-11.
- 877 Laurensse, L., 'In memoriam Hilda Alida Schiere-Leyns. 21 september 1920 - 22 februari 1979', in *DJ* 74(1980) 9-11.

- 878 Laurensse, L., 'In memoriam Simon Cornelis Dierdorp. 17 febr. 1915 - 23 juni 1988', in *DJ* 83(1989) 10-11.
- 879 Laurensse, L., 'In memoriam Leendert Desiderius Gerardus Knipscheer (17 juli 1903 - 4 februari 1989)', in *DJ* 84(1990) 9-11.
- 880 'Ludo ten Cate, de dodelijke genealoog', in *Documentatieblad Nederland en de Tweede Wereldoorlog* 15(1990) 353.
- 881 Luikinga, H., 'Jan Knot. 18 december 1917 - 27 januari 1980', in *DJ* 75(1981) 11-13.
- 882 Meihuizen, H.W., 'Mr. Herman Craandijk. 12 januari 1897 - 27 mei 1976', in *DJ* 71(1977) 11-12.
- 883 Meihuizen, H.W., 'In memoriam Gerrit Johannes Wilhelmus den Herder. 16 maart 1906 - 19 december 1980', in *DJ* 76(1982) 9-10.
- 884 Meihuizen, H.W., 'Johannes Eelke Tuininga. 26 november 1908 - 23 januari 1981', in *DJ* 76(1982) 14-15.
- 885 Mellink, A.F., 'Karel Vos (1874-1926). Zijn betekenis voor de doperse geschiedschrijving', in *DB* 2(1976) 81-90.
- 886 Meulen, M. van der, 'Een markante persoonlijkheid: Ds. Marc Leonard Deenik. 9 Dec. 1865 - 4. Aug. 1947', in *DJ* 74(1980) 15-18.
- 887 Nooter, J., 'In memoriam Oepke Trinus Hylkema (18 juni 1902- 7 november 1988)', in *DJ* 84(1990) 7-8.
- 888 Nijman-Boelhouwer, D., *Ds. Frits Kuiper, uitzicht op een messiaans communisme* (Oosterbeek, 1987).
- 889 Oosterbaan, A., 'Anthoon Johan Koejemans. 20 april 1903 - 14 juni 1982', in *DJ* 77(1983) 12-14.
- 890 Sipkema, J.W., 'In memoriam Bartholomeus Dufour. 24 oktober 1903 - 16 mei 1976', in *DJ* 71(1977) 8-10.
- 891 Sipkema, J.W., 'Tine Geertruida Siccama (28 januari 1915 - 4 mei 1990)', in *DJ* 85(1991) 15-16.
- 892 Sluis, A.J. van der, 'Herinneringen aan Johan Pieter Huijbert Grootes. 3 februari 1908 - 18 februari 1946', in *DJ* 79(1985) 18-19.
- 893 Snaayer, A.J., 'In memoriam Paulus Johan Lugt. 13 september 1916 - 14 april 1982', in *DJ* 77(1983) 9-11.
- 894 Stenvers-de Boer, B., 'In memoriam Mies de Boer (1907-1990)', in *DJ* 85(1991) 12-14.
- 895 Straten, E. van, 'In memoriam Cornelis Poulis Inja', in *DJ* 85(1991) 7-9.
- 896 Stubbe, M.C., 'In memoriam Marije Oosters-Londo. 30 maart 1935 - 15 november 1983', in *DJ* 79(1985) 11-12.
- 897 Stuurman, A., 'Een trouw en actief pastor: Ds. F. ten Cate (18 september 1878 - 10 juni 1945)', in *DJ* 75(1981) 17-21.
- 898 Tonnis, W., 'Arnold Coenraad Anton Kühn (15-10-1928 - 20-05-1980)', in *DJ* 75(1981) 14-16.
- 899 Tuininga, J.E., 'Twaalf jaar predikant van de Nederlandse kerk te Londen', in *DJ* 69(1975) 52-54. Herinneringen van J.E. Tuininga aan zijn predikantschap van Austin Friars.
- 900 Veer, Th. van der, 'In Memoriam Sipke Inne van der Meulen. 20 oktober 1889 - 8 juni 1975', in *DJ* 70(1976) 7-9.

- 901 Veer, Th. van der, 'Johanna Maria Eelman. 8 februari 1894 - 15 juli 1978', in *DJ* 73(1979) 16-17.
- 902 Veer, Th. van der, 'Klaas Tamme Gorter. 6 december 1911 - 17 mei 1979', in *DJ* 74(1980) 12-14.
- 903 Veer, Th. van der, 'Johannes Meerburg Snarenburg. 8 oktober 1912 - 22 februari 1981', in *DJ* 76(1982) 16-17.
- 904 Verheus, S.L., 'Hendrik Wiebes Meihuizen', in *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde 1984-1985* (Leiden 1986). Bevat ook een lijst van zijn belangrijkste geschriften.
- 905 Verheus, S.L., 'In memoriam Cornelis Leguyt. 3 augustus 1921 - 19 augustus 1988', in *DJ* 83(1989) 14-15.
- 906 Vis, S.A., 'In memoriam Adophina Henriëtte Annette Bakker. Hoorn, 27 juli 1907 - Middelburg, 8 oktober 1983', in *DJ* 78(1984) 13-16.
- 907 Visser, D. & W.H. Kuipers, 'Interview met Theun de Vries. Doperdom als radicale inspiratie', in *DB* 4(1978) 82-87.
- 908 Voolstra, S. e.a., 'H.W. Meihuizen - een Galenist onder de Mennisten', in *DB* 3(1977) 50-55. Interview.
- 909 Voolstra, S., 'Een Franciskist onder de Mennisten?', in *Theologie in de UBA* (zie nr. 144) 134-37. Een portret van S.L. Verheus.
- 910 Voolstra, S. en D. Visser, 'Interview met A.F. Mellink. De verworvenheden van het Doperdom zullen een rol blijven spelen', in *DB* 10(1984) 70-76.
- 911 Voolstra, S. en D. Visser, 'Interview met J.A. Oosterbaan. Over het wezen en de toekomst van de Doopsgezinde Gemeente', in *DB* 11(1985) 166-70.
- 912 Voolstra S. en D. Visser, 'Interview met I.B. Horst. 'Wie kerkgeschiedenis schrijft moet weten wat de kerk is'. De doperse traditie als levende traditie', in *DB* 12-13(1986-1987) 284-88.
- 913 Wethmar, H., 'In memoriam Pieter Jacobus van Schayck (6 mei 1923 - 8 november 1986)', in *DJ* 82(1988) 14-16.
- 914 Wieringa, J., 'In memoriam Johannes Matthias Leendertz. 28 november 1885 - 24 november 1977', in *DJ* 73(1979) 9-12.
- 915 Wieringa, J., 'Theodorus van Veen. 24 maart 1915 - 5 augustus 1981', in *DJ* 76(1982) 18-20.
- 916 Witteveen, H.J., 'In memoriam Margaretha Catharina Schepman (23 augustus 1919 - 28 maart 1990)', in *DJ* 85(1991) 17-18.
- 917 Woelinga, H.D., 'In memoriam Frits Kuiper. 7 december 1898 - 7 maart 1974', in *DJ* 69(1975) 7-12. Bevat ook een bibliografie van zijn geschriften.
- 918 Woelinga, H.D., 'De theologie van Frits Kuiper', in *DB* 3(1977) 21-32.
- 919 Woelinga, H.D., 'In memoriam Willem Frederik Golterman (14 juni 1898- 28 juli 1990)', in *DJ* 85(1991) 19-22.
- 920 Wouda, J., 'In memoriam Tsjerk Jelsma (14 augustus 1924 - 7 juli 1990)', in *DJ* 85(1991) 23-24.
- 921 Wijk, K. van der, 'In memoriam Pieter Jans Smidts (31 juli 1897 - 30 september 1989)', in *DJ* 84(1990) 14-16.
- 922 Zeeuw, R. de, 'In memoriam Gerrit Hendrik Rahusen. 15 augustus 1905 - 5 juli 1984', in *DJ* 79(1985) 15.
- 923 Zeeuw, R. de, 'In memoriam Jelle P. Keunig. 1 juni 1916 - 2 maart 1987', in *DJ* 82(1988) 19-21.

- 924 Zuidema, J.W., 'In memoriam Sara Gooszen. 12 juni 1902 - 28 januari 1987', in *DJ* 82(1988) 17-18.
- 925 Zwartendijk, A., 'In memoriam Hendrik Luikinga. 11 oktober 1916 - 23 augustus 1987', in *DJ* 82(1988) 22-23.

8.2.2. PLAATSELIJKE GESCHIEDENIS

- 926 *Beknopte geschiedenis van de doopsgezinden in Edam en hun vermaning* (Edam, 1988).
- 927 Boiten-Du Rieu, J.G., 'Kanttekeningen bij een kerk in de marge: Oudezijds 100', in *DJ* 75(1981) 50-55. Over vluchtelingen- en migrantenopvang in de Kapel van Sint Joris te Amsterdam.
- 928 Borren, E., 'Buiten je zelf durven raken. Balans van tien jaar samenwerking in Deventer', in *DJ* 81(1987) 13-21.
- 929 Folkertsma, A.B., 'It Menniste Skil', in *DJ* 81(1987) 39-41. Over het doopsgezinde verzorgingstehuis te Bolsward.
- 930 Hiele, G.J.J. van, *Driekwart eeuw doopsgezinde gemeente Bussum-Naarden ca. 1915-1990* ([Bussum, 1990]).
- 931 Hoop, J. de. *Fytshok prakkesaasjes om en by de fermanje te Damwâld 1900-1950* (s.l., 1982). Betreft jeugdherinneringen rond de doopsgezinde kerk te Damwoude.
- 932 Overweel, L., 'Een nieuwe kerk in Meppel', in *DJ* 83(1989) 22-23.
- 933 *Programma van een OPEN Geloofsgemeenschap: de Doopsgezinde en Remonstrantse Gemeente te Den Haag* ([’s-Gravenhage], 1986).
- 934 Seijst, D.H. van, 'Een nieuwe Vermaning voor Den IJp-Landsmeer', in *DJ* 84(1990) 17-20.

8.2.3. INSTELLINGEN/VERENIGINGEN, ETC.

- 935 Breeuwer, P., 'ELFREGI - 60 jaar!', in *DJ* 84(1990), 26-31. Behandelt het jeugd- en kampwerk te Elspeet, FREDeshiem en Glethoorn.
- 936 Brüsewitz, J., 'Zestig jaren doopsgezind kampleven. Een herdenking?', in *DJ* 74(1980) 53-57.
- 937 Buys, H. e.a., eds., *50 jaar Westhill Doopsgezinde Gemeente Aalsmeer 1922-1977* ([Aalsmeer, 1977]). Behandelt het jeugdwerk en het zondagsschoolonderwijs.
- 938 'Dertig jaar Doopsgezinde Jeugdcentrale', in *DJ* 76(1982) 45-55.
- 939 *Doopsgezind Broederschapshuis Elspeet 1925-1975* (s.l., [1975]). Fotoreportage met korte schetsen over de historie.
- 940 Fast, H., 'Was ist die CUDAN?', in *MG* 39(1982) 110-12.
- 941 Gulmans, J., "'Elspeet" 60 jaar een beetje integratie, een beetje vorming', in *DJ* 79(1985) 34-38.
- 942 Kater, G., 'Veertig jaar Doopsgezinde Vredesgroep', in *DJ* 80(1986) 38-46.
- 943 Knipscheer, L.D.G., 'Vijftig jaren "Schoorl"', in *DJ* 76(1982) 34-44. Over het broederschapshuis aldaar.

- 944 Koopmans, L., 'Vijfentwintig jaar Doopsgezinde Zendingsraad (1957-1982)', in *DJ* 76(1982) 56-68.
- 945 Krahn, C., 'A Renaissance in Dutch Anabaptist Research', in *ML* 31/1 (1976) 26. Over de oprichting van de Doopsgezinde Historische Kring en de *Doopsgezinde Bijdragen*.
- 946 Laurensen-van der Meulen, L.A., 'De 25 jaren van de Landelijke Federatie van Doopsgezinde Zusters 1952-1977', in *DJ* 71(1977) 47-51.
- 947 Meihuizen, H.W., 'Vijftig jaar A.N.D.P.V.', in *DJ* 72(1978) 20-35. Behandelt de Algemene Nederlandse Doopsgezinde Predikanten Vereniging, gericht op o.a. verdieping en nascholing.
- 948 Mud, R., 'Een halve eeuw Doopsgezinde Jongeren Bond (1928-1978)', in *DJ* 72(1978) 46-52.
- 949 Nijdam, C. e.a., 'Een bewogen beweging 1971-1977', in *DJ* 71(1977) 31-46. Behandelt de Gemeentedagbeweging, de Elspeetse Vereniging en de Gemeenschap voor Doopsgezind Broederschapswerk.
- 950 Roep, Th.B., 'De geschiedenis van de doopsgezinde kring "Hans de Ries" te Alkmaar (1906-1976)' (Alkmaar, 1977; typoscript).
- 951 40 Jaar *Dopers en Dwars* (Amersfoort, 1986). Over de Doopsgezinde Vredesgroep.
- 952 Verheus, S.L., 'Een halve eeuw Fredeshiem (1929-1979)', in *DJ* 73(1979) 48-54.
- 953 Verheus, S.L., 'Stemmen uit de Doopsgezinde Broederschap (1952-1963) + register', in *DB* 8(1982) 88-95. Beknopt overzicht van de inhoud van het gelijknamige tijdschrift.
- 954 Verheus, S.L., 'Tien jaar Doopsgezinde Historische Kring 1974 - 23 maart - 1984', in *DJ* 79(1985) 39-46.
- 955 *Vijftig jaar werken met jeugd en jongeren* (Kollum, 1978). Bundel artikelen van A. Dekker-Vogel, H.B. Kossen, H.P.H. Plevier, A. Rijks-Callenbach, M. Tuinman en M.F. Wethmar over jeugdwerk.
- 956 Welcker, J.M., 'De Doopsgezinde Kweekschool tot 1940', in *DB* 14(1988) 11-54. Vervolg van het artikel in *DB* 11(1985) 44-86 (zie nr. 829).
- 957 Wilde-Mulder, M.C. de, 'Bij de 75ste jaargang van ons Doopsgezind Jaarboekje', in *DJ* 75(1981) 22-26.
- 958 Zeeuw, R. de, 'De vlucht van Bijzondere Noden', in *DJ* 81(1987) 22-32; als: 'The Course of Special Needs', in *ML* 44(1989) 21-24.
- 959 *Zestig jaar DJB* ([Amsterdam], 1988). Bundel artikelen over de Doopsgezinde Jongeren Bond.

8.2.4. CULTUURGESCHIEDENIS

- 960 Bakker, B. e.a., eds., *De verzameling Van Eeghen. Amsterdamse tekeningen 1600-1950* (Amsterdam/Zwolle, 1988). Rijk geïllustreerde en gedocumenteerde catalogus van de topografische verzameling van Mr. Chr.P. van Eeghen.

8.2.5. OVERIGE ASPECTEN

- 961 Brüsewitz, C.F., 'Hulpwerk als thema van het Doopsgezind Wereldcongres', in *DB* 9(1983) 27-33. Behandelt de hulp die in deze eeuw door de Algemene Commissie voor Buitenlandse Noden verstrekt werd.
- 962 Brussee-van der Zee, E.I.T., 'De doopsgezinde broederschap en het nationaal-socialisme in de jaren 1933-1945' (doctoraalscriptie theologie Uv Amsterdam, 1985).
- 963 Brussee-van der Zee, E.I.T., 'De Doopsgezinde Broederschap en het nationaal-socialisme, 1933-1940', in *DB* 12(1984) 118-29.
- 964 E. Daalder, 'Vier en twintig jaren verslaafdenzorg', in *DJ* 77(1983) 36-39. Over alcohol- en drugsverslaving.
- 965 Siersma, J. (secr.), 'Doopsgezinden en het IKV. Eindrapport betreffende de discussie binnen de doopsgezinde broederschap over het IKV naar aanleiding van de brochure "Met de moed der wanhoop"' (Amsterdam, 1983; typoscript).
- 966 Wethmar, H., 'Vragen en studies rond de positie van de predikant in onze broederschap. Lezing gehouden voor de Algemene Nederlandse Predikanten Vereniging, op 8 april 1975' (Amsterdam, 1975; typoscript).
- 967 Wilde-Mulder, M.C. de, 'Vijf en zeventig jaar de vrouw in het "wondere ambt"', in *DJ* 80(1986). Naar aanleiding van de indiensttreding van Annie Zernike te Bovenknijpe op 5 november 1911.

REGISTER

Het register bestaat uit: I. een auteurs- en II. een onderwerpsindex die vervolgens weer onderverdeeld is in a. een persoons-, b. een plaats- en c. een zaaknaamregister. Titels van boeken zijn alleen opgenomen (onder c.) wanneer het auteurschap onbekend c.q. niet zeker is. In de overige gevallen zij verwezen naar de desbetreffende persoonsnaam in index Ia. Het onderwerpsregister is niet gebaseerd op analyse van de inhoud, maar omvat alleen trefwoorden (of equivalenten daarvan) die direct aan de titelbeschrijving ontleend zijn.

I. auteursindex

Akkerman, F. 644	Blaupot ten Cate, W.E.M. 217
Alberda-van der Zijpp, T. 456, 514, 518	Blaauw, C. 534
Anslo, R. 607	Blei, K. 108
Atsma, L. 171	Blijdorp, L.W. 578
Augustijn, C. 289, 300, 301, 404, 405	Bodt, S. de 830
Baas, C. 577	Boeke, R. 211
Baergen, R. 36	Boelema, J. 757
Bailey, R.G. 532	Boer, B.P. de 723
Balke, W. 363, 364	Boer, K.P. de 212
Bakker, A.H.A. 95, 844	Boheemen, P. van 535
Bakker, A.H. 153	Boiten-Du Rieu, J.G. 927
Bakker, R. 960	Bonger, H. 505, 506
Bakker, W.J. de 55, 325	Boogman, J.C. 726
Bange, P. 314, 322	Boom, H. ten 284
Bangma, J. 810	Boon, J.G. 212a
Bangs, J.D. 352, 353	Boon, K.G. 536
Bank, J.H. van de 480	Boonstra, T. 846
Barret, S. 326	Border, R. 568
Baumann, J. 406	Borren, E. 847, 928
Beck, E. 256	Bosch, R.A. 727
Becker, J. 608	Bouman, P. 758
Bedouelle, G. 76	Bouterse, J. 38
Beechy, A. 37	Braekman, E.M. 366, 507
Bender, H.S. 407, 408	Braght, T.J. van 515-518
Berg, H.G. vom 107	Brandsma, J.A. 410
Berg, J. van den 725	Brecht, M. 537
Bergsma, W. 365, 409, 453, 481, 500-504, 558, 601, 845	Breeuwer, P. 935
Beukenhorst-Kamp, E. 609	Briët, C.P. 213
Biezen, J.M. van 533	Broer, A.L. 257-260, 579, 610, 811, 831, 848, 849
	Broers, P. 758
	Broos, P.B.J. 611, 759, 760

- Bruin, C.C. de 345, 367
 Bruijn, C. de 612, 613
 Bruyn Kops, C.J. de 761
 Brüsewitz, C.F. 109, 850-852, 961
 Brüsewitz, J. 39, 109, 110, 262, 570, 780-783, 936
 Brussee-van der Zee, E.I.T. 962, 963
 Buijnsters, P.J. 728, 729, 756, 762, 763
 Bunge, W. van 580, 708-710
 Burg, P. van der 812
 Buys, H. 937
 Cahill, L.S. 40
 Calvin, J. 41
 Cate, C.L. ten 214-217, 581, 582, 730, 784
 Clement, A. 614
 Clerq, W. de 838
 Clerq, W.A. de 838
 Coggins, J.M. 569
 Coggins, J.R. 21
 Colwell, J.E. 42
 Cornelius, C.A. 327
 Croiset van Uchelen, A.R.A. 554
 Cuperus, P.H. 164
 Daalder, E. 964
 Dalfsen, G.L. 698, 699
 Dam-Heringa, B. van 615, 616
 Dankbaar, W.F. 411, 441, 726
 Davis, K.R. 24
 Decavele, J. 22, 285
 Deken, A. 756
 Dekker, T.W. 154
 Dekker-Vogel, A. 955
 Dekker-Woltjer, M. 764
 Delforterie, C.W. 583
 Deppermann, K. 55, 302
 Diepen, A. van 617
 Dierdorp, S.C. 853
 Doedens, A. 737
 Doerksen, V.G. 43, 452
 Doormink-Hoogenraad, M.M. 156
 Douwes, T.A.E. 219
 Dudok van Heel, S.A.C. 221, 354, 538, 559, 618-620
 Duin, C. van 111
 Duits, H. 629
 Duke, A.C. 44, 301, 368, 496
 Dyck, C.J. 45, 46, 508, 519, 696, 711
 Dijk, J. van 157
 Dijkema, P.A. 854
 Dijstelberge, P. 607
 Dijkstra-van Bakelen, R. 765
 Eeghen, I.H. van 264, 520, 584, 585, 621, 622
 Eichler, M. 328
 Ekkart, R.E.O. 623
 Elderink, C. 730a
 Elzinga, G. 794
 Epp, A.R. 785
 Epp, G.K. 412, 413
 Erb, P.C. 47, 501, 788
 Erbkam, H.W. 48
 Erdtsieck, J. 813
 Erickson, V.O. 700
 Estep jr., W.R. 414
 Ewert Abrahams, E. 265
 Exalto, W. 415
 Eyl, E. 539
 Falize, J.J. 832
 Falkenburg, R. 624
 Farley, B.W. 41
 Fast, H. 96, 112, 118, 454, 856, 940
 Feitsma, F. 223
 Fix, A.C. 712-715
 Flines, G. de 766, 767
 Florie, J.K. 184
 Folkertsma, A.B. 929
 Fontaine Verwey, H. de la 286, 482, 483
 Forma, H. 795
 Foorthuis, W. 157
 Fortuyn Drooglever, J. 158, 266
 Foth, P.J. 113
 Fox, J. 225, 226
 Franssen, P. 857
 Fredericq, P. 22
 Friedmann, R. 143
 Friesen, A. 49, 50
 Friesen, J. 51
 Funk, H. 560
 Gaaikema, M.J.J. 858
 Gaaikema, S. 859

- Gastaldi, U. 52
 Geisberg, M. 540
 Gelderblom, A.J. 625, 626
 Gerlach, H. 53, 54
 George, T. 287, 416
 Gier, J. de 541
 Gilse, A.G. van 860, 861
 Giltay, J. 627
 Gleysteen, J. 7
 Goertz, A. 159
 Goertz, H-J. 24, 55-57, 114, 377, 417
 Golterman, W.F. 862
 Gooszen, S. 863
 Goudriaan, D.F. 243
 Greaves, R.L. 565
 Grislis, E. 58, 418-421
 Groenveld, S. 115, 116, 144, 628, 716, 722, 814
 Groot, A. de 717, 796
 Groot, B. 288
 Grootes, E.K. 276, 629-631, 661
 Gruys, J.A. 586, 632
 Gulmans, J. 941
 Gijswijt-Hofstra, M. 558
 Haan, J. den 276
 Haan, S. de 160, 821, 822
 Halbertsma, Tj. 227a
 Halsema, G. van 208
 Hamilton, A. 289, 290, 484-490, 542
 Harst, H. van der 775
 Hart, M.J. 't 161
 Hartkamp, M. 355
 Hayes, T.W. 491
 Hennig, M. 329
 Heringa, J.W. 228
 Hertzfeldt Kamprath, D. 422
 Hertzler, J.R. 793
 Heusden, M. van 841
 Hiele, G.J.J. van 423, 930
 Hielt Umble, J. 525
 Hillerbrand, H.J. 19, 59, 330
 Hilverda, J.W. 864
 Hirsch, P. 718
 Hoekema, A.G. 117, 797-799, 865
 Hoekema, C.P. 163, 164, 800-802, 823, 866, 867
 Hoekema, T.B. 794, 803
 Hofman, B. 165
 Hoffmann, M. 445
 Hollenbender-Schmitter, B. 587
 Homan, B.K. 868
 Honig, S. 166
 Hoop, J. de 931
 Hoop Scheffer, D. de 633
 Hoop Scheffer, J.G. de 185
 Hoorn, M.C. van 239a
 Hoorn, S.E. van 239a
 Hoover, A. 634
 Hoover, T.B. 97, 596
 Horst, I.B. 3, 8, 23, 55, 98, 99, 118, 119, 277, 297, 303-305, 369, 370, 424-428, 543, 570-572, 588, 593, 635, 786-787
 Höweler, C.A. 267
 Huisman, A. 146
 Huisman, J. 331
 Hullegie, G. 356
 Hulshoff, A.L. 167
 Hylkema, C.B. 701
 Hylkema, O.T. 869
 Irwin, J.L. 60, 291
 Isaak, H. 357
 Iserloh, E. 886
 Jacobszoon, J.P. 9, 120, 121, 180, 444, 731-733, 871
 Jansen, G. 637, 768
 Jansma, L.G. 306-308, 371-373
 Janssen, J.A.M.M. 18
 Jelsman, A.J. 332, 561
 Jelsma, T. 169
 Johnson, W.C. 492
 Johnston, C.A. 544
 Joldersma, H. 452
 Jong, A.F. de 278, 638
 Jonge, A.D. de 750, 751
 Jonge, H.J. de 677
 Jonker, W. 170
 Juist, N. 374
 Kater, G. 942
 Kauenhoven Janzen, R. 639
 Kaufman, G.D. 122

- Kaufman, S.A. 635
 Keeney, W. 429
 Keersmaekers, A.A. 640
 Keuning, H. 171
 Keuning, J.P. 268
 Keyes, G.S. 641, 642
 Keyser, M. 462, 545, 546, 643, 644
 Kingma, J. 644
 Kirchhoff, K-H. 333, 334
 Klaassen, W. 24, 25, 61-63, 118, 292, 430-432
 Klassen, A.J. 19
 Klassen, J. 562
 Klever, W.N.A. 589
 Klippenstein, L. 11
 Klock, J.J. 769
 Klooster, G. ten 824, 825, 872
 Knipscheer, J.P.J. 873
 Knipscheer, L.D.G. 826, 874, 943
 Koejemans, A.J. 64, 734
 Köhler, H-J. 348
 Kolakowski, L. 702
 Kooger, G. 833
 Koopmans, L. 944
 Koorn, S. 172-175, 198
 Kossen, H.B. 118, 123, 279, 955
 Kusters, G.M. 875
 Kraan, J.H. 834
 Krahm, C. 80, 147, 433, 945
 Krebber, M.A. 556, 570
 Kreider, A.F. 521, 522, 525
 Kreider, R. 523, 525
 Krol, J. 26
 Kruimel, H.L. 229
 Krijbolder, B.J.J. 230
 Kubnich, H. 335
 Kühler, W.J. 293, 719
 Kuiper, W. 176
 Kuipers, W.H. 125, 126, 336, 434, 907
 Kuipers-Postma, J.F. 125
 Kuratsuka, T. 337
 Lancée, J.A.L. 493
 Lamboo, A. 280
 Lange, J. 876
 Laubach, E. 338
 Laurence, L. 118, 127, 128, 804, 842, 877-879
 Laurence-van der Meulen, L.A. 946
 Leeuw, R. de 177
 Leeuwen, M. van 178
 Leeuwenberg, H.L.Ph. 789
 Leutscher, I.H. 233a
 Ley, R. van der 233
 Lichdi, D.G. 65
 Liechty, D. 375
 Liechty, J. 525
 Lienhard, M. 66, 507
 Lindberg, C. 24
 Loesch, J.R. 435
 Loewen, E. 770
 Loewen, H. 412, 436
 Loo, H. van 234
 Lopik, T. van 724
 Lowry, J.W. 524, 525, 735
 Luikinga, H. 881
 Maas, W.J. 736, 752
 Machiels, J. 294
 Malherbe, J. 235
 Mander, K. van 645
 Marchewski, W. 179
 Marr, M.L. 563
 Martin, D.D. 27, 437
 Mast, R.L. 438
 Mateboer, T. 339
 Matter, F.H. 267
 Meer, G. van der 771
 Meer, J. van der 181, 590
 Meer, P. van der 148
 Meeuwesse, K. 646
 Meihuizen, H.W. 28, 67, 129, 130, 295, 309, 376, 439, 440, 444, 882-884, 947
 Meihuizen, J. 236
 Meij-Tolsma, M. van der 647, 648
 Meinsma, K.O. 703
 Mellink, A.F. 29, 296, 310-312, 340, 341, 358, 359, 377-382, 467, 885
 Meulen, M. van der 886
 Middelhoven, P.J. 237
 Miedema, H. 649-652
 Mikron, M. 441

- Miller, J. 564
 Miller, L.A. 526
 Miller, M.E. 67
 Moore, J.A. 69
 Moss, J.D. 494, 495
 Mourik, A. van 653, 654
 Mout, N. 496
 Mud, R. 948
 Mullett, M.A. 70
 Mijnhardt, W.W. 772
 Nauta, D. 16
 Nielsen, C. 154, 182
 Nielsen, J.T. 131, 281
 Nissen, P.J.A. 313, 314, 342, 383-387, 591
 Noordegraaf, J. 835
 Nooter, J. 887
 Nijdam, C. 949
 Nijenhuis, W. 655
 Nijman-Boelhouwer, D. 888
 Oenema, K. 815
 Offenberg, A.K. 836
 Ogonowski, Z. 711
 Ollenburger, B.C. 71
 Onrust, G.J. 737, 738
 Oosterbaan, A. 889
 Oosterbaan, J.A. 30, 101, 149, 282, 739
 Oosterbaan-Lugt, R.C. 305
 Overweel, L. 932
 Oyer, J.S. 24, 523
 Ozment, S. 72
 Packull, W.O. 24, 31, 73, 293, 315-316, 528
 Pater, C.A. 317
 Penner, H. 74
 Penner, L. 697
 Perryck, J. 184
 Peschar, H. 185, 186
 Pettegree, A. 388
 Planque, F. 389
 Plenckers-Keyser, G.I. 656
 Plenert, W. 529
 Plevier, H.P.H. 955
 Po-chia Hsia, R. 343
 Postema, M.C. 442
 Postma, J.S. 187, 704, 740, 741, 816
 Prins, K.D. 189
 Quak, M. 742, 790-792
 Rademaker-Helfferich, B. 188-190
 Redekop, C. 132
 Reeken, E. 191
 Reimer-Blok, M.J. 390-393
 Reitsma, H. 773
 Rempel, J.D. 463
 Roep, Th.B. 192-194, 592, 602-604, 743, 753, 805, 806, 950
 Romijn, J.M. 195
 Roorda, P. 239
 Rott, J.G. 75
 Roussel, B. 17, 76
 Rümke-van Hoorn, M. 239a
 Rupp, I.D. 450
 Rijckens, R. 240
 Rijdt, R.J.A. te 657
 Rijks-Callenbach, A. 955
 Saito, G. 573
 Salomonson, J.W. 658
 Sante, J.W. van 744
 Satterwhite, J. 702
 Schaap-Jongens, M.C. 240a
 Schabaelje, J.Ph. 593, 594
 Schatborn, P. 659
 Schenkeveld-van der Dussen, M.A. 660-663
 Scherft, P. 574
 Schiere, J.J. 269
 Schrag, D. 77
 Schroeder, A.D. 443
 Schroeder, W. 443
 Schuckman, C.H. 664
 Schulten, P.G.G.M. 307
 Schutte, O. 196, 241, 242
 Schuytvlot, A.C. 270, 509, 665
 Schwartz, G. 666
 Schwartz, R. 497
 Séguenny, A. 17, 78, 79
 Seijst, D.H. van 934
 Shantz, D.H. 464
 Shenk, W.R. 46, 376, 839
 Siersma, J. 965
 Simoni, A.E.C. 498

- Simons, M. 444-456
 Sipkema, J.W. 890, 891
 Sittert, T.T. van 595
 Slee, J.C. van 720
 Sliggers, B.C. 243, 271
 Sluis, A.J. van der 892
 Smidts, P.J. 667
 Smit, C.G.M. 244
 Smit, F. 197, 754
 Smit, W.A.P. 541
 Smith, C.H. 80
 Snaayer, A.J. 893
 Snethlage, A. 213
 Snyder, A. 81, 102
 Soeting, A.G. 530
 Spaans, J. 394
 Spahr van der Hoek, J.J. 207
 Spiertz, M.G. 18
 Spies, M. 649, 668-671
 Springer, J. 457
 Springer, N.P. 19
 Sprunger, K.L. 525, 565
 Sprunger, M.S. 525
 Spijker, I. van 't 566
 Spijker, W. van 't 133, 395
 Stayer, J.M. 24, 32, 33, 72, 82, 293, 344, 360, 396, 468, 469
 Steenbeek, J.W. 625
 Stenvers-de Boer, B. 894
 Steur, A.G. van der 271
 Stouten, H. 807
 Straten, E. van 895
 Strenght, L. 672
 Stubbe, M.C. 896
 Studer, G.C. 575
 Stuurman, A. 897
 Stuurman, F.J. 246
 Stupperich, R. 327, 345-347
 Summers, J. 450
 Swart, P. 450
 Swigchem, C.A. van 774
 Szczucki, L. 711
 Talstra, F. 775
 Tamse, C.A. 496
 Temminck, J.J. 180
 Templin, J.A. 318
 Thiel, P.J.J. van 673
 Thimm, P.F. 102
 Thijssen, L. 177
 Thijssen-Schoute, C.L. 705
 Tichelaar, P.J. 247
 Tielke, M. 547
 Tonnis, W. 898
 Toorn, A. van 534
 Tracy, J.D. 397
 Trapman, J. 301, 319, 320
 Tuininga, J.E. 899
 Tuinman, M. 955
 Twisck, P.J. 596
 Uffelen, H. van 587
 Ummel, Ch. 406
 Unger, J.H.W. 665
 Valkema Blouw, P. 465, 499, 548-554
 Veenland, H. 169
 Veenstra, G. 745, 746
 Veenstra, W. 171
 Veer, Th. van der 900-903
 Vekeman, H.W.J. 83, 587, 597-599, 674-676
 Veldhuysen, M. 533
 Veldman, I.M. 677
 Velema, B.A.C. 198
 Veluwenkamp, J.W. 248, 747
 Venema, E.P. 678
 Verbeek, Th. 705
 Verduin, L. 84, 448
 Verheus, S.L. 75, 134, 180, 199, 272, 283, 446, 456, 518, 605, 827, 904, 905, 952-954
 Verheyden, A.L.E. 200
 Verkade, M.A. 818
 Verkuyll, P.E.L. 645, 679
 Vermeer, W. 680
 Vis, S.A. 828, 906
 Visser, D. 283, 303, 466, 681, 719, 840, 907, 910-912
 Visser, P. 2, 273, 455, 510, 555, 682-690
 Visser, R.W.P. 776
 Vliet, J. van 399
 Vliet, P. van der 777

Vogler, G. 348-350
 Voolstra, S. 2, 34, 39, 104, 105, 118, 136-138, 201, 298, 299, 321, 322, 453, 458-460, 556, 570, 908-912
 Vries, A. de 202, 203, 252
 Vries, L. de 691, 692
 Vries, O.H. de 85, 106
 Waite, G.K. 323, 324, 361, 400, 470-475
 Wall, E.G.A. van der 706
 Waterbolk, E.H. 503
 Waterschoot, W. 693, 694
 Weaver, J.D. 86
 Weaver, R.L. 511
 Weerheijm, T. 204
 Welcker, J.M. 150, 205, 755, 829, 956
 Wenger, J.C. 87, 88, 448, 461, 600
 Wentholt, J.F.M. 206
 Wessels, H.D. 512
 Wethmar, H. 843, 913, 966
 Wethmar, M.F. 955
 Wetstein, S.F. 661
 Widmer, J. 89
 Wieringa, J. 139, 914, 915
 Wiesner, M.E. 90
 Wilde-Mulder, M.C. de 957, 967
 Wildschut, W. 401
 Willems, H.G.M. 402
 Willems, W.O.R. 531
 Willemse, C.W.A. 476
 Willemse, D. 694a, 778
 Williams, G.H. 91
 Wimersma Greidanus, G.J.J. 254, 255
 Wintle, M. 819
 Witteveen, H.J. 916
 Woelinga, H.D. 917-919
 Wolf, C. de 632
 Wolff-Bekker, E. 756
 Wolleswinkel, E.J. 695
 Workel, R. 92
 Wouda, J. 920
 Woude, D.M. van der 748, 808
 Woude, P. van der 837
 Wijk, K. van der 921
 Wijk, N. van der 140, 141
 Yoder, J.H. 93

Zeeuw, R. de 922, 923, 958
 Zilverberg, S.B.J. 274, 275, 703, 707, 720, 721, 749, 809
 Zondervan, J.W. 207, 557
 Zuck, L.H. 94
 Zuidema, J.W. 924
 Zwartendijk, A. 925
 Zijl, Th.P. van 446
 Zijlstra, S. 35, 208, 301, 362, 477-479, 513, 606, 845
 Zijp, R.P. 150, 403
 Zijpp, N. van der 142, 152

II. onderwerpsindex

a. personen

Abrahamsz, Galenus 578, 597, 598
 Aesgema, Gabbe van 479
 Albada, Aggaeus van 500-502, 504
 Aldegonde, Marnix van Sint 504
 Althusser, Louis 278
 Alting, Menso 395
 Ament, fam. 225
 Angas, William Henry 794
 Anslo, Claes Claesz 204
 Anslo, Cornelis Claesz 619
 Anslo, Reyer 607
 Anthonisz, Cornelis 538
 Appeldoorn, Johan Gerrit 869
 Appelman, Cornelius 372, 402
 Aquino, Thomas van 40
 Asselijn, Thomas 609, 678
 Augustinus 40, 427, 437
 Backer, fam. 242
 Backer, Adriaen 657
 Backer, Jacob Adriaensz 260, 619
 Bakker, Adophina Henriëtte Annette 906
 Balen, Pieter Claesz van 352
 Balling, Pieter 589
 Barrefelt, Hendrik Janssen (van) 286, 484, 485, 488, 498, 535, 542, 548, 555
 Barth, Karl 282

- Batenburg, Jan van 371-373, 402
 Beachy, Alvin J. 466
 Beeck, Abraham Isaacxz van der 632, 643
 Beuning, fam. 789
 Bidloo, Nikolaas Lambertsz 694a, 778
 Bierens, Cornelia 271
 Biestkens, Nicolaes 535, 547, 554
 Bisschop, Jan 260
 Bisschop, Pieter 260
 Bisschop, Pieter de 511
 Blanksma-van der Zwaag, Trijntje 861
 Blaeu, Willem Jansz 602, 622
 Blesdijk, Nicolaes Meynderts van 362, 513
 Block, fam. 242
 Blommeveen, Peter van 342
 Boehme, Jacob 598
 Boeke, fam. 211
 Boer, Hermannus de 805
 Boer, Mies de 894
 Boneval, Christiaan van 452
 Bonhoeffer, Dietrich 58
 Boon, Dirck 212a
 Boon, Marij 212a
 Borch, Pieter van der 542, 555
 Borhaus (Cellarius), Martin 79
 Borne, fa. van der 535
 Braght, Tieleman Jansz van 97, 515-518, 521-525, 528
 Bredenburg, Johannes 708, 709
 Brès, Guy de 291, 366
 Broer, Hendrik 260
 Broer, Henk 260
 Bruin, Annie 260
 Bruinvis, Cornelis Willem 806
 Bruyningh, fam. 622
 Bruyningh, Jan Pietersz 619
 Bucer, Martin 347
 Bullinger, Heinrich 313, 347
 Bänderlin, Johannes 79
 Buyssant, fam. 244
 Byvanck, Jan Jochimsz 632, 643
 Calvin, Jean 40, 41, 363
 Campanus, Johannes 79
 Cartesius *zie*: Descartes
 Casteleyn, Pieter 629-631
 Casteleyn, Vincent 630
 Cate, fam. ten 214-217
 Cate, David Lambertsz ten 581
 Cate, Frederik (Frits) ten 897
 Cate, Harmen Lambertsz ten 581
 Cate, Hendrik Hendriksz ten 582, 784
 Cate, Hendrik Lambertsz ten 581
 Cate, Jan Lambertsz ten 581
 Cate, Lambert Hendriksz ten 581
 Cate, Ludo ten 880
 Cath, fam. 225
 Cellarius *zie*: Borhaus
 Claesd., Weintje 530
 Claeszen, Hugo 503
 Classen, fam 265
 Clerq, Willem de 838
 Cleyndert, fam. 218
 Colom, Jacob Aerts 681
 Coopmans, fam. 242
 Coornhert, Dirck Volckertsz 505, 506, 509
 Copenol, Lieven Willemsz van 619
 Cornelisz (kuiper), Jan 235
 Cornelisz, Zacharias 632, 643
 Corro, Antonio de 179
 Craandijk, Herman 882
 Crabeth, Dirck 536
 Crautwald, Valentin 79
 Daalder, Simon Martinus Anton 867
 Daalen, Geertruida van 271
 Daams Pietersz, Joost 733
 Dam, fam. van 233
 Decker, Jeremias de 615
 Deenik, Marc Leonard 886
 Deersum, fam. van 242
 Deken, Aagje 728, 729, 756, 762, 763, 765, 769, 777
 Dekker, Cornelis Cartensz 737, 738
 Deknatel, Joannes 452, 731, 732, 770, 789
 Delff, Jacob Willemsz II 658
 Denck, Hans 37, 47, 71, 85, 106
 Descartes, Renée 644, 705
 Deutel, Jan Jansz 623, 643, 685, 690
 Dierdorp, Simon Cornelis 878
 Dievenbach, Henricus Antonius 260

- Dircksz, Hendrick 397
 Dircxz, Barent (Doove Barent) 538
 Doornkaat Koolman, Jacobus ten 850, 855
 Dorpius, Henricus 347
 Douwes, Piet 220
 Douwes Dekker, fam. 220
 Douwes Dekker, Engel 220
 Doyer, Sara Elisabeth 847
 Drebbel, Cornelis 602
 Dufour, Bartholomeus 890
 Dullaert, Joan 682, 683
 Dijkema, Fokke 854
 Eck, Johannes 386
 Eeghen, Christiaan Pieter van 960
 Eeghen, Pieter van 833
 Eekhoff, Wopke 800
 Eelman, Johanna Maria 901
 Eisenburg, Johannes 473
 Emmius, Ubbo 467
 Enschedé, Isaak 723
 Entfelder, Christian 79
 Eppens, Abel 365
 Erasmus, Desiderius 77, 404
 Feenstra, fam. 242
 Feitama, Isaac 611, 759
 Feitama, Sybrand I 611, 759
 Feitama, Sybrand II 759, 760
 Fischer, Andreas 79
 Fles, fam. van der 235
 Flinck, Anthonis 659
 Flinck, Govert 260, 619, 620
 Flines, Guillebert de 767
 Flines, Jacob de 767
 Flines, Philips de 695
 Flines, Quirin de 766
 Flines, Susanna de 695
 Floh, Jacob Hendrik 745, 746
 Fontein, fam. 224, 242
 Foxe, John 525
 Franck, Sebastian 79
 Franken-Lieftrinck, Elza 848
 Gaaikema-Paul, Tilly 859
 Gabes, Goitsen 212
 Ganglofs, Claes 97
 Geelen, Jan van 361
 Geldorp, Sara 271
 Gerrits, Soetjen 663
 Gherwen, Abraham Matthijsz van 690
 Gheyn, Jacob de 677
 Glazemaker, Jan Hendriksz 644
 Goes, Andries van der 695
 Goes, Joannes Antonides van der 653, 654
 Golterman, Willem Frederik 919
 Gooszen, Sara 924
 Gorter, Klaas Tamme 902
 Grebel, Conrad 85
 Groenewoud, Wyske Broers 163
 Groot, Hugo de 697
 Grootes, Johan Pieter Huijbert 892
 Gulik, Dirk van 260
 Gijzen, Aafje 744
 Halbertsma, fam. 227
 Halbertsma, Joost Hiddes 227, 227a, 794, 801-803
 Hals, Frans 673
 Hamilton, Alastair 481, 483, 845
 Harteveld, Pieter Zachariasz 623, 643
 Harting, Dirk 809
 Hartjens, fam. 213
 Hasselt, Augustijn van 548, 549, 552
 Heems, fam. 244
 Heinsius, Nicolaes 670
 Hendricksz van Schoonrewoerd, Jan 553
 Hendricksz, Joost 265
 Hendriks, Wybrand 761
 Herder, Gerrit Johannes Wilhelmus den 883
 Herrison, Hendrick Jansen 452
 Hessen, Landgraf Philipp von 345, 347
 Heyden, Jan van der 260, 666, 691, 692
 Hiël zie: Barrefelt, H.J. (van)
 Hill, Christopher 296
 Hinnes, Heert 724
 Hinnes, Obbe 724
 Hingst, fam. 242
 Hoewijlt, Hendrick Albertsz 685, 690
 Hoekstra, Freerk 163
 Hoffman, Melchior 37, 55, 71, 73, 85, 93, 298, 299, 302, 305, 315-317, 324, 371, 396, 470, 532, 556

- Hofkes, Egbert 764
 Honigh Czn, Cornelis 817, 818
 Hoof, fam. 221, 559
 Hoof, Pieter Cornelisz 670
 Hoogstraten, Samuel van 260
 Hoorn, fam. van 239a
 Horst, Irvin Buckwalter 912
 Houbraken, Arnold 659
 Hovens, Daniël 742
 Hubmaier, Balthasar 37, 47, 85, 463
 Huidekoper, fam. 242
 Huisman, Jan Andries 748
 Hulshoff, Maria Aletta 807
 Hut, Hans 71, 85
 Huydecoper, fam. 666
 Huynen, fam. 354
 Hylkema, Oepke Trinus 887
 Inja, Cornelis Poulis 895
 Jacobsz, Claes 685, 688
 Jacobsz, Lambert 260, 619, 647, 648
 Jacobszoon, Jacob Pieter 871
 Jacobszoon, Matthaeus 545
 Jans, Anneke 93, 284, 528
 Jansz, Pieter 797, 798, 839
 Jansz, Volckert 610
 Jelles, Tsjerk 920
 Jolles, Wilhemina Cornelia 863
 Jong, Lolkje de 252
 Joris, David 260, 286, 294, 396, 402, 467-479, 503, 513, 528, 535, 536, 544
 Karlstadt, Andreas 58
 Kate, Lambert ten 659, 730
 Kate, ten *zie ook*: ten Cate
 Keulen, Peter van 395
 Keuning, Jelle Pieter 260, 923
 Kieft, Kees 260
 Kinderen, Lenaert der 551
 Klaaz, Jan 609, 678
 Klinkert, Hillebrandus Cornelius 799
 Knipperdolling, Barent 682, 683
 Knipscheer, Leendert Desiderius Gerardus 879
 Knol, Jan Cornelisz 717
 Knot, Jan 881
 Koejemans, Anthoon Johannes 889
 Koopmans, Lieuwe 865
 Kossen, Hendrik B. 280
 Koster, Gerardus Martinus 874
 Kouwenhoven, Sara 271
 Kraehenbühl, fam. 230
 Krijbolder, fam. 230
 Kühler, Wilhelmus Johannes 33
 Kühn, Arnold Coenraad Anton 898
 Kuiper, fam. 242
 Kuiper, Abraham Kornelis 844
 Kuiper, Frits 888, 917, 918
 Laan, fam. 231
 Langendijk, fam. 244
 Langendijk, Pieter 244
 Lasco, Johannes a 476
 Leeghwater, Jan Adriaensz 577
 Leendertz, Johannes Matthias 914
 Leeuw, Agneta 619
 Leeuw, Ameldonck 619, 659
 Leeuw, Barbara 619
 Leeuw, David 619
 Leeuw, Jacob 619
 Leguyt, Cornelis 905
 Leiden, Jan van 326, 328, 682, 683
 Lelij (Lely), fam. 228, 232
 Lennep, Abraham van 618
 Lennep sr., Jan van 618
 Lennep jr., Jan van 618
 Lentelink, Jan 452
 Leutscher, fam. 233a
 Levinas, Emanuel 278
 Liefde, Jan de 804
 Linnich, fam. 639
 Loosjes, Adriaan 769
 Looten, Martin 619
 Lootens, Willem 614
 Lubberts, Judith 685
 Lugt, Paulus Johan 893
 Luikinga, Hendrik 925
 Luther, Martin 40, 58, 76, 347, 422
 Luyken, Jan 260, 523, 584, 585, 588, 598, 599, 625, 626, 634, 635, 646, 674-676
 Luyt, Jannetje 876
 Macarius 480
 Mander, Karel van 260, 608, 621, 637,

- 645, 649-652, 660, 661, 663, 670, 677,
679, 680, 693, 694
Mankes, Jan 260
Mantz, Felix 67, 85
Marpeck, Pilgram 37, 42, 47, 71, 463
Martinius, Petrus 615
Matthijssen, Johannes Petrus 260, 862
Matthijsz, Jan 328, 338
Mauve, Anton 260
Meerburg Snarenburg, Johannes 903
Meerdink-van den Ban, Anna Jacoba 864
Meester, Jacob de 617
Meihuizen, fam. 236
Meihuizen, Hendrik Wiebes 283, 852,
904, 908
Melanchthon, Philipp 347
Mellink, Albert Frederik 145, 856, 910
Menius, Justus 347
Mesdach, Salomon 260
Mesdag, Hendrik Willem 260, 830, 834
Mesdag, Willem 860
Meulen, Sipke Inne van der 900
Meyer, Johannus Arnoldus Antonius 853
Middelhoven, fam. 237
Mierevelt, Michiel S. van 260, 658
Mikron, Martin 411
Mollem, David van 779
Moretus, Jan 485
Muller, Jenneken 784
Muller, Samuel 795
Müntzer, Thomas 71, 76, 293, 396, 441
Naarden, Isaak 260
Neufville, Jan Isaac de 747
Niclaes, Hendrik 286, 403, 480-483, 486,
487, 489, 490, 495, 499, 505, 535, 548,
549, 551
Nieuwenhuis, fam. 242, 244
Nieuwenhuyzen, Jan 628
Nispen, fam. van 226, 229, 254, 255
Nispen, Abraham Adriaensz van 229
Noome, Elisabeth 240a
Nutters, Johannes 741
Oldekamp, Jan 873
Oldenburg, gravin Anna van 472
Olivi, Peter Johen 316
Oosten, Hans Marinusz 226
Oosterbaan, fam. 242
Oosterbaan, Heere 163
Oosterbaan, Johannes Arnoldus 277, 911
Oosterhof, fam. 233
Oosterling, fam. 241
Oosters-Londo, Marije 896
Oosterwijk, fam. van 235
Os, Antonius van der 725, 727
Ostens, Jacob 580, 710
Oudaan, Joachim 614-616, 655
Pama, fam. 212
Pama, Gertie Jans 212
Panhuys, fam. 539, 557
Paracelsus 55
Pastor, Adam 512
Penn, William 700
Persoons, Gerrit 586, 590
Philips, Dirk 37, 49, 93, 97, 423, 430, 462-
466, 503, 563
Phillips, Obbe 93
Pietersz, Pieter 685
Plaa, fam. de 574
Plaats, fam. van der 242
Plaats, Volkert van der 768
Plantijn, Christoffel 499, 548, 551, 557
Ploeg, Anske Rinskes van der 252
Pruystinck, Éloy 79, 507
Rahusen, Gerrit Hendrik 922
Rammstedt, Othein 328
Reedijk, C. 609
Reeling Brouwer 238
Rembrandt 260, 610, 619, 622, 659, 667
Rhegius, Urbanus 347
Rienks, Johannes 741
Ries, Hans de 508, 510, 569, 592, 663,
711, 950
Rijkers, fam. 242
Rinkes, fam. 225
Roefs, Anna 695
Rooleeuw, fam. 759, 760
Roorda, fam. 239, 242
Roorda, Laas Tsjerks 239
Roorda, Sjoerd Laases 239
Roore, Jacob de 200

- Rooze, Gerrit 271
 Roscius, Antonius 662
 Rothmann, Bernard 55, 325, 336, 337, 423, 470
 Rudolphi, Barthold Hendrik 868
 Rutgers, Adriaan 774
 Rutgers, Cornelis 619
 Rutgers, David 695, 774
 Rutgers, Hillegonda 774
 Rutgers, Margaretha 774
 Ruysdael, Jacob van 260, 627, 633, 636
 Ruysdael, Salomon van 260
 Rijkens, fam. 240
 Rijn, Jan Jansz van 623, 643
 Salminger, Sigmund 79
 Santen, Frans Jansz 583
 Sattler, Michael 47, 85
 Saverij, Jacob I 641
 Saverij, Jacob III 641
 Saverij, Roelandt 641
 Saverij, Salomon 642
 Scabaelje, Dierick 684, 685
 Schabaelje, fam. 685
 Schabaelje, Jan Philipsz 555, 593, 594, 656, 677, 684, 685, 857
 Schagen, G.F. 260
 Schagen, Marten 743
 Schayck, Pieter Jacobus van 913
 Schellinger, fam. 789
 Schellingwou, fam. 242
 Schenck van Toutenburg 356
 Schepman, Margaretha Catharina 916
 Schiere-Leyns, Hilda Alida 877
 Schoonrewoerd, Jan Hendricksz van 553
 Schrevelius, Theodorus 660
 Schrijvers, Remigius 613, 614
 Schuere, Denijs van der 685
 Schultens, Jan Jacob 725
 Schultheiss, Wolfgang 79
 Schwenckfeld, Caspar 37, 500, 501, 504
 Schijn, Herman 735, 785
 Sennepart, fam. 244
 Sepp, Christiaan 796
 Serrarius, Petrus 706
 Servet, Michael 291
 Sewel, Willem 699
 Siccama, Tine Geertruida 891
 Siegenbeek, Matthijs 835, 837
 Simons, Menno 16, 37, 40, 42, 47, 49, 55, 67, 71, 73, 76, 93, 94, 97, 163, 291, 360, 366, 396, 404-461, 469, 478, 503, 508, 543, 546, 563
 Sipkes van Teerns, Jelle 740
 Sittert, Tieleman Tielen van 595, 600
 Smeth, Johanna de 271
 Smidts, Pieter Jan 921
 Smissen, fam. van der 222, 265, 639
 Smissen, Gilbert van der 452
 Smyth, John 573
 Sorgdrager, Cornelis Pieter 736, 752
 Spiering, Elisabeth 271
 Spinoza, Baruch de 703, 709, 718
 Stadtlander, fam. 237
 Stevens-Kot, Martha 859
 Stinstra, fam. 242
 Stinstra, Johannes 163, 749
 Stoppelaar, fam. de 245
 Stoppelaar, Reinder Jacobus Teakema de 849
 Stuurman, fam. 246
 Stijl, Simon 163
 Swerms, Andries Hermannus 872
 Taconis, fam. 225
 Teenstra, fam. 223
 Tempe, Maria 271
 Tempel, Abraham van den 260
 Terpstra, Klaas Wybren 252
 Terwen, fam. 235
 Teschemacher, Jacob 770
 Teyler van der Hulst, Pieter 260, 726, 739, 758, 772
 Thamer, Theobald 79
 Thesingh, fam. 249
 Tichelaar, fam. 247
 Tiras, Jacobus 591
 Tjeenk Willink, fam. 248
 Tuininga, Johannes Eelke 884, 899
 Twisck, Pieter Jansz 97, 591, 596, 623, 643
 Tymens, Beitj 219

Uylenburgh, Hendrick (van) 619, 620
 Veen, Onno Louis van der 870
 Veen, Pieter Hendriks 808
 Veen, Theodorus van 915
 Vellinga, fam. 242
 Velsius, Justus 79
 Verdonck, Pieter 673
 Verheus, Simon Leendert 20, 909
 Verfaillie, fam. 234
 Verlove, Karel 685
 Verschuere Reynvaan, Joost 614
 Vianen, fam. van 235
 Vianen, Jan van 691
 Vinke, Michiel 723
 Vinkeles, Reinier 768
 Vinne, fam. van der 243, 664
 Vinne, Izaak Vincentsz van der 664
 Visser, Pieter 857
 Vleckwijck, Herman 200
 Vondel, Joost van den 579, 587, 612, 613, 622, 640, 661-663, 665, 668-672, 686
 Voorspoel, Susanna 767
 Vos, fam. de 250, 264
 Vos, Jacob de 761
 Vos, Karel 885
 Vos, Maarten de 539, 557
 Vredenburg, Cornelis 260
 Vreede, fam. 251
 Vreede, Pieter (de) 734
 Vries, Abraham de 836
 Vries, Bouwe Pieter de 851
 Vries, Harmen de 252
 Vries, Theun de 907
 Vijgenboom, fam. 235
 Waelrant, Hubert 511
 Ward, William 793
 Weber, Max 328
 Wesbusch, Hans Passchiers van 572
 Westerkappel, fam. 244
 Wielinga, fam. 225
 Wilde, Hendrik Jans de 866
 Willems, Dirk 525
 Willemsz, Isaac 623, 643
 Willemsz, Louwerens 673
 Willinck, Jurrien 248

Willink, fam. 243
 Wiltshut, fam. 242
 Wolff, Betje 728, 729 756, 762, 763, 765, 769, 777
 Writs, Willem 761, 773
 IJntema, Jan 846
 Zee, Yde Nannes van der 252
 Zell-Schütz, Catharine 79
 Zernike, Annie 967
 Zilverberg, Siegfried Boudewijn Johan 276
 Zinzendorf, graaf Nicolas Ludwig 700
 Zijlstra, Hendrika Gezina 875
 Zijpp, Nanne van der 16

b. plaatsen (streken, landen)

Aalsmeer 161, 183, 937
 Alkmaar 192-194, 603-603, 617, 660, 753, 805, 806, 950
 Almelo 176, 764
 Altona 639
 Ameland 736, 752
 Amerika 13, 572
 Amersfoort 199
 Amsterdam 168, 183, 185, 186, 204, 213, 221, 241, 245, 249, 250, 312, 323, 324, 354, 355, 359, 361, 378-380, 382, 397, 520, 534, 538, 559, 581, 582, 589, 689, 698, 699, 747, 755, 774, 780-783, 787, 789-792, 795, 833, 927, 960
 Antwerpen 364, 489, 493, 511, 618-622, 681, 716, 717
 Bad Oldesloe 443
 Balk 724
 Beemster-Oosthuizen 210, 240a
 België 22
 Bergen op Zoom 734
 Bern 230
 Blessum 239
 Blokzijl 155, 246
 Bolsward 929
 Borne 167, 214-217, 582
 Bovenknijpe 748, 808, 967
 Brugge 200

- Brussel 830
 Bussum-Naarden 930
 Canada 10, 572
 Damwoude 931
 Dantzig 159, 177, 564
 Denemarken 92
 Deventer 158, 188-190, 227, 253, 266,
 581, 794, 802, 803, 928
 Doetinchem 213
 Dordrecht 226, 235, 568, 570-572, 575,
 576
 Drachten-Ureterp 169, 203
 Drente 826
 Duitsland 307, 572
 Edam 926
 Elspeet 935, 939, 941, 949
 Emden 191, 196, 395, 547, 554
 Engeland 488, 491, 494, 497, 497, 573,
 793
 Enkhuizen 737, 809
 Enschede 745, 746
 Franeker 153, 553
 Frankrijk 572, 838
 Fredeshiem 935, 952
 Fresenburg 546
 Friesland 160, 183, 187, 214, 310, 356,
 446, 704, 741, 816, 821, 822
 Gdansk *zie*: Dantzig
 Gelderland 19
 Gent 294
 Giethoorn 155, 935
 Goor 217
 Gorredijk 209
 Gouda 398
 's-Gravenhage 183, 206, 933
 Groessen 554
 Groningen 157, 172, 208, 216, 240, 233a,
 239a, 310, 365, 606, 812, 826
 Grouw 223, 227
 Grijpskerk 175
 Haarlem 164, 180, 183, 243-245, 394,
 605, 603, 673, 727, 733, 750, 823, 836
 Haarlemmermeer 814
 Hamburg 731
 Harderwijk 737
 Harlingen 154, 163, 182, 224, 242, 768
 Hazerswoude 353, 358
 Hengelo 217
 Hilversum 811
 Hindelopen 219
 Holwerd 252
 Hondskoote 389
 Hongarije 375
 Hoofddorp 814
 Hoogezand *zie*: Sappemeer
 Hoorn 228, 623, 632, 643, 662, 690, 737
 Den Horn 173
 Houwerzijl 812
 Huizinge 775
 Humsterland 174
 Den IJp-Landsmeer 934
 Java 797, 798, 839
 Joure 225
 Kampen 155, 551, 723
 Keulen 587
 Kiel 532
 Koog-Zaandijk 166, 817, 818
 Koudum 241
 Landsmeer *zie*: Den IJp
 Leeuwarden 224, 647, 648, 794, 802, 800
 Leiden 209, 251, 352, 583, 725
 Lithauen 754
 Londen 899
 Lübeck 545
 Makkum 247
 Maleisië 799
 Mazovia 179
 Meppel 155, 932
 Middelie 231
 Middelstum 775
 Midlum 154
 Molkwerum 601
 Monnikendam 530
 Montau 159
 Muiden 738
 Münster 33, 35, 52, 59, 94, 312, 325-351,
 356, 540, 561, 682, 683
 Naarden *zie*: Bussum
 Noordhorn 174
 North Newton 523, 770

Nijmegen 181, 586
 Oldeklooster 360, 362
 Oosternieland 2939
 Oost-Friesland 388, 503, 700, 723, 826
 Oosthuizen *zie*: Beemster
 Overijssel 19, 356
 Pennsylvania 572
 Pfalz 513
 Pieterzijl 175
 Polen 159, 177, 179, 564
 Riouw 799
 Rotterdam 284, 528, 690, 708-710
 Rottevalle-Witveen 171
 Rusland 10, 694a
 Rijnsburg 720
 De Rijk 184, 688, 690
 Sappemeer-Hoogezand 198, 832
 Schoorl 943
 Schwäbisch-Hall 315
 Steenwijk 155
 Surhuistervveen 212, 238
 Teerns 740
 Tjalleberd 815
 Tsjechoslowakije 786
 Twente 784
 Uithuizen 859
 Ulrum 812
 Ureterp *zie*: Drachten
 Vechtstreek 779
 Veenkoloniën (Gr.) 157
 Veenwouden 740
 Verenigde Staten *zie*: Amerika
 Vianen 548, 550, 552
 Vlaanderen 200, 285, 375, 389-393, 574
 Vlissingen 226, 241, 254, 255, 574
 Wageningen 197, 754
 Warns 187, 252
 Waterland (N-H.) 165, 374
 Wesel 548, 550, 552
 Westereinden 775
 Westfalen 314, 377
 Westzaan 162, 178
 Wieuwerd 704
 Winterswijk 248, 253
 Witveen (Oostmeer) 171, 233

Wolvega 810
 Wormerveer 212a, 231
 IJlst 740
 Zaandam 170, 195, 220, 237, 240a, 737,
 738, 744, 795
 Zaandijk *zie*: Koog
 Zaanstreek 183, 205, 211, 218, 257, 744,
 751, 817 818
 Zeeland 200, 201, 819
 Zevenaar 554
 Zutphen 156, 512, 795, 804
 Zwartsluis 155
 Zwitserland 780, 781, 787
 Zwolle 155, 727, 813, 824, 825
 Zijldijk 859

c. zaken (instellingen)

aardewerk 247
 alcohol- en drugsverslaving 964
Algemeen Doopsgezind Weekblad 1
 Algemene Comm. voor Buitenl. Noden
 961
 Algemene Doopsgezinde Sociëteit 2, 5,
 795, 821, 828
 Alg. Ned. Doopsgez. Predikanten Vere-
 niging. 947, 966
 apocalyptiek 302, 309, 491
 arianisme 564
 armenzorg *zie*: diaconie
 archieven: 11
 Amsterdam 2, 185, 716, 787
 Alkmaar 806
 Friesland 160, 202, 822
 Groningen 172-175, 198
 Leeuwarden 800
 architectuur (*zie ook*: kerken) 774, 779
 avondmaal/-sopvattingen 463, 531
 baptisten 573
 batenburgers 371-373, 399, 402
 beeldhouwkunst 779
 bekering 434, 453, 454, 458
 belijdenissen: 63, 110, 114, 117, 121, 131,
 135, 138, 149, 813

- Ries, Hans de 569
 Simons, Menno 452
 Sittert, Tieleman T. van 600
Broederlijke Vereniging (zie ook: Schleithheim) 96, 102
 Dordrecht (1632) 89, 517, 568, 570-572, 575, 576
 Schleithheim (1527) 81, 89, 96, 102, 103, 114
 bergrede 38
 bibliografieën:
 Deknatel, Joannes 732
 Doornkaat Koolman, Jacobus ten 850, 855
 Eekhoff, Wopke 800
 Glazemaker, Jan Hendriksz 645
 Hoffman, Melchior 302
 Kuipers, Frits 917
 Meihuizen, Hendrik Wiebes 283, 904
 Muller, Samuel 795
 Philips, Dirk 462
 Scabaelje, Dierick 685
 Schabaelje, Jan Philipsz. 685
 Simons, Menno 457
 Vondel, Joost van den 665
 Wolff & Bekker 762
 Zilverberg, Siegfried B.J. 276
 belijdenissen 135, 572
 doperdom 4, 13, 19
 Hoornse drukken 632, 643
 liedboeken 267
 (radicale) reformatie 3, 8, 70, 325-51, 845
 reformatie & katholicisme 18
 vrouwen 90, 560
 bibliotheken 2, 11, 20, 270, 272, 286, 294, 509, 837
 boekhandel/-productie:
 Balen, Pieter Claesz van 352
 Beeck, Abraham Isaacxz van der 632, 643
 Biestkens van Diest, Nicolaes 554
 Byvanck, Jan Jochimsz 632, 643
 Casteleyn, Vincent 630
 Colom, Jacob Aertsz 681
 Cornelisz, Zacharias 632, 643
 Deutel, Jan Jansz I en II 623, 643
 Eekhoff, Wopke 800
 Hartevelt, Pieter Zachariasz 623, 643
 Hasselt, Augustijn van 548, 550, 552
 Hoffman, Melchior 532
 Jacobsz, Claes 688
 Jacobszoon, Matthaeus 545
 Loosjes, Adriaan 769
 Meester, Jacob de 617
 Plaats, Volkert van der 242, 768
 Plantijn, Christoffel 548, 551
 Rijn, Jan Jansz van 623, 643
 Schabaelje, Jan Philipsz 685
 Schoonrewoerd, Jan Hendricksz van 553
 Willemsz, Isaac 623, 643
 Alkmaar 617
 Emden 547
 Franeker 553
 Fresenburg 546
 Hoorn 623, 632, 643
 Kampen 551
 Leeuwarden 800
 Vianen 548, 550, 552
 Wesel 548, 550, 552
 boekhistorie 352, 465, 482, 499, 532, 535, 545-555, 583, 617, 623, 625, 632, 634, 643, 681, 685, 689, 768, 800
 boekverzamelaars/-lingen 583, 758, 765
 boete 459
 brandweer 190, 266, 691
 broederschapshuizen:
 Elspeet 935, 939, 941, 949
 Fredeshiem 935, 952
 Giethoorn 935
 Schoorl 943
 bronnenuitgaven: 297, 310, 346, 349, 359, 379, 383, 574, 724, 741, 768, 781, 787
 Abrahamsz, Galenus 597
 Anslø, Reyer 607
 Barrefelt, H.J. van 485
 Braght, T.J. van 15, 516, 518
 Calvin, Jean 41
 Clerq, Willem de 838
 Daams, Joost 733
 Dekker, Cornelis Cartensz 737
 Deknatel, Joannes 731

- Gaaijkema-Paul, Tilly 859
 Gijsen, Aafje 744
 Halbertsma, Joost Hiddes 227a, 803
 Hoffman, Melchior 303, 305
 Joris, David 473
 Luyken, Jan 599
 Mander, Karel van 645, 649, 693
 Mikron, Marten 441
 Niclaes, Hendrik 486, 490
 Ries, Hans de 510
 Schabaelje, Jan Philipsz 593, 594
 Simons, Menno 444-456
 Sittert, Tieleman T. van 595, 600
 Sorgdrager, Cornelis Pieter 736
 Twisck, Pieter Jansz 596
 Vondel, Joost van den 668
 Wolff & Deken 756, 763
 'Dordtse Confessie' (1632) 568, 570-572, 576
Heydensche Afgoden (1646) 630
 Huis der Liefde 490
Souterliedekens (1540) 533
 buitens *zie*: huizen
 bijbel: 277, 419, 508, 542, 551, 560, 637
 apocriefen 289, 290
 evangelie 46, 95, 108, 281
 passie 615
 Esdras 289, 290
 Hooglied 317
 Mozes 539
 Psalmen 405, 444
 bijbelvertalingen 799
 Bijzondere Noden 780, 781, 786, 787, 958
 calligrafie 265, 619, 689
 calvinisme/-ten *zie*: gereformeerden
 cartesianen/-isme 644, 705, 707
 catalogi:
 bibliotheek- 294, 457, 462, 509, 634, 644, 665
 microfiche- 297
 tentoonstellings- 151, 189, 201, 273, 351, 403, 467, 509, 520, 534, 547, 635, 636, 644, 689, 779, 794
 chiliasme 306, 371, 706
 christologie 108, 463, 504
 collegianten/-isme 580, 646, 701, 707-721, 790-792
 Commissie tot Uitgave van Documenta Anabaptistica Neerlandica *zie*: CUDAN
 componisten *zie*: musici
 congresverslagen 4, 66, 75, 112, 118, 401, 409, 458, 501
 CUDAN 4, 940
 cultuurgeschiedenis:
 algemeen 143, 256-283
 16e eeuw 532-557
 17e eeuw 607-695
 18e eeuw 756-779
 19e eeuw 830-837
 20e eeuw 960
 davidjoristen 399, 402, 403, 467-479, 505
Davids Psalmen (1684) 655
 demografie 150, 183, 750, 751, 819
 diaconie 116, 186, 780, 781, 786, 788
 dichtbundels *zie*: literatuur, poëzie
 doleantie 812
 doop: 68, 108, 129, 193, 295, 375, 415, 422, 423
 dompeldoop 92
 kinderdoop 113, 386, 478
Doopsgezind Jaarboekje 5, 957
 Doopsgezind Seminarium *zie*: seminarium
Doopsgezinde Bijdragen 6, 809, 827, 945
 Doopsgezinde Historische Kring 2, 6, 945, 954
 Doopsgezinde Jeugdcentrale 938
 Doopsgezinde Jongeren Bond 959
 Doopsgezinde Vredesgroep 942, 951
 Doopsgezinde Zendingsraad 944
 Doperse Stemmen 136, 305, 444, 453, 570
 drukgeschiedenis *zie*: boekhistorie
 drukkers *zie*: boekproducenten
 ecclesiologie 42, 464
 economie 140, 205, 237, 247, 249, 582, 608, 668, 737, 738, 744, 747, 750, 751, 753, 767
 eed 295, 366, 735, 790, 792
 ELFREGI *zie*: jeugdwerk
 Elspeetse Vereniging 949
 emblemata/-tiek *zie*: prenten

- zie: literatuur
 emigratie zie: migratie
 eschatologie 292, 306, 316
 ETEBON 820
 exegese 106, 317
 familiegeschiedenis 191, 196, 211-255,
 581, 582, 584, 587, 622, 685, 694a, 753,
 766, 767, 779, 818, 880
 feestbundels 145, 276, 277, 280, 283, 609
 629, 661
 Felix Meritis 761, 773
 Friesche Doopsgez. Sociëteit 160, 816,
 821
 Friezen 753, 755
 gedichten/-bundels: zie: literatuur, poëzie
 geloof/-sbegrip 424, 436, 442, 514, 753
 geloofstwisten 149, 193, 369, 578, 586,
 604, 707, 725, 727, 748, 755, 804
 gemeenschap van goederen 57
 Gemeensch. voor Doopsgez. Broeder-
 schapswerk 949
 gemeente 108, 111, 142, 279, 336, 370,
 414
 Gemeentedagbeweging 949
 gemeentelieven 121, 143, 740, 744, 752,
 753, 801, 803, 805, 817, 841-843
 genade 37
 genealogie zie: familiegeschiedenis
 genootschappen 263, 264, 628, 726, 757,
 761, 771, 772, 773, 776
 gereformeerden 363, 388, 395, 510, 558,
 601, 725, 714, 727
 geschiedenis doperdom algemeen 36-94
 geschiedenis Nederlands doperdom:
 algemeen 143-152, 722, 840
 16e eeuw 26, 94, 284-566, 682, 683
 17e eeuw 567-721
 18e eeuw 263, 722-792
 19e eeuw 793-839
 20e eeuw 840-967
 geschiedenis, Nederlandse kerk- 44, 285,
 288, 368, 566, 721
 gewelddadigheid 372, 373, 399, 400, 402,
 538
 geweldloosheid zie: weerloosheid
 glasschilders zie: kunstenaars
 godsdienstgesprekken 133, 395, 441, 741
 goede werken 58, 420
 grachtenhuizen zie: huizen
 grafiek/gravures zie: prenten/-kunst
 Groninger Oude Vlamingen 172, 812
 handel zie: economie
 hernhutters 700, 733, 789
 Hans de Ries 950
 historiografie (theorie) 21-35, 86, 146,
 312, 722, 885
 hofjes:
 Amsterdam 186, 204
 Haarlem 180
 homiletiek zie: preken
 Huis der Liefde 480-483, 487, 489-491,
 493-496, 505, 542, 557
 huizen 249, 620, 621, 774, 779, 833
 hulpwerk zie: Alg. Cie. voor Buitenl.
 Noden
 zie: Bijzondere Noden
 zie: diaconie
 hutterieten 786
 humanisme 77, 318
 iconografie 243, 539, 540, 542, 543, 685
 identiteit 34, 86, 98, 110, 111, 115, 117,
 132, 118, 125, 126, 140, 141, 142, 432,
 912
 illustraties zie: prenten
 immigratie zie: migratie
 incarnatieleer zie: menswordingsleer
 Interkerkelijk Vredesberaad 965
 inventarissen zie: archieven
 Jan Jacobsgezinden 752, 755
 jeugdwerk 935, 937, 938, 948, 955, 959
 jongeren zie: jeugdwerk
 joristen zie: davidjoristen
Journal of Mennonite Studies 10
 judaica 836
 kabinetorgels zie: kerkorgels
 kampwerk 935, 936
 katholicisme/-lieken 18, 346, 383-385,
 387, 586, 591
 kerkgebouwen 153, 154, 158, 162, 164,
 166, 168-170, 176, 180, 182, 184, 188,

- 189, 209, 210, 257-259, 261, 268, 269, 602, 810, 831, 926, 927, 930-932, 934
kerkgeschiedenis *zie*: geschiedenis
kerkorgels 737, 770, 775
kolonialisme 798, 839
kolonisatie/-nisten (*zie ook*: migratie) 233a, 754
kronieken 192, 503, 841, 842
kunstverzamelaars/-lingen 264, 611, 618-620, 659, 726, 730, 758-761, 834, 960
kweekschool *zie*: seminarium
labadisme/-ten 704, 707
lammerenkrijg *zie*: geloofstwisten
lammisten 578, 604, 755
Landelijke Fed. van Doopsgez. Zusters *zie*: zusterkringen
Laus Deo, Salus Populo 757
leer 67
leraar/-sambt 438, 947, 966
lesbrief 189, 195
leviraatshuwelijk 784
liedboeken 267, 273, 511, 533, 537, 552, 689, 757, 769, 775
liederen: 273, 541, 655, 685
Joris, David 544
Oudaan, Joachim 613, 614
Simons, Menno 455
Vondel, Joost van den 612, 613
Ausbund 43
martelaren 43
Münster 537
Souterliedekens 533
literatuur: 541, 689, 728, 729, 807, 836
brieven 756, 763, 777
emblemata/-tiek 674-676, 685, 690
martelaarsboeken 275, 515-518, 522-525, 529, 531, 561, 562, 634
poëzie 584, 585, 616, 625, 626, 640, 645, 646, 653, 660-663, 668, 670-672, 674-676, 679, 680, 685, 690, 741, 757
(stichtelijk) proza 143, 275, 593-596, 677, 685, 688, 690
toneel 527, 556, 654, 678, 682, 683, 685
loïsten 79, 507, 609
lutheranen/-isme 605, 927
maatschappelijk werk 746, 927, 964
Maatschappij tot Nut van 't Algemeen *zie*: Nut
martelaarsboeken *zie*: literatuur
martelaarsliederen *zie*: liederen
martelaren 43, 93, 200, 226, 284, 285, 310, 393, 471, 504, 512, 514-531, 634
melchiorieten 371
menniste leugen 256
Mennonite Bibliography 19
Mennonite Encyclopedia 12
Mennonite Life 13
Mennonite Quarterly Review 14
Mennonitische Geschichtsblätter 15
menswordingsleer 291, 298, 299, 421, 437, 556
migranten/-tie (*zie ook*: kolonisatie) 65, 157, 179, 696, 754, 780, 781, 786, 787, 789
Moderne Devotie 300, 314, 322
molens/-aars 211, 212a, 237, 685, 817, 818
monastieke traditie 50, 413
munten 540
musea (*zie ook*: tentoonstellingen) 726, 758, 806, 833
musici/muziek 612-614, 775
mystici/-tiek 121, 674-676, 706, 707, 723
mythologie 608, 629-631
nationaal-socialisme 880, 962, 963
natuurwetenschap 687, 726, 758
Nederduytschen Helicon (1610) 660, 680
Nieuwe Testament (1554) 545
non-conformisten 66, 286, 288, 646, 701-703, 705-707
Nut van 't Algemeen 628, 835, 837
Oeconomica Christiana 318
oecumene 107, 108, 123, 133, 140, 141, 280, 414, 610, 928, 933
Offer des Heeren 531
onderwijs 745, 823, 937
Orangie-appel 716
orgels *zie*: kerkorgels
Oude Vlamingen 673
Oude Vrouwenhuis 186

- overheid 349, 350, 356, 361, 445, 520, 606, 682, 683, 697, 734, 745, 746, 799, 806, 838, 839
- pamfletten 348
- patriciaat/-iërs 354, 718, 766, 767
- patriotten/-isme 734, 742, 764, 807, 838
- piëtisme/-ten 723, 804
- penningen 771
- plakkatens *zie*: overheid
- polemiek 41, 313, 342, 346, 347, 383-385, 387, 510, 591
- politiek *zie*: overheid
- polygamie 329, 332, 396
- portretten 262, 271, 543, 622, 673, 695, 761
- preekstoel 832
- predikant *zie*: leraar/leraarsambt
- preken 574, 724, 731, 818, 859
- prenten/-kunst 270, 492, 523, 542, 555, 608, 625, 633, 634, 641, 642, 656, 664, 674-677, 689, 691, 768
- profetieën 307
- Prophetien der Propheten* (1554) 545
- proza *zie*: literatuur
- prijspenningen *zie*: penningen
- psalmboeken *zie*: liedboeken
- psalmen 552, 612-614, 757
- quakers 70, 698-700, 707
- radicale reformatie 21, 23, 29, 31, 37, 49, 59, 70, 75, 77, 91, 145, 296, 325-360, 561, 565
- rationalisme *zie*: Verlichting
- rederijders 534, 556, 690
- redevoeringen:
- afscheidscollege 279, 282
 - oratie/inauguratie 29, 105, 278, 281, 290, 725
- reformateurs *zie*: non-conformisten
- regenten *zie*: patriciaat
- reisgids 7, 526
- remonstranten/-isme 685, 933
- sacramentalisme 300, 301, 318-320
- scheuringen *zie*: geloofstwisten
- schilders/-kunst 624, 629-631, 646, 647, 650, 651, 689, 693, 694, 761, 830, 834
- schilderijen (*zie ook*: portretten) 539, 557, 610, 619, 620, 636, 637, 646, 647, 652, 658, 666, 689, 764
- schoonschrijfkunst *zie*: calligrafie
- seminarium 2, 109, 262, 782, 783, 795, 820, 829, 956
- servetten 639
- sociale achtergronden 304, 308, 323, 337, 343, 371, 559, 561, 562, 601, 737, 738, 744, 790-792, 819
- sociëteiten 109, 160, 172, 816, 821, 822, 826
- Soc. Dg. Gem. in Groningen, Drente en Oost-Friesl. 172, 826
- socinianen/-isme 616, 701, 707-721
- Souterliedekens* 533
- Spel van sinnen van de Menswerdinge* (ca. 1534) 556
- spinozisme/-ten 589, 702, 703, 707, 708, 709
- spiritualisme/-ten 38, 78, 316, 367, 467-479, 508, 685, 723
- spiritualiteit 47, 83, 108, 277, 287, 403, 440, 522, 624, 685
- Stemmen uit de Doopsgezinde Broederschap* 953
- stichtelijke literatuur *zie*: literatuur
- strijdschriften *zie*: polemiek
- Summa der Godl. scripturen* 318, 319
- taalkunde/-igen 730, 799, 835-837
- tekeningen/-kunst 538, 611, 618, 627, 657, 659, 694a, 759, 760, 778, 779, 806, 960
- tekstedities *zie*: bronnenuitgaven
- tentoonstellingen 151, 189, 201, 273, 351, 398, 399, 403, 509, 520, 523, 534, 547, 623, 635, 636, 644, 689, 779, 794, 802
- Teyler's Stichting 726, 772
- Theologia Germanica* 492
- theologie 62, 73, 85, 86, 95-106, 277, 280, 283, 318, 404, 416, 433, 459, 508, 519, 525, 739, 745, 746, 827
- titelprenten *zie*: prenten
- tolerantie 445, 558, 725, 739, 749
- toneel(-stukken) *zie*: literatuur
- tucht 672

ISBN 90 70164 91 4